

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

ANITA BALTIČ

**NARKOTERORIZEM –
RESNIČNA GROŽNJA ALI LE POLITIČNI MIT**

MAGISTRSKO DELO

LJUBLJANA, 2009

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Anita Baltič

Mentor: doc. dr. Bojan Dobovšek

Somentor: prof. dr. Bogomil Ferfila

**NARKOTERORIZEM –
RESNIČNA GROŽNJA ALI LE POLITIČNI MIT**

MAGISTRSKO DELO

Ljubljana, 2009

»On ne luttera pas contre la drogue avec répression mais avec l'intelligence«

(Léon Schwarzenberg, 1992)

POVZETEK

Teroristične skupine potrebujejo znaten pritok finančnih sredstev za pokrivanje stroškov, ki jih nosijo njihove aktivnosti in operacije. Ti denarni prilivi prihajajo iz različnih virov: s strani države, posameznikov, legitimnih podjetij, dobrodelnih organizacij ali preko kriminalnih aktivnosti, kot je tihotapljenje drog. Trgovina s prepovedanimi drogami predstavlja dokaj lahek način visokega zaslužka. Konvergenca trgovine z drogami (organiziranega kriminala) in terorističnih skupin izhaja iz simbiotičnega odnosa med tema entitetama, in jima omogoča visoke finančne dobičke.

Pojem narkoterorizem je težko definirati, saj se ne najde skupne točke okoli tega kdo / kaj je osnova narkoterorizma: trgovina z drogami ali terorizem. Sam pojem je predmet polemik tudi zaradi njegove pogoste in nedosledne rabe, še zlasti v političnih kampanjah Združenih držav Amerike v »vojni proti drogam in terorizmu«. Vsekakor je potrebno razumeti obojestranske interese tako narko-trgovcev kot tudi teroristov, da bi se lahko uspešno soočili s tema dinamičnima grožnjama.

Ključne besede: terorizem, organiziran kriminal, trgovina s prepovedanimi drogami, narkoterorizem, Latinska Amerika, Bližnji vzhod, Zahodni Balkan.

SUMMARY

Terrorist groups need substantial means for funding and logistical support of their activities. These financial flows come from different sources: from states, individuals, legitimate businesses, charities or through criminal activities like narcotic trade. Illegal drug industry is a rather good deal with high profits compared to entry costs. Nexus between illegal drug trade (organized crime) and terrorist organizations is derived from symbiotic relationship between those two entities which allows them to profit financially.

Narco-terrorism is very hard to define since common understanding around who / what is a groundwork of narco-terrorism - the drug trade or the terrorism - can not be reached. The term itself is a subject of controversy, largely due to its frequent and inconsistent use in political campaigns of the US Government's War on drugs and terrorism. Nevertheless, it is important to understand interests of both sides to successfully combat those two dynamic threats.

Key words: terrorism, organised crime, illegal drug trade, narco-terrorism, Latin America, Middle East, Western Balkans.

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

9/11	teroristični napadi na ZDA 11. septembra 2001
EMCDDA	Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti
EU	Evropska unija
EUROPOL	Evropski policijski urad
INTERPOL	Mednarodna organizacija kriminalistične policije
NATO	Organizacija severnoatlantske pogodbe
TE-SAT	javno poročilo Europolu, ki temelji na podatkih varnostnih organov držav članic Evropske unije o terorizmu
OZN	Organizacija združenih narodov
DEA	U.S. Drug Enforcement Administration
UNDOC	Urad za droge in kriminal pri Združenih narodih
ZDA	Združene države Amerike
FARC	Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (Revolucionarne oborožene sile Kolumbije)
ELN	Ejército de Liberación Nacional (Nacionalna osvobodilna vojska)
AUC	Autodefensas Unidas de Colombia (Združene sile za samoobrambo Kolumbije)
SL	Sendero Luminoso (Sijoča pot)
LTTE	Tamil Eelam (Tamilski tigri)

KAZALO

1 UVOD	3
2 METODOLOŠKI OKVIR.....	7
2.1 HIPOTEZE.....	7
2.2 OPREDELITEV METOD RAZISKOVANJA	8
3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	10
3.1 TERORIZEM.....	10
3.1.1 Terorizem, ki ga sponzorira država.....	20
3.2 ORGANIZIRAN KRIMINAL	24
3.2.1 Pranje denarja	28
4 SKUPNE ZNAČILNOSTI IN RAZLIKE MED ORGANIZIRANIM KRIMINALOM IN TERORIZMOM	29
5 TRGOVINA S PREPOVEDANIMI DROGAMI	36
5.1 GLOBALNI TRENDI.....	38
5.1.1 Svetovni trendi na področju pridelave in proizvodnje drog.....	38
5.1.1.1 Opiati	40
5.1.1.2 Kokain.....	42
5.1.1.3 Kanabis	44
5.1.1.4 Amfetamini	45
5.1.2 Tihotapske poti	46
5.1.2.1 Evropska unija / Balkan.....	46
5.1.2.2 Latinska Amerika	51
5.1.2.3 Afrika	53
5.1.2.4 Bližnji vzhod.....	54
5.1.2.5 Ugotovitve	54
6 NARKOTERORIZEM	56
6.1 POSKUS OPREDELITVE POJMA.....	56
6.2 AKTERJI NA PRIZORIŠČU NARKOTERORIZMA.....	61
6.3 POVEZANOST TERORISTIČNIH SKUPIN IN TRGOVINE Z DROGO	63
6.3.1 Značilnosti posameznih izbranih regij.....	66
6.3.1.1 Jugovzhodna Evropa	67
6.3.1.2 Bližnji vzhod.....	71
6.3.1.3 Latinska Amerika	73
6.3.1.4 Afrika	78
6.3.2 Neksus droge-terorizem in politični mit	79
6.3.2.1 Vez med drogami in konflikti	86

7 NACIONALNI IN GLOBALNI PRISTOPI K BOJU PROTI »NARKOTERORIZMU«	92
8 SKLEPNA RAZMIŠLJANJA	101
9 LITERATURA, VIRI	108

1 UVOD

Po 11. septembru 2001 (9/11), ko se je svetovna javnost začela zavedati, da mednarodni terorizem predstavlja glavno nevarnost mednarodnemu miru, je prišlo tudi do izrazitejše prepoznave ter priznavanja povezav med trgovino s prepovedanimi drogami, organiziranim kriminalom in terorizmom, ter zavedanja o pomembnosti boja proti tej »neposredni tridimenzionalni nevarnosti¹«.

Številne razsežnosti nezakonite trgovine s prepovedanimi drogami močno vplivajo na mednarodno, regionalno in nacionalno varnost ter financiranje transnacionalnih kriminalnih in terorističnih združb. Še zlasti očitno je postalo, da veliko grožnjo nacionalni varnosti predstavlja povezovanje terorizma ter (transnacionalnega) organiziranega kriminala.

Obema pojavoma je potrebno posvetiti posebno pozornost, saj oba presegata nacionalne meje, sta večdimenzionalna ter kot taka vplivata na stabilnost (ekonomsko, politično) držav. Kot pravi Makarenkova (2002), se kriminalne ter teroristične skupine povezujejo, da bi pridobile določene dobrine – tako je na primer ruski organiziran kriminal sodeloval s kolumbijskim FARC-om²: menjava orožja za droge. Makarenkova (2002) nadalje ugotavlja, da teroristične skupine ter organiziran kriminal za svoje dejavnosti izkoriščata ozemlja, nad katerimi država nima (zadostne) kontrole – na primer Afganistan, zahodni del Pakistana ter del Južne Amerike.

Po analizah različnih avtorjev vzajemni odnos med terorizmom in organiziranim kriminalom ni nov fenomen. Sodelovanje med njima poteka že od leta 1970 na Bližnjem vzhodu, Aziji ter od 80-ih let v Južni Ameriki, kjer so se karteli ter teroristične skupine povezovali v »de facto strateška zavezništva« (Makarenko 2002).

Čeprav je koncept narkoterorizma tradicionalno vezan na Južno Ameriko, je ta fenomen tesno povezan tudi z regijami osrednje ter jugovzhodne Azije.

¹ Antonio Maria Costa, izvršni direktor UNODC, januar 2005. Vir: UNIS/NAR/876.

² Revolutionary Armed Forces of Colombia.

Izraz narkoterorizem se je prvič uporabil v povezavi s preprodajalci drog leta 1983, ki so uporabljali teroristične metode (atentati, bombne eksplozije ipd.) zoper državne varnostne organe v Kolumbiji in Peruju.

Po utemeljitvi ameriške DEA (U.S. Drug Enforcement Administration) lahko narkoterorizem opišemo kot »teroristične aktivnosti, ki jih izvajajo skupine, ki so neposredno ali posredno povezane s pridelovanjem, predelovanjem, transportom ali distribucijo prepovedanih drog.«

V večini primerov se termin uporablja predvsem za skupine, ki s pomočjo trgovine s prepovedanimi drogami financirajo teroristične aktivnosti. Lahko pa se tudi uporabi za opis fenomena tesne povezanosti med t. i. kartelskimi lordi, ki jih motivira dobiček, pridobljen s kriminalnimi dejavnostmi, ter terorističnimi skupinami s političnimi cilji, predvsem v Kolumbiji.

Nekateri so celo mnenja, da je izraz narkoterorizem izum zahodnih politikov, za pridobivanje političnih točk. To opredeljujejo s tem, da skoraj vse teroristične skupine svoje delovanje financirajo tudi s pomočjo denarja, pridobljenega z drogo. DEA nadaljuje, da imata ta subjekta velikokrat enake kratkoročne cilje, ne pa tudi dolgoročnih ciljev (politični cilj za teroriste, pohlep za narko lorde).

Tu se postavi vprašanje, ZAKAJ naj bi se teroristične skupine obrnile k trgovini s prepovedanimi drogami? Teroristične organizacije potrebujejo za delovanje³ ogromna sredstva, tako da se veliko pozornosti namenja predvsem vprašanju njihovega financiranja. Po besedah Zorana Krunića⁴ veliko denarja prejmejo od držav in posameznikov, ki podpirajo njihovo teroristično dejavnost, nekaj sredstev zberejo preko t. i. revolucionarnega davka, ki ga zbirajo med svojimi simpatizerji. Velike finančne pritoke zanje predstavljata tudi organiziran kriminal (ropi, ugrabitve in nezakonite igre na srečo) in povezovanje z ilegalno trgovino z drogami. Po podatkih DEA so bile v letu 2002 pri 12 od 25 večjih terorističnih organizacij ugotovljene povezave s trgovci s prepovedanimi drogami, hkrati pa je bil denar od te dejavnosti

³ Orožje, oprema, urjenje, transport, varne hiše, podkupnine, ponarejeni osebni dokumenti itd.

⁴ Dobovšek. 2003. Round table on organized crime.

glavni vir financiranja terorističnih skupin. Tako na primer kolumbijski FARC pobira davke od tistih, ki pridelujejo ali proizvajajo prepovedane droge na območju, ki ga nadzoruje FARC, in menja med drugimi tudi kokain za orožje. Nekateri teroristične skupine sponzorira tudi država sama. Afganistanski Talibani so po podatkih DEA⁵ zaslužili okoli 40 do 50 milijonov ameriških dolarjev (USD) na leto le preko davkov, vezanih na opij, ter si tako financirali svoje dejavnosti. Po besedah Bojana Dobovška (2002), se je na ozemlju Afganistana v preteklih letih odvijalo kar tri četrtine svetovne proizvodnje heroína, denar od te trgovine pa se je zlival v druge dejavnosti, kot je na primer nakup orožja. Ob tem lahko celotna država temelji na trgovini s prepovedanimi drogami; značilen primer takšne države je bila pred nekaj leti Kolumbija⁶. Droge so priročen način pridobitve velike količine denarja. Pridelava kokaina, heroína in marihuane je nezahtevna ter relativno poceni, njihova vrednost na črnem trgu pa lahko presega tudi vrednost zlata⁷.

Ne smemo pozabiti, da je terorizem povezan tudi s politiko oz. kot pravi Zoran Krunic »če ni elementa politike ali političnega cilja, o terorizmu ne moremo govoriti⁸«. Teroristi želijo priti do vpliva na politiko preko zaslužka od mamil, zato naj bi borba proti trgovini z drogami pripomogla tudi k boju proti terorizmu.

Po letu 1991 se je odnos med terorističnimi skupinami in organiziranim kriminalom intenziviral kot posledica več dejavnikov, med katerimi je globalizacija odigrala pomembno vlogo. Globalizacija je temeljito spremenila ne le legalno, temveč tudi ilegalno trgovanje. Kriminalne združbe/organizacije s pomočjo novih tehnoloških dosežkov, transportom ter finančnimi tokovi zasledujejo svoje cilje in postajajo »novodobni podjetniki«. Pri tem »podjetništvu« največjo nevarnost predstavlja ravno povezovanje trgovine z drogami s terorizmom, saj donos od prodaje drog predstavlja zanesljiv vir financiranja za ostale kriminalne dejavnosti, tudi terorizem.

Vzporedno z razvojem tehnologije in političnim, gospodarskim ter ekonomskim povezovanjem držav se je tudi terorizem razširil izven državnih meja. Lahko rečemo, da gre za ironijo, saj je globalni terorizem, ki je postal eden največjih izzivov

⁵ <http://www.usdoj.gov>, 12.2.2006.

⁶ Grabnar, Nina. 2002.

⁷ <http://www.usdoj.gov>, 12.2.2006.

⁸ Dobovšek. 2003. Round table on organized crime.

globalizaciji, spodbudila prav slednja. Globalni terorizem naj bi bil odvisen od uspeha globalizacije⁹.

Razvoj terorizma in organiziranega kriminala je torej posledica različnih dejavnikov, med katerimi so mnogi povezani s procesom globalizacije. Tako se danes soočamo s podobnimi strukturami (mreže, celice ipd.) teh skupin, ki so pogosto tudi vpletene v podobne kriminalne (pranje denarja) ter politične aktivnosti (Makarenko 2002).

Poznavanje dinamike trgovanja med tema entitetama pomeni tudi ustrezno oblikovanje in izvajanje ukrepov ter povezovanje držav v boju proti narkoterorizmu. Pojav, ki ne pozna državnih meja in ni omejen na zaprte teroristične skupine. Reakcije na pojave (mednarodnega) terorizma in organiziranega kriminala morajo potekati tako na državni, kot mednarodni ravni. Pri tem pa je nujen tudi širši družbeni konsenz, saj se je tudi tako mogoče uspešno odzivati na zmeraj bolj inovativne načine delovanja organiziranih kriminalnih združb in terorističnih skupin.

Namen naloge je torej ugotoviti, ali narkoterorizem dejansko obstaja ali gre le za politično retoriko, saj se sam izraz zelo pogosto uporablja pri oglaševalnih kampanjah Vlade Združenih držav Amerike (ZDA). Tako bom skozi primerjavo terorizma in trgovine s prepovedanimi drogami poskušala ugotoviti, ali gre za nov fenomen povezovanja med tema skupinama ter kakšne so te povezave; ali med državami oziroma kriminalnimi skupinami na njihovih območjih, ki so znane kot največje pridelovalke opija, obstajajo povezave s teroristi? Zakaj se teroristične skupine povezujejo s trgovino s prepovedanimi drogami? Ugotoviti, ali je globalizacija prispevala k povezovanju organiziranega kriminala (prepovedane droge) ter kako so teroristične skupine povezane s trgovino prepovedanih drog? Ali narkoterorizem narašča? Pomeni uspešen boj proti ilegalni trgovini z drogami tudi uspešen boj proti terorizmu?

⁹ Internet 2.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Hipoteze

K obravnavi te teme me je pritegnilo dejstvo o nepoznavanju pojava narkoterorizma. Vsakodnevno se srečujemo z novicami o terorizmu ter organiziranemu kriminalu, vendar se le malo ali skoraj nič ne govori o narkoterorizmu ter o boju zoper ta pojav. V tej luči želim analizirati ter razumeti razvoj, vzroke in cilje narkoterorizma. Po drugi strani pa tudi izvedeti, na kakšen način se mednarodna skupnost sooča z njim (aktivno/pasivno).

Naloga bo raziskala koncept narkoterorizma v luči dveh pojavov, ki ga sestavljata. S pomočjo analize podobnosti/razlik oziroma preko ugotavljanja načina delovanja obeh entitet, bom poskušala dokazati naslednje hipoteze:

Delovna hipoteza:

1. *Narkoterorizem, kot dejanska grožnja svetu, narašča.*

Pomožni hipotezi:

1. *Trgovanje s prepovedanimi drogami je glavni finančni vir delovanja terorističnih skupin.*
2. *Teroristične skupine in organizirani kriminal (trgovina s prepovedanimi drogami) imajo različne primarne cilje, zaradi česar uporabljajo za doseganje le-teh različne metode.*

2.2 Opredelitev metod raziskovanja

K izdelavi magistrske naloge sem pristopila z zbiranjem in analiziranjem predvsem sekundarnega gradiva in virov s tematiko, ki je vsebovana v nalogi. Za obravnavo teme so bile uporabljene naslednje metode:

- **Konceptualna analiza** je bila uporabljena za definiranje in opredeljevanje pomena raziskovanih pojmov, kot so narkoterizem, terorizem, organiziran kriminal, trgovina z drogami, pranje denarja.
- **Kvantitativna metoda** mi je pomagala pri preučevanju sekundarnih statističnih podatkov posameznih organizacij in institucij. Pri analiziranju statističnih podatkov je prihajalo do določenih omejitev, saj je prepoznava nekega dejanja kot takega odvisna predvsem od delovnih definicij, ki jih uporabljajo posamezne države ali institucije. Poleg tega je bilo težko pridobiti primerljive podatke, zaradi omejitev pri dostopu do določenih kategorij podatkov. Tako sem se bila v nekaterih segmentih primorana nasloniti izključno na podatke posameznih avtorjev, ki se ukvarjajo s tovrstno tematiko.
- **Zgodovinsko razvojna metoda** mi je bila v pomoč pri analizi sprememb oziroma tendenc v razvoju raziskovanih pojmov.
- S **študijo primerov** posameznih držav in **primerjalno raziskovalno metodo** sem lahko ugotavljala podobnosti in razlike med terorizmom ter organiziranim kriminalom oziroma podobnosti in razlike v delovanju/strukturi narkoterizma in trgovine s prepovedanimi drogami, ter odzivanje nacionalnih in nadnacionalnih subjektov na vire ogrožanja. Hkrati sta bili metodi pripomoček za ugotavljanje značilnosti posameznih regij na področju sodelovanja terorizma in trgovine z drogami.
- **Analitično sintetična metoda** za smiselno razčlenitev in proučevanje posameznih virov.

- **Induktivna metoda** za ugotavljanje določenih zakonitosti.

3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

Za lažje razumevanje ter razločevanje terorizma od organiziranega kriminala bodo v nadaljevanju predstavljene karakteristike obeh pojavov, kar nam bo v pomoč pri analiziranju pojava narkoterorizma. Pri opredeljevanju temeljnih značilnosti bodo razvidne razlike med enim in drugim pojavom ter težavnost njunega definiranja. Nujno je poznati določene pojavne oblike tako terorizma, kot tudi organiziranega kriminala ter njune temeljne dejavnosti, saj le tako lahko razumemo vzroke njunih delovanj.

3.1 Terorizem

»Terorizem je kompleksna zadeva: njegove korenine so raznolike, kot so raznoliki tisti, ki se k njemu zatekajo.« (Reich 1999 v Pettiford 2005, 16).

Vse od pojava terorizma svet še ni oblikoval njegove univerzalne definicije, saj njegovo definiranje ni tako enostavno, kot se morda zdi na prvi pogled. To potrjujejo številne definicije tako na nivoju politike, kot tudi akademske sfere.

Zgodovina terorizma

Že pred več kot 2.000 leti so se filozofi ukvarjali s polemiko o moralnosti političnega nasilja in upora zatiranih. Skozi celotno zgodovino pa je bil terorizem bolj ali manj povezan tudi z verskim uporništvom. Že v času od 66-73 n.št. je obstajala dobro organizirana radikalna judejska verska sekta Sicarii¹⁰, ki je delovala pri uporju židovskih zelotov zoper Rimljane v Palestini. Njen cilj je bila osvoboditve Judeje, pri čemer je za dosego tega cilja izvajala številne atentate in ugrabitve. Njihove akcije so bile javne, politične in versko motivirane. (Pettiford 2005)

¹⁰ Hebrejsko »Bodala«.

Sekta izmailitov, Asasini¹¹, iz 11. stoletja n.št., ki je delovala na območju Perzije, je slovela po dobri organiziranosti ter načrtovani in sistematični uporabi političnega umora kot metode za doseganje svojega cilja¹².

Beseda terorizem je dobila politični pomen šele s francosko revolucijo konec 18. stoletja ter z »regime de la terreur«, ki ga je izvajala Jakobinska stranka Maximiliena Robespierrea¹³. Terorizem je bil tu razumljen kot upravičen nasilni akt države proti domačemu sovražniku.

Terorizem v 19. stoletju, ki je bil usmerjen proti političnim nasprotnikom na oblasti in na katerega so vplivali zlasti Italijani, Nemci ter Rusi, je imel moralno, filozofsko in intelektualno podporo. Šlo je za »romantično« miselnost¹⁴, da lahko posameznik prispeva k velikim spremembam z nasiljem in pogumom. Hkrati pa sta taktika in oblika terorizma v sami osnovi spominjali na to, kar poznamo danes (Pettiford 2005).

Dvajseto stoletje je prineslo spremembe v praksi terorja. Postalo je znamka številnih političnih gibanj, ki so se raztezala od ekstremne desnice do ekstremne leve. V začetku 20. stoletja se je v Indiji začela pojavljati oblika terorizma, podobna današnji. Odmaknila se je namreč od tedanjega prevladujočega anarhizma ter se pričela pojavljati v strankarskih, nacionalističnih in socialističnih oblikah. Za razliko od predhodnih oblik so tu napadi velikokrat zahtevali tudi civilne žrtve, saj se je teror obravnaval kot edino možno pot za osvoboditev.

Sam napredek terorizma je povezan tudi z razvojem demokracije. V času absolutizma je bil terorizem izoliran pojav, katerega se je dalo relativno enostavno zadušiti z nasiljem, možnosti za reorganiziranje upora pa so bile posledično zelo

¹¹ Za ta tajni muslimanski red je bila značilna visoka stopnja lojalnosti ter sistem iniciacijskih ritualov kot dokaz predanosti.

¹² Asasini so napadali kristjane, križarje in tudi vezirje ter sultane. Njihovi atentatorji so velikokrat delovali pod vplivom drog.

¹³ Leta 1794 je Robespierre izjavil, da »teror ni nič drugega kot pravica: hitra, ostra, neuklonljiva; ni toliko posebno načelo, kot je posledica splošnega načela demokracije in je nujna za potrebe naše države.« (Burgess 2003).

¹⁴ Znani anarhist Mihail Bakunin je 1866 spisal Revolucionarni katekizem, teroristični priročnik 19. stoletja.

majhne. Z razvojem demokracije, splošne volilne pravice in širitvijo idej razsvetljenstva, je prišla tudi pravica do uporabe nasilja kot sredstva javnega protesta proti oblasti. Do 60-ih let prejšnjega stoletja je bil terorizem »omejen na nacionalistična in separatistična gibanja« (Laqueur v Pettiford 2005, 45) – k terorizmu so se zatekali ljudje, ki so hoteli imeti samostojno državo¹⁵. Od 60-ih let dalje govorimo o terorizmu kot o družbenem protestu med levičarskimi skupinami (Pettiford 2005, 43-46). Terorizem se je pričel uporabljati v antikolonialnih (Irska : Združeno kraljestvo, Alžirija : Francija), ozemeljskih (Palestina : Izrael), verskih (katoliki : protestanti v Severni Irski) in v notranjih konfliktih med revolucionarnimi silami in vladami (Indonezija, Filipini, Peru, Nikaragva, El Salvador).

Najvidnejše skupine, ki so uporabljale teroristične taktike v poznem 20. stoletju, so bile Red Army fraction, Rdeče brigade, FALN (Puerto Rico), Fatah in ostale skupine, povezane s PLO (Palestine Liberation Organization), Sijoča pot (Sendero Luminoso - SL) in Tamilski Tigri (LTTE).

V poznem 20. in na začetku 21. stoletja vidimo, da nekatere najbolj ekstremne in pogubne organizacije, ki so vpletene v terorizem, uporabljajo kot gonilno kolo verski fundamentalizem, kar predstavlja prehod iz prejšnje revolucionarne funkcije terorizma v novo ideološko funkcijo.

Simbolna in perceptivna moč obstoječih definicij

Tekom let je beseda *terorizem* doživljala različna pojmovanja¹⁶. Velikokrat je namreč opredelitev nekega dejanja kot terorističnega stvar zgodovinske in moralne presoje. Definicije terorizma so kompleksne in kontraverzne. Zaradi samega nasilja, ki spremlja terorizem, je popularna raba termina razvila močno stigmo.

¹⁵ Irska, Palestina.

¹⁶ Lep primer tega so aktivnosti nasprotnikov splava v ZDA. Z nastopom Clintonove administracije v 90-ih letih so se nasilne aktivnosti nasprotnikov splava obravnavale kot teroristično dejanje in ne več kot kaznivo dejanje. (več o tem: Jenkins, P. Fighting terrorism as if women mattered). Drug primer so ZDA v času Ronalda Reagana, katere so finančno in logistično podprle Talibane v Afganistanu, ko so se ti bojevali proti Rusom in »rdeči nevarnosti«, komunizmu. V času Clintonove administracije (in po odpravi »komunistične grožnje« svetu) pa so ZDA leta 1998 izvedle (neuspešen) napad na Osamo bin Ladna v Afganistanu ter njegove privrženice, katerim so prej nudile podporo.

Beseda *teror* izhaja iz latinske besede *terrere*, ki pomeni prestrašiti ali strah. Po mnenju nekaterih avtorjev prihaja do konfuznosti v razumevanju koncepta že zaradi same osnovne razčlenitve besede terorizma, torej korena *teror*. Prihaja namreč do zameglitve meja med terorizmom in ostalimi tipi nasilnega vedenja, saj je cilj večine nasilnih oblik vedenja zadati »teror« nasprotniku, ga ustrahovati. S tovrstnim obravnavanjem terorizma se nam ponudi neskončen obseg definicij. Politika, akademiki, mediji, kot tudi sami teroristi, imajo različne pristope k temu, zaradi česar danes poznamo več kot sto definicij terorizma.

Težavnost definicije se pojavlja vse od obravnave tega nasilnega pojava. Navkljub vsemu je ravno opredelitev poglobitnega pomena ne le za samo prepoznavo pojava, temveč tudi za oblikovanje učinkovitih protiukrepov¹⁷. Po drugi strani pa se na ta način izognemo tudi nepravilnemu etiketiranju političnih in verskih gibanj kot terorističnih.

Terorizem je torej ideološki in politični koncept. Politika pa je že po svoji naravi konfliktna oziroma nasprotujoča, ergo, vsaka definicija spodbuja nasprotovanje. Pojmovanje terorizma je del filozofije posameznika ali naroda. Zaradi tega je določitev »prave« definicije subjektivna ter je ni možno doseči s konsenzusom (Mahan 2008). Tako na primer represivni režimi označujejo tiste, ki nasprotujejo njihovemu sistemu kot teroriste, medtem ko se taisti nasprotniki vidijo kot osvoboditelji, borci za svobodo.

Ravno tako na težavnost definicije vpliva tudi obstoj različnih tipov terorizma. Ločitev taktik terorja od koncepta terorizma je zato toliko pomembnejša (Mahan 2008, 3). Meje med terorizmom, gverilo, državljansko vojno, izgredi ter kriminalnimi aktivnostmi so pogosto zamegljene. Niso le teroristi tisti, ki uporabljajo taktiko terorja za dosego ciljev; nasilje ter ustrahovanje sta resda spremljevalca terorizma, vendar se pojavljata tudi pri ostalih nasilnih kaznivih dejanjih. Terorizem pač ni enodimenzionalen, saj obstaja vrsta različnih metod, ki jih teroristi uporabljajo pri svojem boju, kot tudi različna načela, ki jih teroristi zasledujejo (Pettiford 2005). Tudi zaradi dejstva, da teroristi izvajajo kriminalna dejanja, je včasih težko potegniti ločnico med teroristom in

¹⁷ Aretacije, kazenski pregon ipd.

kriminalcem. Kot pravi Pettiford, je ključno vprašanje povezano z dobičkom, saj teroristi v večji meri svojih dejanj ne izvajajo zaradi osebne materialne koristi¹⁸.

V nadaljevanju je podanih nekaj definicij, ki so jih oblikovale države, mednarodne institucije in akademiki.

Encyclopedia Britannica terorizem opisuje kot »sistematično uporabo nasilja, da bi se ustvarilo splošno vzdušje strahu med prebivalstvom in tako doseglo določene politične cilje. Terorizem izvajajo politične organizacije tako z desničarskimi, kot levičarskimi cilji, nacionalistične in verske skupine, revolucionarji in celo državne institucije, kot so vojska, obveščevalne službe in policija.«

Zakonik Združenih držav Amerike (ZDA) v svojem 38. poglavju definira terorizem kot: *»... naklepno, politično motivirano nasilje proti civilnim in neoboroženim tarčam s strani etničnih skupin ali tajnih agentov, v večini primerov namenjeno vplivanju na širšo javnost ...«* Ravno tako specificira mednarodni terorizem kot *»teroristično dejanje, ki vključuje državljane različnih držav oziroma če je vanj vpletena več kot ena država.«* (Mahan 2008)

Nekatere definicije pa obravnavajo terorizem, ne glede na njegovo politično motivacijo, kot kaznivo dejanje. Ameriški FBI (Federal Bureau of Investigation) tako determinira terorizem kot »nezakonito uporabo sile, nasilja proti osebam ali lastnini, katere cilj je zastrahovati ali siliti vlado, civilno prebivalstvo ali druge segmente v podporo političnim ali družbenim ciljem.« Element kaznivosti v definiciji je problematičen, saj ne razlikuje med različnimi političnimi in pravnimi sistemi, zaradi česar ne more veljati za primere, v katerih so nasilni napadi zoper vlado lahko tudi zakoniti. Takšen primer je Afriški nacionalni kongres (ANC) v Južni Afriki, ki je sicer zagrešil nasilna dejanja zoper vlado apartheida, vendar je hkrati užival podporo sveta in ni bil označen za terorističnega. Vidimo, da je pravni pristop odraz videnja posamezne družbe in ne more veljati za vsako teroristično situacijo.

¹⁸ Prav tam.

Terorizem, kot politično vojaška strategija, je opredeljen kot »politično nasilje v asimetričnem konfliktu, katero z vpeljevanjem terorja in strahu preko nasilne viktimizacije in uničevanja civilnih tarč, prenaša sporočilo neke prepovedane (tajne) organizacije«. Namen terorizma je tudi izkoriščanje medijev, da bi dosegli maksimalno publiciteto ter tako uresničili svoje kratkoročne in srednjeročne cilje in/ali želene dolgoročne cilje, to je konec neke države (Bockstette 2008, 8).

Bruce Hoffman definira terorizem kot »namerno ustvarjanje strahu s pomočjo nasilja ali grožnje pri zasledovanju političnih sprememb.« (Mahan 2008, 4).

Jessica Stern pravi, da se terorizem loči od ostalih oblik nasilja v dveh karakteristikah. usmerjen je proti civilistom ter načrtno vceplja strah ciljnemu občinstvu (Mahan 2008, 5).

Za Cooperja¹⁹ je terorizem »namerno izvajanje masivnega strahu zaradi zagotovitve ali ohranjanja nadzora nad ostalimi ljudmi.« (Mahan 2008, 13).

Definicija terorizma, kot taktike ali metode za doseganje političnih ciljev, in ne le kot ideologija ali gibanje, se odraža tudi v odločitvi Sveta Evrope z dne 13. junija 2002 o boju proti terorizmu (2002/475/JHA). (TE-SAT 2008, 7)

Teroristično dejanje je po 108. členu Kazenskega zakonika Republike Slovenije (Ur.l. RS, št. 55/2009), kadar kdo »... z namenom, da bi uničil ali hudo ogrozil ustavne, gospodarske, socialne ali politične temelje RS ali druge države ali mednarodne organizacije, da bi hudo zastrašil prebivalstvo oziroma da bi prisilil vlado RS ali druge države ali mednarodno organizacijo, da nekaj stori ali opusti, stori ali grozi, da bo storil, eno ali več od naslednjih dejanj ...«, ki so navedene v tem členu.

TE-SAT (2009) uporablja naslednjo definicijo terorizma oziroma terorističnih kaznivih dejanj, ki so definirani v 1. členu Odločitve Sveta Evrope o boju zoper terorizem (2002/475/JHA): »teroristična kazniva dejanja so namerna dejanja, katera, ob upoštevanju njihove narave ali konteksta, lahko resno škodujejo državi ali mednarodni organizaciji, ko so izvršena s ciljem: (a) resno zastraševati prebivalstvo ali (b) neupravičeno prisiliti vlado ali mednarodno organizacijo, da izvaja ali se vzdrži

¹⁹ Gl. tudi H.H.A. Cooper. 2001. Terrorism: The problem of definition revisited. *American Behavioral Scientist* 44: 881-893.

izvajanja nekega zakona ali (c) resno destabilizirati ali uničiti temeljne politične, ustavne, ekonomske ali družbene strukture države ali mednarodne organizacije.«

V praksi tako naletimo na različne interpretacije terorizma, saj so le-te prepuščene državam, zaradi česar je težko ocenjevati, ali je neko kaznivo dejanje teroristično ali »zgolj« ekstremizem. Različne definicije se pojavljajo tudi zaradi različnih motivov terorizma, ki so lahko kolektivni, individualni, moralni, politični, nacionalni, verski, vojaški ali kakšni drugi.

Pri vrstah terorizma – tip je skupek izhodišč, motivacij in delovanja – se zopet srečamo z vprašanjem jasne in dokončne delitve oziroma definiranja. Ker ni enotne definicije, se stroka raje osredotoča na tipe terorizma, in tako v današnjem času ločimo predvsem naslednje pomembnejše tipe terorističnih skupin²⁰:

- *Verske* teroristične skupine – cilj je vzpostavitev družbe/države na temeljih religije. Izvršujejo ga posamezniki, skupine, mreže ali organizacije, katere izkoriščajo vero za opravičevanje svojih dejanj. V nasprotju z nacionalističnimi, so njihova dejanja usmerjena k čim večjemu številu civilnih žrtev. Predstavniki: Al Kaida, palestinski Hamas, libanonski Hezbolah, japonski kult Aum Šinrikjo.

- *Etno-nacionalistične* ali *separatistične* teroristične skupine²¹, kot so baskovska ETA (Euskadi ta Askatasuna), kurdska PKK/KONGRA-GEL, Tamil Eelam (LTTE) na Šri Lanki, irska IRA (Irish Republican Army), in druge, ki iščejo mednarodno priznanje. Vodi jih nacionalizem, etničnost in/ali religija.

- *Levičarske* teroristične skupine²², kot je turški Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/ Cephesi (Revolucionarna Ljudska osvobodilna stranka/fronta), italijanska Partito Comunista Politico-Militare (PCP-M), japonska Rdeča armada, italijanske Rdeče brigade, nemška Baader-Meinhof (RAF), perujska Sendero Luminoso (SL), kolumbijski FARC. Skušajo spremeniti celotni politični, ekonomski in družbeni sistem ali državo po vzoru ekstremističnega levičarskega modela, ki temelji na marksistično

²⁰ Ločnice med posameznimi vrstami so velikokrat zabrisane.

²¹ Število napadov v EU je v letu 2008 upadlo za 25 odstotkov v primerjavi z letom 2007, kar je primerljivo z letom 2006. Večina aretacij je izpeljanih v Franciji in Španiji. Korziški separatisti se povečini osredotočajo na tujo zasebno lastnino ali posameznike, medtem ko baskovske skupine izvajajo napade na vladne cilje in podjetja.

²² V letu 2008 je bilo izvedenih 28 napadov v Italiji, Španiji in Grčiji, kar je 25-odstotno povečanje glede na leto 2007. Škoda je bila zgolj materialna.

leninistični ideologiji. Agenda anarhističnih teroristov je običajno revolucionarna ter anti-kapitalistična. Razširjen je bil v 70-ih in 80-ih letih.

- *Desničarske* teroristične skupine želijo spremeniti celotni politični, družbeni in ekonomski sistem po vzoru skrajno desnega modela. Praviloma imajo ohlapno in kratkotrajno organiziranost, zato veljajo za najšibkejše in slabo vplivne teroristične skupine.

- Teroristične skupine posameznih družbenih vprašanj so skupine, kot so borci za zaščito pravic živali in okolja, ki želijo spremeniti določeno politiko ali prakso znotraj ciljne družbe. Primer so ALF (Animal Liberation Front).

- *Državni terorizem* je oblika organiziranja terorističnih skupin s podporo radikalnih držav. Običajno ga države uporabljajo kot orodje svoje zunanje ali notranje politike. V času vojaških diktatur je bil ta tip značilen za vrsto latinskoameriških držav. Sem pa uvrščamo tudi nacistično Nemčijo, Sudan, Severno Korejo in Sirijo.

- *Cyber (kiber) terorizem* – z napadi na zasebne in vladne informacijske sisteme v državah je ta oblika, kot potencialno novo gospodarsko, politično in vojaško orožje, dobila novo razsežnost. Čeprav obstajajo dokazi o kibernetičnih napadih kot političnem orožju, pa za zdaj kaže, da se ti napadi izvajajo na pobudo držav in ne terorističnih skupin.

Temeljna težava ZDA in Zahoda je v njuni nezmožnosti strinjanja, proti čemu se bojujeta. Kot je izpostavil Robert Kagan (Bonham 2007, 10), je čas, da se nehamo pretvarjati, da Evropejci in Američani delimo skupne poglede na svet. Če ni skupnega dogovora o tem, kaj terorizem je, bodo zatirani režimi dodali na mednarodni seznam teroristov tudi svoje separatiste, upornike in nasprotnike.

Terorizem ni ideologija, je metoda, ki se jo uporablja zoper civilne tarče. V definiciji so pomembni tako storilci, kot tudi žrtve. Koncept terorizma je subjektiven ter spremenljiv, saj je odvisen od tistega, ki ga predstavlja.

Denotativni jezik uporablja številne besede na nevtralen, jasen način, da bi opisal nek pojav. Zaradi tega razloga slabo funkcionira kot retorični instrument, saj retorika potrebuje *konotativni* jezik (uporaba besed na dokaj ohlapen, *razširjen* in fleksibilen način). Retorični jezik je *afektiven* in ima kar nekaj besed, ki puščajo *čustven vtis*, med njimi je tudi »terorizem«. In politični jezik je jezik vrednostnih sodb. Zato je raba

fraz, kot je »vojna proti terorizmu« ipd., zelo učinkovito sredstvo pri politični komunikaciji. *Metafora izziva čustven* odziv, saj *privlači* vrednote sistema. V ZDA je *prednik* »vojne proti terorizmu« »vojna proti drogam«, ki podobno legitimizira *izredne* ukrepe²³. Politika in politični jezik s pridom izkoriščata politično moč »terorizma« pri doseganju svojih interesov in oblikovanju percepcij javnosti o prioritetah države in tudi državljanov (Bonham 2007).

Torej, najpogostejši skupni elementi različnim definicij terorizma so predvsem (a) uporaba nasilja ali grožnje; (b) nelegitimnost nasilja; (c) zavestnost dejanj; (d) konspirativnost; (e) politična motivacija; (f) namerno ustvarjanje strahu ne le med direktno publiko, ampak tudi med širšo javnostjo; (g) psihološki učinek; (h) dramatičnost dejanj, s čimer pritegnejo pozornost javnosti; (i) stopnja, do katere se terorizem opira na strah, po čemer se tudi loči od konvencionalnega in gverilskega vojskovanja; (i) načrtno izbrane tarče.

Da bi razumeli terorizem, moramo upoštevati tudi njegovo zgodovinsko dimenzijo, saj le-ta vpliva tako na vedenje teroristov, kot tudi na naše razumevanje njihovega motivacijskega faktorja. Čas in kraj, kjer se terorizem pojavi, sta pomembna pri sami motivaciji terorističnih dejanj. Tako je dolgoletni konflikt v Palestini spodbudil nastanek številnih terorističnih skupin, katerih organizacija se spreminja. Teroristične organizacije lahko delegirajo svoje politične kandidate na državnih volitvah ter celo nadzirajo legitimni politični proces, kot v primeru Hamasa in Fataha v letu 2007.

Razlika med preteklostjo in sedanostjo je le v novih načinih zastraševanja, katere omogoča razvoj tehnologije. Tako je bilo teroristom anarhistom 19. stoletja verjetno lažje poskušati uresničiti svoje cilje preko izvajanja nasilja proti izbranim posameznim tarčam, kot so vidnejši člani vladajočega razreda. Poleg tega je javnost danes veliko težje zastrašiti, saj je ob vsakodnevnem poročanju medijev o terorju v svetu, javnost bolj ali manj otopela oziroma hitro izgubi zmožnost sočustvovanja. In tu je tudi razlog

²³ Zdi se, da je skupno obema vojnoma financiranje služb z zaplembo premoženja, ki naj bi bilo povezano z drogami ali terorizmom, kar ponuja določenim akterjem močan *interes* v *trajanju* in razvoju sistema.

zatekanja teroristov k vedno bolj ekstremnim načinom zastraševanja, saj se strah hrani z neznanim (Cooper 2001).

Prvi poskus oblikovanja mednarodno sprejemljive definicije se je zgodil leta 1937 v okviru osnutka Konvencije o Društvu narodov, ki pa je bil neuspešen. Terorizem je bil razumljen kot kriminalno dejanje, katerega namen je ustvarjanje kaotičnega stanja, ki posledično destabilizira državo (Škrlj 2005).

Vse do poznih 80-ih let prejšnjega stoletja se je terorizem obravnavalo predvsem kot fenomen hladne vojne, kot obliko nadomestnega vojskovanja. Če so države pokroviteljice takrat imele nek nadzor nad vsem tem, se je ta nadzor v začetku 90-ih let začel rušiti. Razpad Vzhodnega bloka je pomenil tudi vstop različnih vrst orožja (biološkega, kemičnega, jedrskega) ter znanja na trg povpraševanja in ponudbe.

Od 20. stoletja naprej je ideološki in politični oportunizem pritegnil številne države v mednarodni terorizem, velikokrat pod pretvezo podpiranja gibanj za narodno osvoboditev. Razlika med terorizmom in drugimi oblikami političnega nasilja je postala zamegljena – tudi zato, ker se gverilske skupine pogostokrat poslužujejo terorističnih taktik –, področja jurisdikcije in legalnosti pa so podobno nejasne.

Gverila in terorizem nista v sopomenskem razmerju. Gverila se velikokrat opira na akte terorja in cilja na vojaško zmago. Metoda gverilskega bojevanja je selektivno nasilje in ne izbira civilnih tarč, ampak zgolj vojaške. Gverilski način bojevanja ustreza majhnim uporniškim, revolucionarnim skupinam. Terorizem pa je prikladen kot sistematična uporaba nasilja za ustvarjanje strahu in s tem doseganje političnih ciljev, takrat ko direktna vojaška zmaga ni možna. Nekateri pravijo gverilskemu načinu bojevanja tudi »orožje šibkih«, terorizmu pa »orožje močnih« (Encyclopedia Britannica).

Zaključek

Terorizem je torej logični proces, ki se zavestno zateka k nasilju bodisi zaradi političnih ali ideoloških razlogov. Radikalna politična skupina, kot osrednji akter, ki ima kolektivne preference in vrednote, izbere med vsemi alternativami ravno terorizem, kot sredstvo za doseg svojih ciljev. Merilo pri izbiri terorizma je

učinkovitost te metode. Vse od francoske revolucije se je strategija terorizma razvijala počasi, kot sredstvo za doseg političnih sprememb vis-a-vis vladajoči garnituri. Analiza zgodovinskega razvoja terorizma nam pokaže podobnosti pri *preračunavanju izida* in sredstev. Tekom časa se je strategija spreminjala, saj se je morala prilagoditi novim okoliščinam (na primer jemanje talcev). Vseeno pa teroristične aktivnosti, gledano v njihovi celoti, kažejo na enotnost namena in pojmovanja. Zatekanje k terorizmu je razumski ter preračunan odgovor na okoliščine, kjer se odvija (Crenshaw v Mahan 2008, 24-25).

Kot že omenjeno, ima terorizem različen pomen različnim subjektom. Terminologija je vedno stvar sporazuma. Najpomembneje pri vsem tem je razlikovati med različnimi okoliščinami nasilja ter raznolikimi oblikami konfliktov, kakor koli jih že poimenujemo. Zanimiv pristop k problemu opredelitve terorizma sta ubrala nizozemska profesorja, Alex Schmidt in Albert Jongman, ki sta zbrala 109 akademskih in uradnih definicij terorizma ter jih analizirala. Rezultati so pokazali, da so si uradne definicije dokaj podobne, medtem ko so si tiste, ki jih ponuja akademska sfera, precej različne (Merari 1993, 215).

V 21. stoletju tako še vedno nimamo enotne definicije terorizma zaradi različnih percepcij oziroma pristopov k oblikovanju le-te. Naj zaključim to poglavje z besedami avstrijskega filozofa Ludwiga Wittgensteina²⁴, ki pravi, da določenih stvari ne moremo ubesediti; »*They make themselves manifest. They are what is mystical.*« (Mahan 2008, 22). In terorizem je ena izmed teh stvari.

3.1.1 Terorizem, ki ga sponzorira država

Da bi v nadaljevanju lažje razumeli financiranje terorističnih organizacij, se mi zdi prav, da si pobližje ogledamo tip terorizma, ki je danes v upadu, vendar še vedno igra pomembno vlogo, to je terorizem, ki ga sponzorira država.

²⁴ Wittgenstein, Ludwig. 1921. Tractatus logico-philosophicus. (Logično filozofski traktat)

Terorizem, katerega pokrovitelj (sponzor) je država, je le eden izmed različnih tipov. V tem primeru imamo opravka s terorizmom, ki ga najema/izkorišča država ali frakcije znotraj vlade. Težko ga je identificirati, saj država skriva svoje početje. Torej, tradicionalni pogled na terorizem obsega posameznika ali organizacijo v boju proti državi. Drugi tip terorizma, ki lahko predstavlja še večjo grožnjo, pa je zloraba terorizma s strani države. Tu je terorizem nastopa kot premišljena taktika države, ki med drugimi vključuje tudi ubijanje večjega števila prebivalstva, kar opravičujejo kot legitimno ukrepanje.

Terorizem, sponzoriran s strani države, ima dolgo tradicijo v človeški zgodovini. Zakaj se torej država zateče k uporabi terorizma, namesto k tradicionalnemu vojskovanju? Moderno vojskovanje zahteva visoke stroške ter večinoma izzove protinapad. Država pa lahko sponzorira terorizem prikrito ter se izogne represalijam. Odnos med državo pokroviteljico in teroristično organizacijo je lahko vzajemno koristen: teroristi pridobijo potrebno sponzorstvo za ohranjanje ter širitev svojega boja, država pa pridobi močno orožje zoper svoje sovražnike (Mahan 2008).

Tovrstni terorizem se pojavlja v različnih oblikah. Na enem koncu premice imamo lahko opravka z vlado, ki ustanavlja svoje brutalne vode smrti, katerih namen je pospešiti realizacijo državnega interesa. Na drugi strani pa je država, ki zagotavlja zatočišče teroristom ter jim dovoljuje delovanje na njihovem ozemlju brez posledic. Nekje na sredini premice najdemo države, ki finančno pomagajo teroristom ter zavračajo njihovo izročitev drugim državam. Vladna sredstva se lahko kanalizirajo do terorističnih skupin neposredno ali posredno preko socialnih, kulturnih ali dobrodelnih organizacij, med katerimi so mnoge le paravan terorističnim skupinam (Mahan 2008). Pri tem je pomembno vedeti, kakšna je vloga države v odnosu do teroristov: finančna, podpora, nudenje zatočišča, obvladovanje ljudstva s politiko terorja ipd. V času, ko je Libija podpirala terorizem, je na primer prenos denarja opravljala tudi preko svojih veleposlaništev in bančnih računov na Bližnjem vzhodu (Leader 1998).

Primer sponzoriranega terorizma so bile ZDA v 80-ih letih s podpiranjem uporniških gibanj²⁵ v Afriki, ki naj bi bila vpletena v teroristične napade. V to kategorijo sodita tudi vojaški diktaturi v Čilu (1973-90) in Argentini (1976-83), ki sta izvajali državni terorizem zoper lastno prebivalstvo. Sem uvrščamo tudi vladavino Stalina, saj sta bili v širjenje terorja, ne le proti prebivalstvu, temveč tudi zoper ostale državne organe, vpleteni tako vojska, kot tudi obveščevalna služba. V letu 2005 je Ministrstvo za zunanje zadeve ZDA na seznam držav, ki sponzorirajo terorizem, uvrstilo Iran, Sirijo, Severno Korejo, Kubo, Sudan in Libijo²⁶. Države igrajo različne vloge: Iran podpira številne teroristične skupine, vključno s Hezbolahom. Sirija je dolgo časa veljala za zatočišče radikalnim islamističnim skupinam, kot so Hezbolah, Hamas, palestinski islamski džihad in ostalim podobnim skupinam, katerih cilj je uničenje Izraela. Ne samo, da jim Sirija zagotavlja denar, orožje in usposabljanje, temveč dovoljuje drugim državam, kot je na primer Iran, da koristijo njeno ozemlje za transport pomoči tem skupinam. Seveda pa ima vsaka stvar dve plati. Tako tudi na drugi strani obstajajo sezname terorističnih držav, na katerih je tudi ZDA (Encyclopedia Britannica).

Džihad skupine gradijo močne odnose s posameznimi politiki, obveščevalnimi službami in različnimi frakcijami razcepljenih, šibkih vlad. Pakistanski džihadisti so imeli dolga leta podporo pakistanske ISI (obveščevalna služba Pakistana) in še danes nekateri nekdanji agenti ISI-ja nudijo to podporo kot inštruktorji v terorističnih kampih za urjenje. Vojaško osebje naj bi ravno tako pomagalo pri urjenju Laskar mudžahedinov v Indoneziji ter imelo dolgoletne odnose z vodjo Jamaah Islamijah²⁷, ki je tesno povezana z Al Kaido. Iran financira različne džihadistične skupine ter jim nudi podporo. Toda bin Laden je šel še korak naprej pri gradnji odnosov z državami; za določene režime je postal nepogrešljiv. V Sudanu njegova podjetja²⁸ zagotavljajo delovna mesta številnim Sudancem (Stern v Mahan 2008, 161). Bin Laden je vzpostavil tesne odnose z vodjo sudanske Islamske nacionalne fronte, Hassan al-

²⁵ UNITA (National Union for the Total Independence of Angola).

²⁶ Libija se je uvrstila na seznam delno tudi zaradi tega, ker ni hotela izplačati odškodnine za napad na letalo družbe Pan Am, ki je strmoglavilo na Škotskem leta 1988. V letu 2006 so Libijo umaknili s seznama.

²⁷ Skupina je nastala iz islamske opozicije režimu Suharta (indonezijski predsednik, 1967-1998); njen cilj je bil vzpostavitev islamske skupnosti Jamaah Islamijah na območju jugovzhodne Azije. Njen idejni vodja je Abu Bakar Ba'asyir.

²⁸ Na primer podjetje Al-Damazine, ki proizvaja sezamovo olje ter goji oreščke, naj bi imelo 4.000 zaposlenih.

Turabijem, sudansko obveščevalno službo in vojsko, kateri so mu dolgo časa zagotavljali zatočišče. Potem ko je ameriška vlada leta 1996 izvajala pritisk na sudansko vlado za njegovo izročitev, je bil ta prisiljen premakniti svoje operacije v Jalalabad, Afganistan, kjer se je povezal s Talibani. Po podatkih ameriških uslužbencev (Stern v Mahan 2008, 162), naj bi bin Laden Talibanom plačal okoli 100 milijonov USD v zameno za njihovo podporo.

Danes teroristi niso več odvisni od sponzorstva držav in se raje zatekajo k drugim virom, ki jim prinašajo sredstva (finančna, tehnična). Poleg tega pa se tudi države same ne odločajo več tako lahko za tovrstno sponzoriranje, kar je tudi rezultat pritiska mednarodne skupnosti.

Terorizem obstaja skoraj v vsaki regiji na svetu. Vseeno pa natančno število terorističnih skupin še vedno ni znano. V ZDA minister za zunanje zadeve vsako leto poda Kongresu poročilo o terorizmu²⁹, ki razlikuje med tujimi terorističnimi skupinami (FTO) glede na kriterije 8 USC 1189 in ostalimi terorističnimi skupinami (OTGs), ki tem kriterijem ne zadostujejo. Razlika med njima je v tem, da prva skupina ogroža varnost državljanov ZDA oziroma nacionalno varnost, medtem ko OTGs ne predstavljajo tovrstne grožnje državi. Poročilo Kongresu iz leta 2005 navaja 42 FTO in 41 OTGs, medtem ko je neodvisni Center za raziskovanje terorizma v letu 2006 naštel kar 423 tujih in domačih terorističnih skupin³⁰. Vse to nakazuje na težavnost odkrivanja natančnega števila teh skupin, saj je njihova organizacija izredno dinamična – nekatere skupine se razcepijo v podskupine, ostale razpustijo ali pa se ponovno zberejo pod novim imenom. Ravno tako pa na štetje vpliva tudi definicija terorizma v določeni situaciji (Mahan 2008).

²⁹ Več o tem na <http://www.state.gov/s/ct/rls/other/des/123085.htm>.

³⁰ Več o tem na www.tkb.org in MIPT – Memorial Institute for the Prevention of Terrorism.

3.2 Organiziran kriminal

V nadaljevanju se bom skozi analizo definicij posvetila značilnostim organiziranega kriminala, ki ravno tako predstavlja eno najresnejših groženj nacionalni in globalni varnosti. Tudi tu, kot pri terorizmu, obstaja več definicij, saj ima sam pojav več nians, zaradi česar ga ne more zajeti ena sama.

ZDA organiziran kriminal opredeljujejo kot »združenje dveh ali več oseb, namenjeno vzpostavitvi monopola na določenem zemljepisnem prostoru, v takšni kriminalni dejavnosti, ki prinaša dobiček ali kontinuiran finančni dohodek. To dosega s terorjem ali nasiljem zoper tiste, ki se upirajo ali nasprotujejo njegovemu razvoju, razrašča pa se s podkupovanjem javnih delavcev, katerih sodelovanje je nujno potrebno za obstoj in nadaljnji razvoj ilegalnega delovanja.« (Dobovšek 1997, 23).

FBI opredeljuje organiziran kriminal kot skupino s formalizirano strukturo, katere primarni cilj je pridobivanje denarja z ilegalnimi aktivnostmi. Takšna skupina ohranja svoj položaj z uporabo nasilja oziroma groženj, korupcijo javnih uslužbencev, izsiljevanjem ipd., ter ima velik vpliv na ljudi v lokalni skupnosti, regiji ali državi kot taki.

Organiziran kriminal oziroma organizirane kriminalne združbe so po Konvenciji Združenih narodov o mednarodnem organiziranemu kriminalu³¹ (podpisana 12. decembra 2000) opredeljene kot *»strukturirana skupina treh ali več oseb, ki v daljšem časovnem obdobju usklajeno deluje z namenom storitve enega ali več hudih kaznivih dejanj po tej konvenciji, z namenom neposrednega ali posrednega pridobivanja finančne ali druge premoženjske koristi«*³².

H. Abadinsky (1988) je oblikoval definicijo, po kateri je organiziran kriminal projekt, ki ni ideološki in povezuje določeno število ljudi, organiziranih na hierarhični osnovi, da bi z legalnimi in ilegalnimi aktivnostmi ustvarili dobiček in moč (Dobovšek 2009, 16).

³¹ Konvencija je pomemben dokument, saj je bilo z njo prvič v eni sami mednarodni pogodbi v celoti urejeno področje mednarodnega organiziranega kriminala. RS jo je ratificirala 9. aprila 2004.

³² Zakon o ratifikaciji Konvencije ZN ... (Ur.l. RS-MP, št. 14/2004).

Novela slovenskega Zakona o državnem tožilstvu je izpustila prejšnjo opredelitev organiziranega kriminala³³ in njegov pregon sedaj prepušča presoji (katere zadeve zahtevajo pri odkrivanju in pregonu posebno organiziranost in usposobljenost), generalni državni tožilki.

Organiziran kriminal je težko zajeti v eni sami univerzalni definiciji že zaradi njegovih različnih pojavnih oblik³⁴, ki se med seboj prepletajo in ukvarjajo z različnimi kriminalnimi aktivnostmi, ki se spreminjajo po obsegu in obliki, odvisno od same njihove donosnosti. Tradicionalnim kriminalnim aktivnostim (trgovina s prepovedanimi drogami in orožjem, prostitucija, kraja in tihotapljenje avtomobilov, tihotapljenje ljudi, igre na srečo, finančni kriminal) so se pridružile nove (računalniška kriminaliteta³⁵, trgovina s človeškimi organi, tihotapljenje jedrskih snovi, ponarejanje). Poleg tega se organiziran kriminal loči od klasičnega tudi po svoji moči vplivanja na legalne gospodarske tokove ter visoko strukturirani organizacijski zgradbi, kjer je podrobno izdelana delitev dela. V nasprotju s klasičnim kriminalom, ki je usmerjen v kršitve pravic posameznega državljana, je organiziran kriminal tudi napad na državno ureditev (Dobovšek 1997, 30-35). Spreminjajoče se območje delovanja organiziranega kriminala pa vpliva na to, da postaja kriminal vedno bolj transnacionalen.

Organiziran kriminal, kot sodoben družbeni pojav, je bil zanimiv predmet proučevanja že v prejšnjem stoletju, ko so v 60-ih letih opozorili na neposredno povezavo med aktivnostmi organiziranega kriminala in ilegalnim trgov (pojavi se tam, kjer je dobiček). V 90-ih letih pa so teoretiki poudarili prepletanje ilegalnega in legalnega trga ter pranje denarja (Dobovšek 1997). Organiziran kriminal in pranje denarja sta neločljivo povezana, saj slednji pojav pomeni legalizacijo denarja oziroma

³³ Uradno pregonljiva kazniva dejanja, storjena v okviru organizirane kriminalne združbe z notranjimi pravili ravnanja, ki delujejo na podjetniški način in pri tem praviloma uporablja nasilje ali korupcijo ter z namenom pridobivanja protipravne premoženjske koristi ali družbene moči. Zlasti so ta dejanja s področja pranja denarja, korupcije, proizvodnje in prometa z mamili in orožjem ...

³⁴ Od manjših do velikih mednarodnih organizacij.

³⁵ Ocenjuje se kot izredno pomembno orodje za vodenje ilegalnih poslov, saj je denarnim transakcijam težko slediti, še zlasti v državah z neustrezno zakonodajo, kar omogoča finančne malverzacije.

premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem. Korupcija pa je eden glavnih načinov, ki jih uporablja organiziran kriminal za doseg svojih ciljev (Šorli 1998).

Kot pravi dr. Dobovšek, organiziran kriminal je »kriminalna združba, ki deluje zunaj kontrole javnosti in oblasti ter ima svoje lastne zakone, njena glavna cilja pa sta čim večji profit ter nadzor organizacije.« (Dobovšek 1997).

Prvo razvojno stopnjo organiziranega kriminala predstavljajo poulične skupine, ki z uporabo monopola moči na določenem teritoriju izvajajo določene kriminalne aktivnosti, ki niso dolgoročno načrtovane. Na drugi stopnji skupina popolnoma prevzame nadzor nad tem teritorijem in se začne povezovati z lokalnimi političnimi veljaki ter gospodarstveniki s pomočjo korupcije ter s ponudbo blaga in storitve na ilegalnem trgu. V tej fazi lahko organiziran kriminal postane enakovreden državi in ga ni več moč disciplinirati. Tretja stopnja nastopi, ko politični in ekonomski sektor postaneta odvisna od teh skupin³⁶. V takšni situaciji mora država poseči po drastičnejših ukrepih, ki posegajo tudi v človekove pravice (Dobovšek 1997, 78-79).

Ko tako analiziramo konvencionalno »uradno« pojmovanje koncepta organiziranega kriminala, zasledimo doslednost v metaforiki. Organiziran kriminal je neposredni izziv državnim oblastem ter bankir terorizma ali koruptor demokratičnih vlad. Vsaka takšna interpretacija vključuje mešanico sledečega: (a) subverzije državnih interesov; (b) stopnje podjetništva; (c) potencialnega nasilja; (d) gospodarske moči in vpliva ter (e) grožnje, bodisi takojšnje ali na dolgi rok, varnosti posameznika ali skupnosti. (Findlay 2008)

Čeprav so definicije različne, lahko iz njih potegnemo osnovne karakteristike organiziranega kriminala:

- vnaprej načrtovana skupinska aktivnost več oseb;
- kontinuirano načrtno delovanje na daljše obdobje – kriminalne aktivnosti so načrtovane na dolgi rok (skupine kriminalcev, ki se združujejo z namenom izvršiti posamezno kaznivo dejanje, ne sodijo v organiziran kriminal);
- uporaba nasilja (ali drugih zastraševalnih metod) in korupcije;

³⁶ Takšen primer je Kolumbija.

- kriminalne aktivnosti presegajo državne meje (z vedno večjim pretokom ljudi in kapitala se pospešuje tudi trgovina s prepovedanimi drogami itd.). Sodelovanje s podobnimi skupinami;
- težnja po dobičku, ki vodi do izvajanja in širjenja različnih ilegalnih aktivnosti ter k pridobivanju moči in vpliva³⁷;
- skupine imajo dodelano organizacijsko, hierarhično in disciplinsko strukturo ter identiteto³⁸;
- uporaba sodobnih tehnologij;
- tajnost dela in zapletenost odkrivanja;
- vplivanje na gospodarske in družbene institucije, povezanost z legalnimi strukturami oblasti;
- investiranje ilegalno pridobljenih finančnih sredstev v legalna podjetja preko pranja denarja.

(Dobovšek 1997; van Dijk 2007)

Ali organiziran kriminal obsega tudi teroristično dejavnost? Kot pravi dr. Bele (1998), je ... *organiziran kriminal usmerjen v pridobivanje premoženjske koristi s kršitvijo veljavnih pravil, država pa je njegova tarča le toliko, kolikor bi ga ovirala v tem delovanju, medtem ko je organizirani terorizem usmerjen v samo razbitje države ...*

Da terorizem ne smemo enačiti z organiziranim kriminalom, se strinja tudi dr. Dobovšek, ki kot primer navaja politično motivirano kriminalno skupino R.A.F., ki je dobiček, pridobljen s kriminalnimi aktivnostmi, uporabila za politične namene (Dobovšek 1997).

Razlaga mednarodnega kriminala se pomika stran od konvencionalne razlage. Domnevna, vendar problematična povezava med podporo organiziranega kriminala terorizmu, podpira ta zaključek. Enako bi lahko rekli za definicijo ter razumevanje organiziranega kriminala in terorizma, še zlasti znotraj multinacionalnih

³⁷ Vpliv na politike, medije, javno upravo, pravosodje, gospodarstvo podkupovanje, izsiljevanje ...

³⁸ Za vzdrževanje obstoječe strukture se uporablja interni sistem sankcij, vzpostavitev kroga zaupnosti, lojalnost in poslušnost članov. Članstvo je restriktivno.

gospodarstev. Tranzicijska gospodarstva vzhodne Evrope so pokazale simbiozo organiziranega kriminala, nastajajočega zasebnega trga in slabih državnih regulativ. Ob teh pogojih navzoče kriminalne iniciative pospešujejo trg in se okoriščajo s kapitalom, produciranim na legalnem in ilegalnem trgu. V določenih političnih kontekstih lahko organiziran kriminal in terorizem spodbujata tako politične, kot gospodarske spremembe. Tam, kjer je država močna in legitimni trgi prožnejši, lahko kapital preko organiziranega kriminala podpira terorizem z namenom spodkopavanja stabilnosti države in trgov. Globalizacija je usmerjena k univerzalizaciji kriminala in generalizaciji ukrepov nadzora. Poenostavljanje in posploševanje organiziranega kriminala teži tudi k večji uporabi sile (Findlay 2008).

Torej, organiziran kriminal lahko opišemo kot profitno dejavnost, katera nudi dobrine ter storitve na ilegalnem trgu, vpliva na države ter legitimne trge preko korupcije ter ustvarjanja in financiranja kvazi legitimnih podjetij. V šibkih državah pa organiziran kriminal celo prevzema vlogo države. Ne deluje po zakonih ideologije, temveč po zakonih ekonomije. Glavni motiv pa je dobiček. Kot opisuje dr. Dobovšek v svojem delu³⁹, imamo opraviti z »večplastnimi strukturami, ki so med seboj prepletene ter izredno prožne, saj svoje delovanje oziroma sestavo prilagajajo aktualnim zahtevam okolja.«

Organiziran kriminal in še zlasti trgovina s prepovedanimi drogami zahtevata primerjalne analize tako na lokalnem, kot tudi globalnem nivoju, če hočemo razmeti kompleksno in dinamično naravo kriminalnega podjetništva v vseh njegovih strukturnih nivojih.

3.2.1 Pranje denarja

Izraz *pranje denarja* oziroma »money laundering« se je uveljavil v 80-ih letih prejšnjega stoletja z razmahom kolumbijskega organiziranega kriminala. Sam pojem pa sega v dvajseta leta, ko so v času prohibicije kriminalci nezakonito pridobljen denar prikazovali kot zaslužek pralnic perila (Dobovšek 1997, 54).

³⁹ Dobovšek 1997, 20-21.

Pranje denarja sledi aktivnostim trgovine z drogami, orožjem in belim blagom, trgovanju s človeškimi organi itd. Pranje denarja je proces, v katerem se nezakonito pridobljen denar pretvori v zakonit prihodek in postane del legalnega plačilnega prometa. Večji del opranega denarja naj bi po ocenah pristojnih varnostnih služb izhajal ravno iz trgovine s prepovedanimi drogami. Kriminalne skupine so primarno ustanovljene zaradi profita, ki izhaja iz kriminalitete. Pridobljen denar, v primeru večjih vsot, je težko prikriti, zaradi česar morajo kriminalci (1) izbrisati vez med zločinom in denarjem, (2) izbrisati vez med denarjem in novim lastnikom ter (3) varovati profit pred morebitno konfiskacijo. Te aktivnosti so del tri stopenjskega procesa pranja denarja. Prva faza obsega lansiranje nezakonito pridobljenega denarja v bančne in finančne sisteme v države s slabo urejeno zakonodajo na finančnem ali kazenskem področju. Sledi druga faza »stratifikacije«, kjer se izvajajo finančne transakcije (najemanje kreditov, vlaganja v podjetja ipd.), da bi se zabrisale sledi novega lastnika denarja. V tretji fazi pa se tako oprani denar integrira v legalne posle. (Thony 2002; Dobovšek 1997)

4 SKUPNE ZNAČILNOSTI IN RAZLIKE MED ORGANIZIRANIM KRIMINALOM IN TERORIZMOM

Povezava med organiziranim kriminalom in terorizmom ni novejši fenomen, saj so že zgodnje manifestacije organiziranega kriminala v Evropi, na Kitajskem ter na Japonskem prikazovale napore za oslabitev oziroma strmoglavljenje vlade. Kitajske Triade so se tako na primer v 19. stoletju povezale z Nacionalisti v boju zoper takratno vlado. Razlika z današnjim časom je v naravi organiziranega kriminala, ki je naravnana proti globalni politični kulturi, vplivom ter dominaciji.

Države se nagibajo k poenostavljanju ter enačenju terorizma in organiziranega kriminala. Označevanje terorizma kot posebne oblike kriminala lajša in opravičuje državno posredovanje na družbenem nivoju, kot ustavno, politično odgovorno in nujno. Ta pristop pa velikokrat prezre kompleksno organizacijo, ki stoji za terorizmom, ter njegovo primerljivost z ostalimi manj pretečimi oblikami

organiziranega kriminala. To še zlasti velja, kadar se sodobni globalni terorizem zanaša na mednarodne mreže, ki so bistvenega pomena za ostale oblike transnacionalnega organiziranega kriminala, kot je trgovina z drogami, tihotapljenje ljudi ipd.

V razpravi dominantnega zahodnega zavezništva o organiziranem kriminalu in terorizmu najdemo naslednje skupne točke: oba pojava sta identificirana kot novi in vitalni grožnji; zahtevata strožjo zakonodajo z novimi pooblastili represivnih organov ter omejevanje državljanskih pravic; ukrepi se opravičujejo z družbenim dobrom. Ta sodobna predstavitev terorizma odraža odziv držav na organiziran kriminal (še zlasti trgovino z drogami) skozi prejšnje stoletje. Novi nivoji mednarodnega sodelovanja so bili spodbujani v tem vzdušju akutne grožnje in pretiranega povračila (Findlay 2008). Z osredotočanjem in poudarjanjem nasilne in zastrašujoče narave organiziranega kriminala in terorizma, kot pa na spoznavanje njune organizacijske strukture ali izražene motive, je skupnost lažje pripravljena sprejeti strožje ukrepe za preprečitev terorja v njegovi sredini. Država tako uporablja koncept »vlivanja strahu« ter si olajšuje pot pri izvajanju svoje agende (Findlay 2008, 74).

Še vedno ni kritične analize o povezavi med kapitalom organiziranega kriminala in terorizmom. Čeprav se v določenih točkah samega načina dela in dejavnosti organiziran kriminal in terorizem prepletata, vendarle obstajajo med njima pomembne razlike, zaradi česar bi ju bilo zmotno med seboj enačiti.

Podobnosti opazimo pri organizacijski strukturi skupin, kriminalnih dejavnostih, s katerimi se ukvarjajo, uporabi nasilja, izrazitega občutka pripadnosti ipd. (Dobovšek 1997, 79).

Pri terorizmu imamo opravka s skupino ljudi, ki se lahko bori za politične, nacionalne, religiozne ali moralne ideje, pri čemer uporabljajo različne oblike boja (izsiljevanje, ugrabitve, bombni napadi ipd.). Njihov cilj je odmevnost terorističnega dejanja in pridobitev medijske pozornosti. Njihovo delovanje pa je težko predvidljivo (Lupsha v Dobovšek 1997, 80).

Organizirane kriminalne skupine imajo dinamičen način storitev kaznivih dejanj in se prilagajajo potrebam trga. S pranjem denarja ogrožajo nacionalna gospodarstva ter obstoj državnega sistema (Dobovšek 1997).

Čeprav danes obstaja večje število študij o pojavih, kot sta terorizem in organiziran kriminal, pa ni zaslediti detajlne primerjalne analize o povezovanju teh dveh pojavov na področju financiranja, ki bi presegla »zgolj« poročila, ki temeljijo na obveščevalnih podatkih, in ki bi potrjevali kriminal kot poglobitni finančni vir terorizma. Zdi se, da filantropski prispevki s strani »offshore« skupnosti igrajo pomembnejšo in trajnejšo vlogo pri financiranju organizacij in gibanj, osumljenih terorističnega delovanja (Findlay 2008).

Čemu potem mednarodni politični jezik uporablja besedo narkoterorizem ter na ta način povezuje terorizem in trgovino s prepovedanimi drogami? Kje torej obstajajo povezave? Ali je mogoče narkoterorizem značilen za države, ki sponzorirajo teror? Findlay (2008, 70) ponuja dokazovanje povezav s pomočjo teorije podjetništva, kjer je ekonomski profit skupna platforma, iz katere izhajajo različni cilji. V tem omejenem kontekstu, stran od političnih in ideoloških besed, ponuja aplikacijo podjetniške teorije tako na terorizem, kot organiziran kriminal (trgovanje s prepovedanimi drogami), med drugimi tudi možnost razumevanje stopenj na prizorišču »posla« terorja, identificiranje materialnih motivacij za teroristične napade in izpostavitve ter reguliranje financiranja terorizma, tako na regionalni, kot tudi mednarodni ravni.

Med organi kazenskega pregona velja, da je organiziran kriminal ključni vir finančnih prihodkov terorizma. Občasni dokazi povezujejo ta dva pojava bodisi preko pranja denarja bodisi preko transferja kriminalnega premoženja terorističnim organizacijam. Tako organi pregona težijo k upravičevanju prevladujočega prepričanja, da bo z regulacijo kriminalnega pretoka denarja terorizem ustavljen. Toda, Findlay (2008, 71-72) izpostavlja kar nekaj preprostih dejstev, ki postavljajo pod vprašaj tovrstna predvidevanja, in sicer:

- Bilo bi preveč zavajajoče in pretirano poenostavljeno, če bi organiziran kriminal, terorizem in teroristične organizacije poenotili. Ključna razlika, ki ima lahko neposreden vpliv na to, ali določena teroristična organizacija potrebuje zunanje financiranje, je, ali ima organizacija, ki stoji za terorističnim dogodkom, nadzor nad nekim ozemljem ali premoženjem.

- Nekateri teroristični dogodki so sporadično spontani ter individualizirani in potrebujejo zelo malo finančnih sredstev za promocijo ter doseganje svojih ciljev.
- Številne teroristične organizacije se povezujejo s priznanimi ali legitimnimi političnimi gibanji ter pridobivajo finančno podporo preko deljenih virov.
- Ostale organizacije, za katere se domneva, da imajo teroristične cilje ali teroristična zavezništva, lahko nudijo svojo podporo preko donacij.
- Nekateri teroristi in njihove organizacije so zaradi pridobivanja profita aktivni v kriminalnih dejavnostih. Toda, nadaljevanje s kaznivimi dejanji je v večji meri usmerjeno k vzdrževanju posameznikovega življenjskega stila, kot pa k intenzivnemu nadaljevanju teroristične aktivnosti.
- Številni teroristi ter organizacije, ki so sponzorirani, dobivajo sredstva preko legitimnih podjetij ali prenesenih premoženjskih sredstev – ta baza legitimnega kapitala se lahko med drugimi preusmeri v financiranje terorizma.

Pregled povezave med legitimnim bančništvom in finančnimi službami je lahko produktiven, ko želimo razumeti financiranje terorizma. Nekateri avtorji menijo, da so zgodbe o tem, da teroristi uporabljajo trgovino z drogo za zbiranje virov, na žalost bolj populistične, kot pa resničnost političnega in verskega sponzorstva.

Najpomembnejše razlike in podobnosti med trgovino z drogami in terorizmom so povzete po analizi ameriškega strokovnjaka G. D. Lee (v Hartelius 2008). Tako ideološko orientirana teroristična dejanja, kot tudi obsežne operacije v trgovanju z drogo zahtevajo načrtovanje ter sredstva. Obe skupini kažeta podobnosti v svojih strukturah in operacijah. Teroristične organizacije in organizacije, ki se ukvarjajo z drogami, participirajo v kriminalnih aktivnostih skozi daljša časovna obdobja. Oboji delujejo v celicah. Riziko razkritja celotne organizacije je zmanjšan na minimum, saj so celice organizirane tako, da ne razpolagajo z odvečnimi informacijami druga o drugi – na temelju »need to know«.

Vodenje je centralizirano in poteka od zgoraj navzdol. Organizacije uporabljajo napredno tehnologijo za medsebojno komunikacijo, s čimer se preprečuje nepotrebno prisluškovanje, ter imajo dobro razvito obveščevalno dejavnost. Ravno tako pa se poslužujejo pranja denarja, da bi prikrili svoje ilegalne prihodke, se izognili davkom in se zaščitili pred zaplembo premoženja. Obe vrsti organizacij izvajata

kazniva dejanja, da bi lahko dosegli svoje cilje. Kriminalne aktivnosti so odločilen del njihovih operacij in pogosto se zatekajo k nasilju. Ravno tako obe potrebujeta okolje, kjer je ima država šibko vlogo, ter izkoriščata skupnosti diaspore. Tako kriminalne, kot teroristične skupine se zatekajo h korupciji, ki jim olajšuje oziroma odstranjuje marsikatero prepreko.

Tabela 4.1: Podobnosti in razlike med organiziranim kriminalom in terorizmom

PODOBNOSTI	RAZLIČNOSTI
vnapij načrtovana dejanja članov	- teroristične skupine se zavzemajo za politične in ideološke spremembe sistema – motivacija terorizma je politične narave z ideološko podlago; - organizirane kriminalne skupine se borijo za večji delež na tržišču in povečanje materialnih koristi – glavna motivacija je dobiček (pridobitev osebne koristi).
uporaba sile in grožnje za doseganje cilja	- teroristi priznavajo svoja dejanja javnosti; - člani organiziranih kriminalnih skupin zanikajo vpletenost v organizacijo in njene dejavnosti.
ugrabitve, izsiljevanja, umori	- teroristi si želijo pozornost medijev – tekmovalje z vlado pred javnostjo; - organiziran kriminal se medijev in javnosti izogiba.
delovanje je nelegitimno in kriminalizirano	- povezave med žrtvijo in teroristom ponavadi ni – žrtev je sekundarnega pomena; - pri organiziranem kriminalu je žrtev tesno povezana z dejanjem.
močna pripadnost skupini, izstop ni možen	- pri terorističnih skupinah tekmovalnosti ni opaziti; - med skupinami organiziranega kriminala obstaja tekmovalnost in boj za teritorij.
hierarhična ureditev – mreže celic, ki jih tvori manjše število oseb	

(Dobovšek 1997; Krunic 2001)

Velikokrat se ti vrsti skupin med seboj povežeta – organizacije z drogami poslujejo s terorističnimi organizacijami in obratno, ne da bi pri tem trpeli moralni zadržki. Organiziran kriminal uporablja znanje o nasilju in politiki, ki jih imajo ideološke

skupine, v zameno pa ponujajo denar in lastne sposobnosti pri tihotapljenju dobrin. Obe uporabljata že uveljavljene metode, ki izvirajo iz tihotapljenja drog, pri čemer pa vsebina pošiljk lahko variira. Te metode so lahko zelo napredne, kot je na primer prekladanje tovara in ponovna registracija v različnih državah, da bi zakrili mesto izvora pošiljke. Pri tem uporabljajo ponarejeno dokumentacijo, izdajajo pa tudi lastne priročnike za izobraževanje in usposabljanje svojih članov.

Te podobnosti omogočajo obema tipoma skupin sodelovanje, izmenjavo podatkov ter prevzemanje metod ena od druge. Njun skupni sovražnik je obstoječa družba, katero poskušata destabilizirati, da bi sami povečali svoj profit oziroma vpliv. V ta namen oba pojava uporabljata silo in grožnjo.

Kriminalne skupine, ki se ukvarjajo z drogami in rangirajo visoko na lestvici, imajo izredno močne finančne resurse, zaradi česar si lahko privoščijo sodobno komunikacijsko in informacijsko tehnologijo ter izgradijo varnostni sistem, ki parira sistemom varnostnih organov, ki jih preganjajo. Kali kartel, ki je sredi 90-ih let izrinil Medelinski kartel ter postal največji distributer kokaina v Južni Ameriki in svetu, je razvil IT sistem podpore, kot so ga imele multinacionalke. Sistem je vseboval podatke o prevozu pošiljk, do informacij, kdo bi lahko bil žrtvovan v primeru »težav z osebjem«. Kartel je prisluškoval celo telefonom na veleposlaništvu ZDA ter imel vgrajeno softversko kodo za spremljanje podatkov na osrednjem računalniku kolumbijske policije. Na ta način je kartel razkril in ubil več informatorjev. Na dan jim je uspelo poslati tudi do 1.000 kurirjev, ne da bi bili ti prestreženi. Kokainski imperij⁴⁰ je imel kapaciteto tihotapljenja 10 do 15 ton kokaina vsak mesec.

Najpomembnejša razlika med skupinama je v motivu. Sindikati z drogami imajo trgovske motive (materialna korist), njihovi člani so redkokdaj pripravljeni žrtvovati svoje življenje za načelo/ideal, medtem ko nasilna ideološka gibanja vodijo politični ali verski razlogi. Razvidno je, da se organizirana kriminaliteta bori za moč, s katero bo ustvarila čim večji dobiček. Na drugi strani terorizem dobiček potrebuje za to, da si bo ustvaril moč (Dobovšek v IVZ 2007, 177).

⁴⁰ V letu 2005 je kolumbijski kartel kupil rusko podmornico s kapaciteto 10 ton (za izvoz kokaina).

Kakor koli že, meja med terorističnimi in kriminalnimi organizacijami lahko hitro postane nejasna, ko pride do sovpadanja aktivnosti. Teroristi lahko zagotavljajo storitve organiziranega kriminala v zameno za denar; organiziran kriminal se torej pojavlja kot pomemben »množitelj sile« (Arasli 2007, 24) terorizma. Ugotavljanje zunanjih dejavnikov, kot so država izvora, poti tihotapljenja, vedenjske karakteristike, vse to omogoča policiji, carini in ostalim varnostnim in pravosodnim organom preganjanje in razkrivanje teh organizacij. Navkljub podobnostim v svojem delovanju, terorizma in organiziranega kriminala ne smemo zamenjevati.

Sklepna razmišljanja

Šele od 80-ih let naprej, ko se je ugotovilo, da trgovina s prepovedanimi drogami prispeva k financiranju terorističnih skupin, se je pričelo oba pojava obravnavati hkrati. Toda sama narava tega odnosa je vse od takrat jabolko spora. Nekateri avtorji namreč vidijo jasno povezavo ter celo združevanje teh dveh pojavov, medtem ko so drugi skeptičnejši ter opozarjajo, da tovrstne analize ne zajemajo zadostnega vzorca skupin. Kakor koli že, terorizem in organiziran kriminal imata podobnosti v svojem delovanju in tudi ločnice med njima se velikokrat zameglijo, vendar ju kljub temu ne smemo enačiti, če se hočemo uspešno spopadati s sodobnima grožnjama. Globalizacija omogoča združevanje moči terorističnih skupin in skupin organiziranega kriminala, kar je najbolj očitno v Kolumbiji, kjer je FARC vse od leta 1990 močno vpleten v trgovino z drogami. FARC in njemu podobne skupine izmenjujejo drogo za orožje s terorističnimi skupinami (IRA). Po podatkih določenih obveščevalnih služb, naj bi se tovrstnega povezovanja posluževala tudi čečenska mafija, ki naj bi uporabljala Argentino za tranzitno državo za kolumbijski kokain. V zameno pa naj bi ta skupina prodajala orožje latinskim uporniškim in terorističnim skupinam. O tem pa nekaj več v naslednjih poglavjih naloge. Uspešen boj zoper te grožnje zahteva krepitev pravnih, državnih in družbenih institucij v šibkih državah, ki predstavljajo idealno okolje za nemoteno delovanje terorizma in organiziranega kriminala. Ravno tako pa morajo države in mednarodna skupnost izhajati iz dveh ločenih politik boja zoper organiziran kriminal in terorizem, ki se v določenih točkah resda srečujeta, vendar ne smeta in ne moreta biti identični.

5 TRGOVINA S PREPOVEDANIMI DROGAMI

Poglavje orisuje glavne značilnosti trgovine z drogo v izbranih regijah, ki so predmet preučevanja. Razdelitev regij temelji na razdelitvi Urada za droge in kriminal pri Združenih narodih (UNDOC):

- Vzhodna Evropa: države Commonwealtha ali neodvisne države;
- Jugovzhodna Evropa: Turčija in države nečlanice EU z območja Balkana;
- Zahod in osrednja Evropa: države članice EU, San Marino in Andora;
- Severna Amerika: Kanada, Mehika, ZDA;
- Bližnji in Srednji vzhod / jugozahodna Azija: Afganistan, Bahrajn, Iran, Irak, Izrael, Jordanija, Kuvajt, Libanon, Oman, Pakistan, Katar, palestinska območja, Savdska Arabija, Sirija, Združeni arabski emirati (ZAE) in Jemen;
- Vzhodna in jugovzhodna Azija: Brunej, Kambodža, Kitajska, Indonezija, Japonska, Koreja, Laos, Malezija, Mongolija, Mjanmar, Filipini, Singapur, Tajski in Vietnam;
- Južna Azija: Bangladeš, Indija, Maldivi, Nepal in Šri Lanka;
- Osrednja Azija in Kavkaz: Armenija, Azerbajdžan, Gruzija, Kazahstan, Kirgizistan, Tadžikistan, Turkmenistan in Uzbekistan;
- Oceanija: Avstralija, Fiji, Mikronezija, Nova Zelandija in ostali pacifiški otoki;
- Zahodna in centralna Afrika: Angola, Burkina Faso, Kamerun, Nigerija, Mali, Liberija, Gana, Čad, Kongo, Senegal in druge.

Za potrebe te naloge sem se, zaradi obsežnosti teme, osredotočila na jugozahodno Evropo (Zahodni Balkan), Južno Ameriko in Afriko.

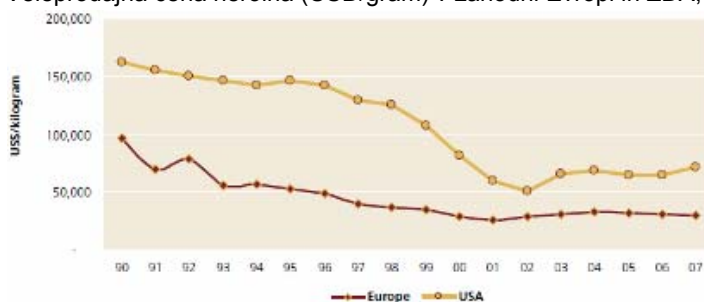
Podatki, uporabljeni v različnih poročilih, niso realni odsev stanja, saj je njihovo pridobivanje otežkočeno, še zlasti v državah v razvoju. Obstajajo sicer določena poročila, kot poročila UNDOC, ameriške DEA, vendar tudi ta podajajo približne ocene stanja na tem področju.

UNODC ocenjuje, da naj bi bila trgovina s prepovedanimi⁴¹ drogami v letu 2003 vredna 13 milijard USD na nivoju proizvajalk, 94 milijard USD na nivoju veleprodaje in 322 milijard USD na nivoju maloprodaje. Globalna trgovina z drogami ima tako velikokrat večjo ekonomsko vrednost, kot pa gospodarstva mnogih držav (163 od 184 držav⁴² jih zasluži manj kot trgovina z drogami) (Hartelius 2008, 16).

Za primer vzemimo zaslužek kmetov v Afganistanu in Mjanmaru, ki sta največji pridelovalki opija. V letu 2004 so kmetje v obeh državah prejeli okoli 150 USD za kilogram suhega opija. Od takrat so se te cene za afganistanske kmete prepolovile, medtem ko so se v Mjanmaru podvojile. V Afganistanu je bila letna produkcija opija, vse do njene prepovedi s strani Talibanov leta 2001, okoli 3.000 ton (1994-2000). Od leta 2002 se je produkcija opija vsako leto zvišala; v povprečju 5.300 ton letno. Cene pa niso rasle sorazmerno s produkcijo.

Ravno nasprotno je v Mjanmaru, kjer je produkcija upadla od povprečnih 1.400 ton (1994-2001) na 500 ton (2002-2008), cena pa je zrasla. Zakon ponudbe in povpraševanja potrjuje tudi primer sosednjega Laosa, ki ima nizko stopnjo produkcije opija, medtem ko kilogram stane več kot 100 USD. Vseeno pa ta zakon ne velja za vse ilegalne trge z drogami.

Graf 5.1: Veleprodajna cena heroina (USD/gram) v zahodni Evropi in ZDA, 1997-2007

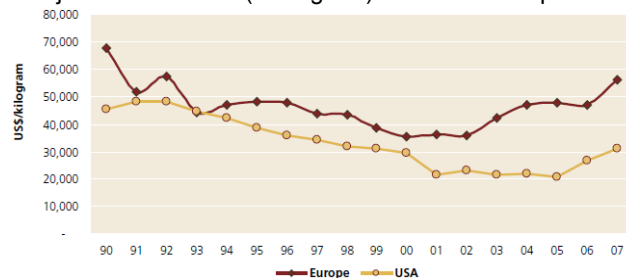

Vir: World Drug Report 2009 (2009, 45)

⁴¹ Prepovedane droge so kompleksen pojav družbe, saj generirajo druge socialne patologije in kriminalitete. Glede na izvor in način izdelave jih delimo na naravne (kanabis, opij, koka ...) in sintetične (amfetamini, metafetamini, ekstazi ...).

⁴² Države, za katere so na voljo statistični podatki pri Svetovni banki.

Graf 5.2: Veleprodajna cena kokaina (USD/gram) v zahodni Evropi in ZDA, 1997-2007

Vir: World Drug Report 2009 (2009, 78)

Po ocenah UNDOC, naj bi bilo v letu 2007 med 18 in 38 milijoni odvisnikov⁴³ v svetu. Medtem ko v Afriki in Oceaniji prevladuje uporaba kanabisa, so opianti primarna droga v Aziji in Evropi, kokain pa izstopa v Severni in Južni Ameriki.

5.1 Globalni trendi

5.1.1 Svetovni trendi na področju pridelave in proizvodnje drog

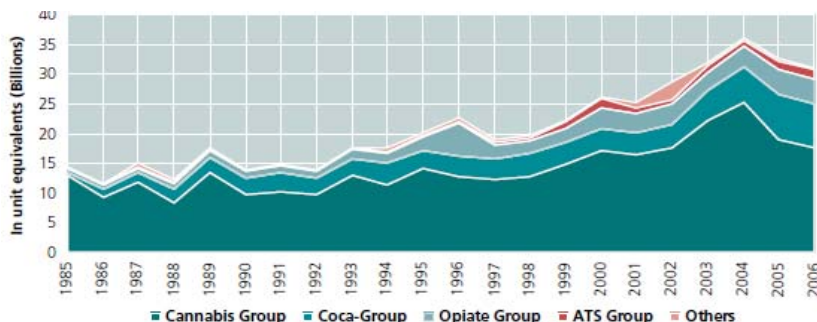
Ilegalna trgovina z drogami vključuje izvirne, prehodne in ciljne države. Poglavitno vlogo pri sami prodaji imajo lahko države same, organizirane kriminalne organizacije ali pa posredniki. Okolje drog, denarja in korupcije omogočajo trgovcem z drogami in teroristom številne priložnosti za dobičkonosne operacije, ki pritegnejo vsako leto vedno več akterjev. Droge predstavljajo drugo najbolj dobičkonosno dejavnost, takoj za naftno industrijo. Zaradi obsežnosti tržišča in dobička, je posel težko monopolizirati, zaradi česar se na trgu drog pojavljajo vedno nove skupine. Europolove raziskave kažejo, da organiziran kriminal v Evropi polovico vsega denarja pridobi ravno z drogami.

Svetovno poročilo o globalnem stanju na področju drog za leto 2008 (WDR 2009) ugotavlja upad⁴⁴ v pridelavi opijskega maka v Afganistanu za 19 odstotkov ter

⁴³ V razširjeni Evropi je po podatkih Agencije EU za droge med 1,2 in 2,1 milijona problematičnih uporabnikov drog (IVZ 2007).

zmanjšanje pridelave koke v Kolumbiji za 18 odstotkov. Trendi v ostalih državah so različni, vendar ni tolikšnih odstopanj, da bi lahko izravnale upad največjih držav proizvajalk. Trgi kanabisa, kokaina in opiatov naj bi se zmanjšali v državah Severne Amerike, Oceanije in jugovzhodne Azije, v zahodni Evropi pa celo stabilizirali. Vse več pa je znakov o naraščanju proizvodnje in uporabe amfetaminov⁴⁵.

Graf 5.1.1.1: Globalni zasegi, 1985-2008

Vir: World Drug Report 2008 (2008, 28)

Za oblikovanje konkretnih preiskovalnih ukrepov na državnem ali meddržavnem nivoju je potrebno poznati glavne države proizvajalke narkotikov, ključne porabnice in identificirati tihotapske poti (zračne, morske, kopenske), preko katerih droga pride do končnega uporabnika. Države morajo pri kreiranju razvojnih politik upoštevati vedno večjo razširjenost drog⁴⁶.

⁴⁴ Glej Graf 5.1.1.1.

⁴⁵ Beleži se porast števila držav proizvajalk te droge in nove tehnike proizvodnje. Uporaba amfetaminov (ekstazi ...) narašča v Severni Ameriki, Bližnjem in Srednjem vzhodu ter v vzhodni Aziji.

⁴⁶ Hitro širjenje drog na globalnem nivoju potrjujejo številna srečanja strokovnjakov, konference in seminarji, na katerih je bila sprejeta cela vrsta odločitev in priporočil v smeri poudarjanja preventive in izmenjave izkušenj med državami.

5.1.1.1 Opiati

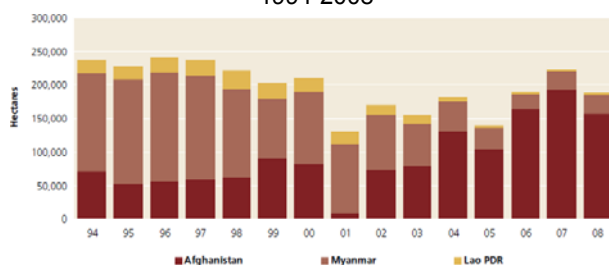
V letu 2008 je UNDOC (WDR 2009) v glavnih državah pridelovalkah opijskega maka zabeležil upad za 16 odstotkov, kar je posledica znatnega zmanjšanja obdelovalnih polj v Afganistanu (18 %). V tej državi se pridelava nadaljuje predvsem v južnih provincih (glej Prilogo 11), medtem ko je v Mjanmaru kultivacija opijskega maka izredno močna na zahodu države. O pridelavi opijskega maka se poroča tudi v državah Latinske Amerike, Egiptu, Iraku, Balkanu, Kavkazu, Aziji in Ruski federaciji (WDR 2009).

Slika 5.1.1.1.1: Območja pridelave opijskega maka

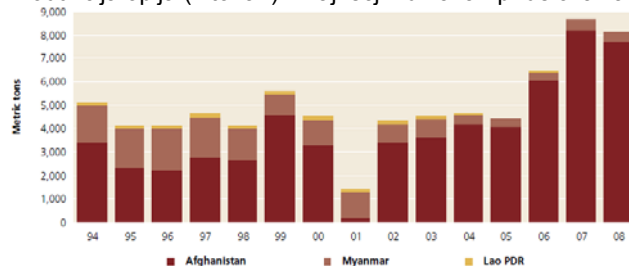
Vir: <http://www.usm.maine.edu/gany/Con2003.htm>

Graf 5.1.1.1.1: Pridelava opijskega maka (v hektarjih) v največjih državah pridelovalkah, 1994-2008

Vir: World Drug Report 2009 (2009, 10)

Graf 5.1.1.1.2: Produkcija opija (v tonah) v največjih državah pridelovalkah, 1994-2008

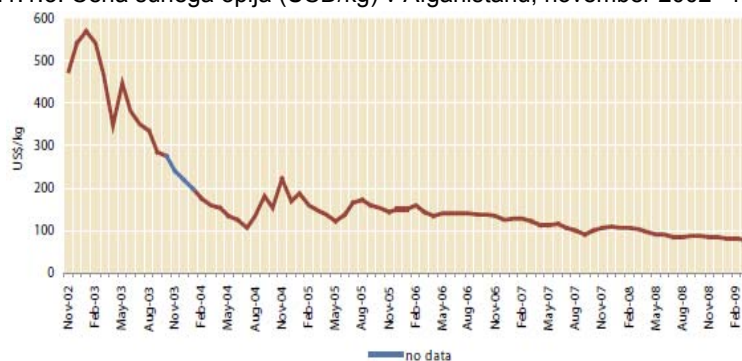
Vir: World Drug Report 2009 (2009, 10)

Ilegalna trgovina z opiatmi treh največjih proizvodnic je skoncentrirana okoli treh glavnih poti:

- Iz Afganistana do sosednjih držav, Bližnjega vzhoda, Afrike in Evrope.
- Iz Mjanmara/Laosa do držav v jugovzhodni Aziji (predvsem Kitajske) in do Oceanije (predvsem Avstralije).
- Iz Latinske Amerike (Kolumbija, Mehika, Gvatemala in Peru) do Severne Amerike (predvsem ZDA).

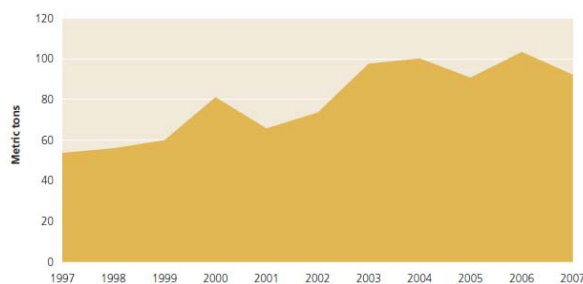
Hkrati se pojavljajo nove alternativne poti iz jugozahodne Azije do jugovzhodne Azije in Oceanije, ter iz jugozahodne Azije do Severne Amerike. Številna poročila kažejo, da se tradicionalne povezave med temi potmi spreminjajo: tako potuje heroin do Kitajske tudi iz Afganistana preko Pakistana bodisi neposredno bodisi posredno (na primer preko Dubaja). Kanada je v letu 2007 poročala, da je 98 odstotkov heroina na njihovem trgu prišlo iz Afganistana preko Indije ali Pakistana (WDR 2009, 43).

Graf 5.1.1.1.3: Cena suhega opija (USD/kg) v Afganistanu, november 2002 - marec 2009

Vir: World Drug Report 2009 (2009, 192)

Graf 5.1.1.1.4: Zasežena količina heroina in morfija v svetu, 1997-2007

Vir: World Drug Report 2009 (2009, 50)

Večina opiatov, produciranih v Afganistanu, je namenjenih trgu Irana, Pakistana, centralnih azijskih držav in v manjši meri tudi Indiji. Ti trgi so v bistvu večji (5 milijonov uporabnikov), kot trgi opiatov v zahodni in srednji Evropi (1.4 milijona⁴⁷). Toda, evropski trgi so finančno donosnejši, zaradi česar opiatni vse pogostejše potujejo iz Afganistana preko Irana in Pakistana po Balkanski poti⁴⁸ tudi do Evrope (WDR 2009).

Turčija igra pomembno vlogo pri tranzitu heroina iz jugozahodne Azije na evropski trg. Po podatkih turških oblasti, naj bi kar 80 odstotkov heroina v Turčiji izviralo iz Afganistana; za preostalih 20 odstotkov se predvideva, da je izvorna država Iran. Po vstopu heroina v Turčijo, se ga iz vzhodne Turčije preko Istanbula pretihotapi do Bolgarije⁴⁹, Srbije in Romunije⁵⁰ za nadaljnjo distribucijo. Tranzitna država za heroin iz Bolgarije je tudi Makedonija, od koder gre heroin ali v Srbijo za nadaljnje tihotapljenje vzdolž Balkanske poti do zahodne Evrope, ali v Albanijo, in nato v Italijo. Heroin iz Albanije in Turčije, ki prispe v Italijo, je namenjen domačemu trgu in trgu Nemčije (35 odstotkov).

5.1.1.2 Kokain

Navkljub manjšemu porastu pridelave koke v Boliviji (6 %) in Peruju (4 %), je prišlo v letu 2008 do upada v njeni globalni pridelavi⁵¹ za 8 odstotkov, kar je predvsem posledica zmanjšanja pridelave v Kolumbiji⁵² (18 %). Navkljub temu pa Kolumbija⁵³ ostaja največja svetovna pridelovalka kokinih listov (grmov) z 81.000 hektarji površin, sledita ji Peru (56.100 hektarjev) in Bolivija (30.500 hektarjev).

⁴⁷ Po podatkih UNDOC, naj bi letu 2007 opiate poskusilo vsaj enkrat od 15 do 21 milijonov ljudi na svetu (WDR 2009).

⁴⁸ V letu 2007 je 94 odstotkov vseh zaseženih drog na Balkanski poti izviralo iz Afganistana.

⁴⁹ Romunske oblasti poročajo, da je bila večina zaseženega heroina leta 2007 namenjena na Hrvaško in v Nemčijo (WDR 2009).

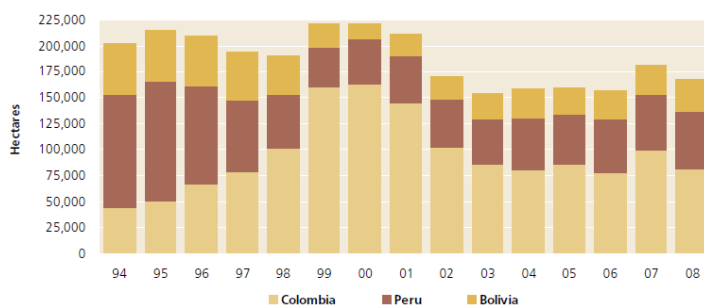
⁵⁰ Večina drog je bila namenjenih na Nizozemsko in Združeno kraljestvo (WDR 2009).

⁵¹ Glej Graf 5.1.1.2.1.

⁵² Do nižje količine pridelkov je prišlo zaradi vse bolj razpršenih nasadov, kar je posledica uspešnih protikartelskih akcij kolumbijske vlade v zadnjih letih (Informacijska služba OZN 2008).

⁵³ V letu 1999 je bil zabeležen vrhunec, saj je letna proizvodnja kokaina dosegla vrtočlavih 950 ton. Med leti 1999 in 2004 je proizvodnja upadla na 650 ton in od takrat ostaja v teh mejah.

Graf 5.1.1.2.1: Globalna pridelava kokinih grmov (v hektarjih), 1994-2008

Vir: World Drug Report 2009 (2009, 11)

Cene posušenih kokinih listov so zrasle tako v Boliviji, kot v Peruju: cene se v Boliviji vrtijo okoli 6,0 USD/kg, v Peruju pa okoli 3,4 USD/kg (na legalnem trgu pa vlada ponuja 1,7 USD/kg). Cena kokaina na zahodno evropskem trgu je bila v letu 2007 okoli 92 USD/gram.

Kokain iz Kolumbije in Peruja tranzitira preko Brazilije do Afrike, od koder gre naprej v Evropo. Največ kokaina je namenjeno na trg Severne Amerike in zahodne Evrope, kjer naj bi bilo okoli 13 milijonov uživalcev (Hartelius 2008, 16).

Količine zaseženega kokaina⁵⁴, ki so upadle leta 2006 in 2007, kljub majhnemu porastu ostajajo na nižji ravni kot leta 2005, poleg tega se zmanjšuje tudi preprodaja kokaina v Severno Ameriko, največji kokainski svetovni trg. Zmanjšana preprodaja naj bi bila posledica višanja cen ter hkratnega upada v čistosti oziroma kakovosti kokaina v letu 2008. Hkrati pa kokain vedno bolj nadomešča heroin, katerega stroški produkcije so večji.

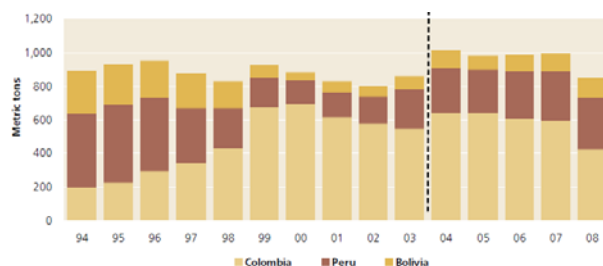
Slika 5.1.1.2.1: Območje pridelave koke in produkcije kokaina v Južni Ameriki

Vir: <http://www.usm.maine.edu/gany/Con2003.htm>

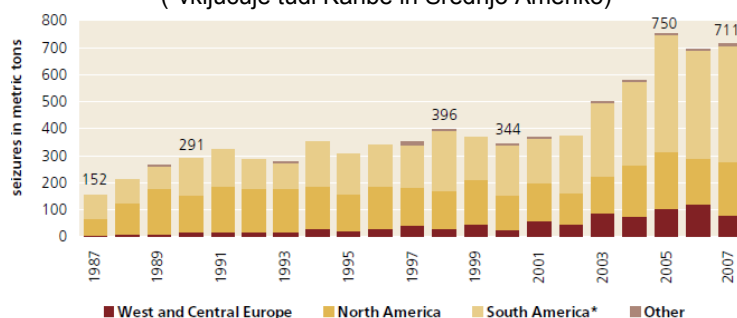
⁵⁴ Glej Graf 5.1.1.2.3.

Graf 5.1.1.2.2: Produkcija kokaina (v tonah), 1994-2008

Vir: World Drug Report 2009 (2009, 11)

Graf 5.1.1.2.3: Zasežena količina kokaina v svetu, 1987-2007
(*vključuje tudi Karibe in Srednjo Ameriko)

Vir: World Drug Report 2009 (2009, 13)

5.1.1.3 Kanabis

Zaradi visoke stopnje nezanesljivosti podatkov o pridelavi kanabisa in njegovi nadaljnji produkciji, je težko podati zanesljivo⁵⁵ oceno o količini le-tega. Zagotovo pa je trg kanabisa največji med vsemi drogami, tako na področju pridelave, produkcije in uporabe⁵⁶. Maroku (80 %), kot glavnemu izvozniku, sledi Afganistan⁵⁷ z ostalimi državami⁵⁸. Uporaba kanabisa je v porastu v Južni Ameriki in Afriki, medtem ko naj bi se evropski in severnoameriški trg stabiliziral.

⁵⁵ Ocena za leto 2008 variira od 200.000 do 642.200 hektarjev oziroma od 13.300 do 66.100 ton (WDR 2009).

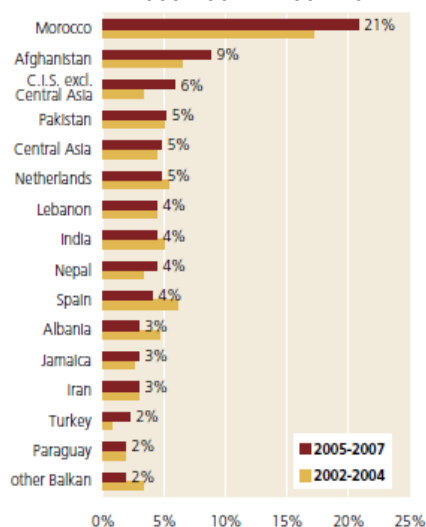
⁵⁶ UNDOC ocenjuje, da je bilo v letu 2007 med 13 in 190 milijonov uporabnikov.

⁵⁷ Konec leta 2008 je UNDOC na podlagi osnovne študije identificiral 20 od 34 provinc, ki gojijo konopljo.

⁵⁸ Glej Graf 5.1.1.3.1.

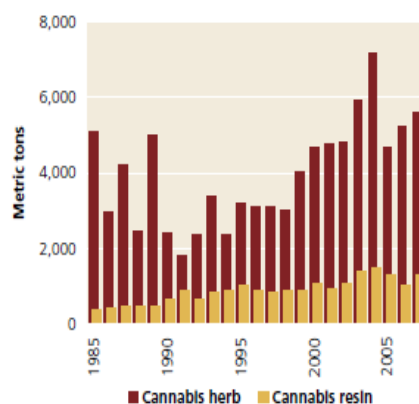
Gledano globalno, je bilo v letu 2007 največ zasegov te droge v Mehiki (39 %) in ZDA (26 %), največ hašiša pa v zahodni in osrednji Evropi.

Graf 5.1.1.3.1: Države izvora hašiša, 2005-2007 in 2002-2004

Vir: World Drug Report 2009 (2009, 96)

Graf 5.1.1.3.2: Zasežena količina kanabisa in smole v svetu 1985-2007

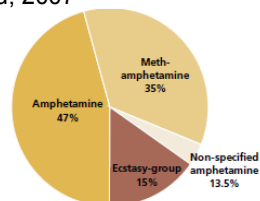
Vir: World Drug Report 2009 (2009, 98)

5.1.1.4 Amfetamini

Amfetamini so sintetične droge, po katerih povpraševanje izredno hitro narašča⁵⁹, njihova proizvodnja pa je relativno poceni. V letu 2007 naj bi bilo izdelanih med 230 in 640 tonami amfetaminov.

Obstajajo dokazi, da se kriminalne organizacije prilagajajo proizvodnji sintetičnih drog na različne načine: uporabljajo prekursorje⁶⁰, ki niso pod mednarodno kontrolo; nenehno spreminjajo tihotapske poti ter lokacije laboratorijev s selitvijo v države, ki imajo šibko forenzično dejavnost in nezadostno

Graf 5.1.1.4.1: Zasegi po tipu, 2007

Vir: World Drug Report 2009 (2009, 127)

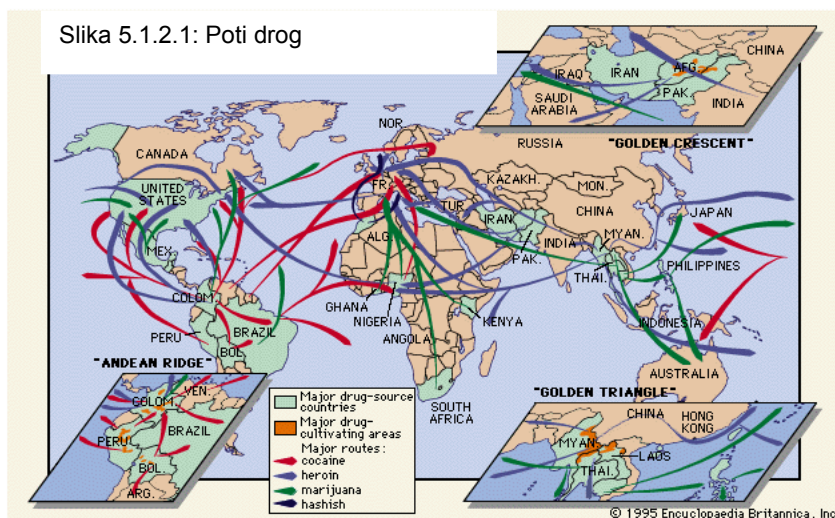
⁵⁹ V letu 2007 je bilo zabeleženih od 15 do 51 milijonov uživalcev te droge (WDR 2009).

⁶⁰ Predhodne sestavine za prepovedane droge.

pravno ureditev na področju kemikalij. Pomembnejša območja proizvodnje amfetaminov so vzhodna in jugozahodna Azija, zahodna in srednja Evropa ter Severna Amerika.

5.1.2 Tihotapske poti

V zasledovanju maksimiziranja lastnih profitov organizirane kriminalne skupine nič več ne omejujejo svojih aktivnosti zgolj na en tip droge, temveč sledijo trendu povpraševanja, zaradi česar prihaja do tako imenovanega »poly-drog« trenda. V pomoč tihotapljenju drog so tudi razlike v zakonodaji med posameznimi državami, ukinitve notranjih mejnih kontrol na območju Evropske unije (EU) in včasih tudi nezadostni nivo mednarodnega sodelovanja med policijo in pravosodnimi organi.

Vir: Encyclopaedia Britannica

5.1.2.1 Evropska unija / Balkan

Na območju EU dominirajo organiziranemu kriminalu domače skupine, čeprav se v zadnjih letih opaža vedno večje sodelovanje tudi z nelokalnimi skupinami. Posebno grožnjo za države predstavljajo tudi skupine iz območja vzhoda in jugovzhoda Evrope, Bližnjega vzhoda, Južne Amerike, Afrike in Azije, ki so močno vpletene trgovino z drogami (Drugs 2006).

Vstopne poti drog v EU vodijo iz različnih smeri: kanabis iz Maroka se tihotapi po južno severni osi iz Španije vse do Danske in Švedske. Medtem ko kokain vstopa na ozemlje EU pretežno preko Španije, Nizozemske in Belgije (Drugs 2006).

Po podatkih Evropskega centra za spremljanje drog in zasvojenosti (EMCDDA⁶¹) glavnino proizvodnje in prometa s sintetičnimi drogami nadzirajo belgijske in nizozemske kriminalne skupine. Porast proizvodnje sintetičnih drog se opaža tudi na Poljskem in v Baltskih državah. Producerski proces se izvaja na različnih lokacijah in velikokrat vključuje čezmejno sodelovanje⁶² med kriminalnimi skupinami. Čeprav proizvodnja te droge poteka tudi v Kanadi in Avstraliji, pa je zaenkrat vodilna na tem področju ravno EU (Vidic 2008).

Andska regija ostaja glavno območje svetovne proizvodnje **kokaina**. Največ kokaina, zaseženega v Evropi, prihaja neposredno iz Južne Amerike (Kolumbija) preko Atlantskega oceana⁶³. Večtonske pošiljke kokaina potujejo iz Kolumbije, Venezuele, Brazilije, Ekvadorja, Surinama in Argentine v glavna pristanišča Španije, Portugalske, Nizozemske, Belgije in Francije. Zgodovinske in jezikovne povezave z Latinsko Ameriko vplivajo še zlasti na Portugalsko in Španijo. Tako na primer velja Vigo, območje v severni Španiji, za glavno evropsko sprejemno točko kokaina.

Pomembna tranzitna regija za tihotapljenje kokaina iz Kolumbije so tudi Karibi⁶⁴, preko katerih se kokain tihotapi v Španijo in na Portugalsko. Južna pot poteka preko Kapverdskih otokov in Madeire v zahodno Afriko (Drugs 2006; Vidic 2008).

Poročilo UNDOC o drogah 2008 potrjuje, da je prišlo do velikih sistemskih sprememb v glavnih preprodajalskih poteh, predvsem pri kokainu. Zaradi naraščajočega

⁶¹ European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction.

⁶² Preiskave kažejo sodelovanje med ruskimi, poljskimi, litovskimi, nemškimi in danskimi mrežami organiziranega kriminala pri prometu z relevantnimi prekurzorji proti državam zahodne Evrope (Drugs 2006, 2).

⁶³ V letu 2005 so kolumbijske oblasti zaslele podmornico, ki bi bila sposobna prenesti kar do 15 ton kokaina preko Karibskega morja (Jane's Terrorism & Security 2008b).

⁶⁴ Vsako leto naj bi se iz južno ameriških in karibskih držav preko letalskih kurirjev preneslo okoli 30 ton kokaina na glavna letališča na Nizozemskem, v Španiji, na Portugalskem, v Združenem kraljestvu in Franciji. Severna Amerika ostaja največja porabnica kokaina, sledi ji EU z 250 tonami letno.

povpraševanja po kokainu na evropskem trgu ter vse večjih prepovedi in ovir na tradicionalnih poteh, so se preprodajalci usmerili »v zahodno Afriko, karibske države, Srednjo Ameriko, pa tudi mejna območja Mehike so ujeta v navzkrižni ogenj največjih svetovnih preprodajalcev (Andskih držav) na eni strani in največjih svetovnih uživalcev oziroma porabnikov (Severna Amerika in Evropa) kokaina na drugi,« je opozoril g. Antonio Maria Costa (Informacijska služba 2008).

Heroin izhaja iz dveh področij: iz tako imenovanega Zlatega trikotnika med Burmo, Laosom in Tajsko, ter iz Zlatega polmeseca v Iranu, Afganistanu in Pakistanu (Duyne 1995).

Pot heroina⁶⁵ v Evropo poteka po dveh glavnih trgovskih poteh, in sicer po tako imenovani Balkanski poti in Svileni poti. Heroin, ki vstopa na evropsko tržišče, v večjem delu izvira iz afganistanskih polj opijskega maka. Po ocenah tadžikistanske agencije za nadzor drog, naj bi bilo v Afganistanu več kot 400 laboratorijev, od katerih je 80 postavljenih vzdolž meje s Tadžikistanom (Drugs 2006, 3). Iran in Turčija sta med najpomembnejšimi tranzitnimi državami afganistanskega heroina za tržišče EU in Rusije.

Balkanska pot

Pomembna pot za tihotapljenje ilegalnih drog je Balkanska pot, ki se je obudila s ponovno stabilizacijo razmer na območju nekdanje Jugoslavije. Tamkajšnje države niso le tranzitne, temveč služijo tudi kot skladišča za nadaljnje tihotapljenje v Evropo. To pot uporabljajo tihotapci narkotikov, kateri prihajajo iz jugozahodne Azije (predvsem iz Afganistana). Tihotapljenje heroina⁶⁶ poteka po tranzitu skozi Pakistan, Iran in Turčijo. Balkanska pot se nato razdeli na severno in južno vejo. (glej Prilogo 14)

Severna veja poteka preko Bolgarije, Romunije, Madžarske, Avstrije, Slovaške, Češke, Poljske, Nemčije in Nizozemske⁶⁷. Južna veja pa poteka skozi Grčijo, Makedonijo, Bolgarijo, Albanijo, Italijo, Srbijo, Črno Goro, Bosno in Hercegovino,

⁶⁵ V Evropi je mogoče najti dve obliki uvoženega heroina: rjavi (pogostejši) in beli heroin (oblika soli, je dražji, prihaja iz JV Azije).

⁶⁶ Heroin za Evropo se v glavnem proizvaja v Afganistanu, ki ostaja vodilni vir ponudbe prepovedanega opija, sledi pa mu Mjanmar.

⁶⁷ Nizozemska je distribucijski center za ostale države v zahodni Evropi.

Hrvaško in Slovenijo⁶⁸. Večji del tovora gre preko Slovenije na Zahod, le manjši del pa ostane na domačem trgu (Arsovska in Janssens 2008).

Trgovino z drogo na Balkanu skoraj v celoti obvladujejo turške⁶⁹ in albanske organizirane kriminalne združbe. Največ heroina pretihotapijo turške skupine do Makedonije, Albanije in Kosova. Od tam naprej pa tihotapljenje prevzamejo albanske in ruske kriminalne združbe.

Svilena pot

Vse od leta 1990 se heroin tihotapi v Evropo po Svileni poti, ki se prične v Afganistanu, prečka države srednje Azije (Turkmenistan, Tadžikistan, Kirgizistan, Uzbekistan) ter Kaspijsko morje, Rusko federacijo, Belorusijo ali Ukrajino do Estonije, Latvije, nekaterih nordijskih držav in Nemčije. Poročilo OZN 2008 navaja, da zaradi premika proizvodnje droge v južne province Afganistana Svilena pot ni več tako priročna (Arsovska in Janssens 2008).

Tranzitne države za pošiljke heroina, namenjene v Evropo iz južne in jugozahodne Azije, so postale tudi države na Arabskem polotoku (Oman, Združeni arabski emirati) (IVZ 2007; Drugs 2006).

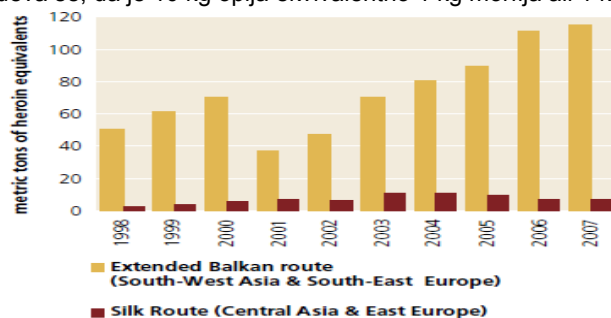
Porozne meje z Afganistanom in med srednje azijskimi državami, pogosti stik med etničnimi skupinami vzdolž teh poti, neučinkovite kontrole organov pregona (pomanjkanje človeških in tehničnih virov ter izkušenj), korupcija, pomanjkanje alternativnih oblik preživetja⁷⁰ za kmete, ki pridelujejo opij, povpraševanje po drogah, vse to pospešuje trgovino z drogami.

⁶⁸ Pomembna je tudi pomorska pot od pristanišča Drač do luke Koper.

⁶⁹ Pomembnost Turkov in Kurdov v tej trgovini izhaja iz geostrateške pozicije, saj nadzirajo gorske prelaze v Kurdistanu ter na severu Turčije in so v bližini Afganistana in Pakistana. Turške kriminalne skupine, ki spreminjajo svoje operative metode, so svoje aktivnosti razširile tudi na kokain in ekstazi.

⁷⁰ Tu mora tudi mednarodna skupnost izpolnjevati dane obljube. Strokovnjaki iz nevladnih organizacij, ki delujejo v Afganistanu, ocenjujejo, da bi lahko šele nova generacija z vlado, ki bo imela nadzor nad teritorijem ter prostim trgov, prinesla stabilizacijo razmer. V vmesnem času pa se dobava heroina naj ne bi bistveno spremenila oziroma zmanjšala. Trg Evropske unije potrebuje v povprečju okoli 135 ton heroina letno (Drugs 2006, 3).

Graf 5.1.2.1: Količina zaseženih opiatov* vzdolž Balkanske in Svilene poti, 1998-2007
 (*predvideva se, da je 10 kg opijske ekvivalentno 1 kg morfija ali 1 kg heroina)

Vir: World Drug Report 2009 (2009, 44)

Na območju Evrope delujejo dobro vzpostavljene mreže različnih skupin organiziranega kriminala. Vzorčen primer je Italija, kjer je v zadnjih letih opaziti spremembe v strukturi trga⁷¹ z drogami, ki mu je vladala 'Ndrageta. Pojavljajo se namreč nove etične skupine, ki vstopajo na trg z drogami. K temu so poleg oslavitve 'Ndragete v Brescii po aretaciji njenega vodje Condella 2008, prispevale svoj delež tudi masovne migracije⁷². Te nove skupine, še zlasti Albanci, Nigerijci in Maročani, so tesno povezane s svojimi lokalnimi kriminalnimi skupinami. Pri severno afriških skupinah, ki prihajajo večinoma iz Maroka in Tunizije, obstaja horizontalna ureditev skupine, z enim voditeljem, ki vodi operacije ne glede na to, ali gre za nakup ali prodajo droge. Pri mafiji pa gre za hierarhično ureditev, ki bedi nad široko postavljeno mrežo ljudi z različnimi izkušnjami in nalogami (Brunelli 2008).

⁷¹ Ta trg je bil v Italiji razdeljen na regionalni osnovi med štiri glavne mafijske skupine: Cosa Nostra, Comorra, Sacra Corona Unita in 'Ndrageta.

⁷² V provinci Brescia, ki je ena izmed pomembnejših križišč za transnacionalni in nacionalni organiziran kriminal, je zabeležen 130-odstotni porast tujega prebivalstva med leti 2001 in 2006. Po podatkih iz leta 2006, prevladujejo Maročani (19.260), Albanci (18.400), Pakistanci (10.780) in Romuni (7.440) (Brunelli 2008, 46).

Slika 5.1.2.1: Poti drog v zahodno Evropo

Vir: Lucia Ovidia Vreja. 2007. Trafficking Routes and Links to Terrorism in South Eastern Europe: The Case of Romania. *Connections VI* (1): 31

Ne morem mimo, da ne bi omenila tudi albanskega organiziranega kriminala, ki je ena najhitreje razvijajočih se skupin. Tu nimamo več opravka s klasično centralno organiziranostjo, temveč se sedaj pojavljajo kriminalne skupine, tolpe ali klani, ki se hitro prilagajajo in iščejo vedno nove metode tihotapljenja, kar jim omogoča visoko stopnjo uspešnosti. Ko na podlagi ilegalnih dejavnosti, tudi trgovine z drogami (heroinom), operejo zadostno količino denarja, kapital usmerijo v zakonite posle. Albanci so danes celo sinonim za vse kriminalne aktivnosti⁷³.

5.1.2.2 Latinska Amerika

Kriminalne skupine iz Južne Amerike tihotapijo kokain in heroin v ZDA preko različnih poti, vključno s kopenskimi preko Mehike, pomorskimi preko Karibov in mednarodnim zračnim prometom. Kolumbijski kriminal pa ne deluje le v Kolumbiji, temveč tudi v drugih državah Latinske Amerike, od koder nadzorujejo produkcijo in globalno trgovino s kokainom. Njihova struktura je decentralizirana, velikokrat sodelujejo tudi z ostalimi skupinami, ki so povezane s fleksibilnimi mrežami. Kolumbijski minister za nacionalno obrambo, Juan Manuel Santos, je v intervju⁷⁴ leta 2007 dejal, da sta boj proti terorizmu in boj proti drogam v Kolumbiji ena in ista stvar, saj ti dve dejavnosti sestavljata eno kriminalno podjetje, v katerega je močno vpleten tudi FARC – FARC naj bi aktivno sodeloval v vseh korakih te industrije, ki mu prinaša ogromne zasluške.

⁷³ »Everything passes via the Albanians« – izjava italijanskega tožilca Catalda Motta (Arsovska 2006).

⁷⁴ Gl. John Chisholm. 2007. *100% Colombian*.

V 80-ih in 90-ih letih so na ameriškem trgu prevladovali azijski dobavitelji heroina (predvsem iz Burme in Afganistana). DEA je prejela poročila o vzgoji opijskega maka v Kolumbiji že leta 1977, vendar so le-ta ostala nepotrjena vse do leta 1984. Do zgodnjih 90-ih let je pridelava opija v Kolumbiji strmo naraščala, tako da so se kolumbijski trgovci z drogo uveljavili kot največji dobavitelji za severno ameriški trg (Guevara 2002). Že takrat pa se je pričelo govoriti tudi o vpletenosti FARC-a, ELN-a in AUC-ja v posle z drogo.

Vse večje število nezakonitih pošilk prihaja tudi iz Venezuele, ki je ena izmed pomembnejših južnoameriških lokacij za pretovarjanje droge. Venezuela hkrati postaja vedno bolj atraktivna za kolumbijske skupine, ki selijo svoje delovanje v to državo, ki se razvija v pravo narko-državo. Pričakuje se, da se bo ta usmeritev še nadaljevala (Jane's Intelligence Digest 2008).

Povečan nadzor policije ter spremenjena zakonodaja sta prispevala k spremembi tihotapskih mrež v Braziliji ter zmanjšanju njihovih zmožnosti neposrednega poslovanja. Mreže so se preoblikovale iz večjih hierarhičnih organizacij v manjše celice, kar otežuje njihovo razkritje. Predstavnik UNDOC za Brazilijo in južno cono opisuje novi trend mreže, ki jo sestavljajo manjše skupine, ki nadzirajo določeno geografsko območje in ki ustvarjajo mreže z ostalimi skupinami. Bolivijski kokain⁷⁵, ki je slabše kakovosti, je namenjen predvsem potrošnikom v Južni Ameriki, medtem ko je kakovostnejši kolumbijski kokain namenjen evropskemu in severnoameriškemu trgu (Jane's Intelligence Digest 2008).

Ocenjuje se, da 80 odstotkov droge⁷⁶ iz Južne Amerike prehaja v ZDA preko Mehike, večinoma preko tunelov, katerih DEA odkrije okoli deset na leto. Obstaja kompleksna mreža skupin, ki tihotapijo in distribuirajo drogo. Obveščevalne službe pričakujejo, da bo Gvatemala novi center za trgovce z narkotiki. Karteli vidijo državo kot idealno lokacijo za obvladovanje tihotapskih poti tako s strani Pacifiškega oceana, kot tudi s strani Atlantskega oceana. Gvatemala pa ima tudi slabo nadzorovano mejo ter slabo opremljene policiste (Petersen 2005).

⁷⁵ V Boliviji se procesiranje največkrat konča v fazi kokainske paste ali lokalnih variacij kot je »merla«, ki na trgu ne doseže cene štruce kruha (Jane's Intelligence Digest 2008).

⁷⁶ Kriminalne skupine iz Mehike tihotapijo kokain, heroin, amfetamine in marihuano.

Slika 5.1.2.2.1: Poti drog v Latinski Ameriki⁷⁷

Vir: Anthony S. Franklin. 2008. Prevention and Suppression of Transnational Organized Crime

5.1.2.3 Afrika

Vse pogostejše trgovina z drogami poteka preko zahodne Afrike, še zlasti preko držav kot je Gvineja Bissau – revnih držav s šibko institucionalno dejavnost. Nestabilne vlade in močna korupcija omogočajo dokaj varno izvajanje ilegalnih poslov, med katere sodi tudi tihotapljenje heroina v ZDA in Evropo. Kolumbijske kriminalne združbe nadzirajo tamkajšnje tihotapstvo ter v ta namen ustanavljajo legalne posle, kot so turistične agencije, ribiška podjetja, skladišča ipd. Ameriška agencije, kot npr. DEA, poročajo, da vse večji nadzor nad starimi kokainskimi kanali tihotapljenja preko Karibov, sili narko karteke k iskanju novih poti. Posledično se v vedno večji meri obračajo k potem preko Atlantika, pri čemer zahodna Afrika predstavlja najbolj optimalno ciljno točko.

Slika 5.1.2.3.1: Poti kokaina

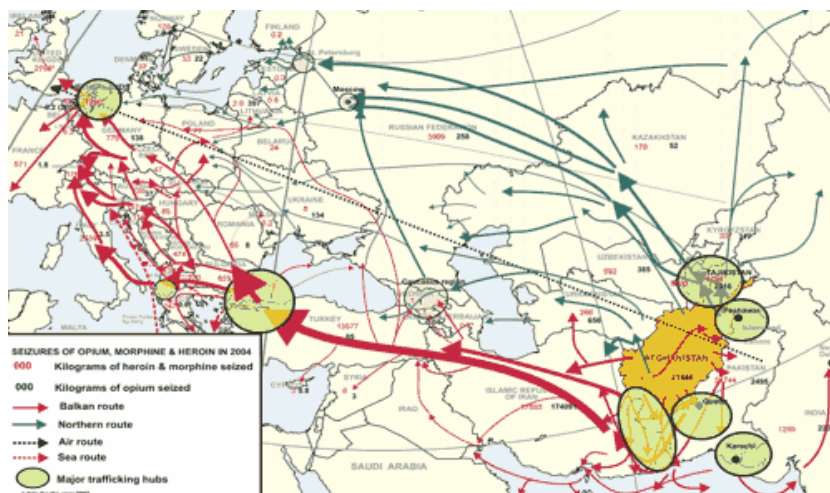
Vir: BBC. 2009. World Drugs in graphics.

⁷⁷ Rumena barva označuje vir, oranžna tranzit in zelena cilj.

5.1.2.4 Bližnji vzhod

Večina (80 %) opija je pridelanega v petih afganistanskih južnih provincah, kjer se z njegovim dobičkom okoriščajo tudi talibanski uporniki. V ostalih delih države, kjer je večja stabilnost in povečana ekonomska pomoč, pridelava opija upada na nizke ravni. Enak vzorec je mogoče opaziti v Kolumbiji, kjer so regije, v katerih se pridelava največ koke, pod nadzorom upornikov (Poročilo OZN UNID 2008).

Slika 5.1.2.4.1: Poti drog iz Afganistana

Vir: <http://bumad.un.kiev.ua/index.php?lang=en&slID=25>

5.1.2.5 Ugotovitve

Tradicionalno so imele kriminalne skupine eno glavno dejavnost, kar pa se zadnja leta spreminja, saj imajo vedno širši portfelj kriminalnih aktivnosti ter delujejo na širšem geografskem območju. Nadaljuje se trend ohlapnejših struktur, kjer vedno bolj postaja pomembna tudi vloga posameznikov s specifičnimi znanji in veščinami, ki zagotavljajo svoje storitve različnim skupinam organiziranega kriminala. Ohlapnost struktur omogoča težje odkrivanje ter fleksibilnost. Nadaljuje se tudi trend trgovanja, sodelovanja različnih kriminalnih skupin. Tako na primer uveljavljene poti za tihotapljenje drog s pridom izkoriščajo tudi za trgovanje z ljudmi, orožjem in podobno (OCTA 2008).

Organiziran kriminal postaja vedno bolj profesionalen, njegovo delovanje pa je podobno kompleksni gospodarski strukturi (pogajanja o pogodbah z različnimi dobavitelji in podizvajalci, zbiranja finančnih sredstev, transfer blaga, varnost in tako naprej). Organiziran kriminal ravno tako dobro izkorišča odsotnost ali zapoznelo reakcijo oblasti ter korupcijo, ki je učinkovito orodje za doseganje ciljev.

6 NARKOTERORIZEM

6.1 Poskus opredelitve pojma

Termin narkoterorizem naj bi leta 1983 vpeljal perujski predsednik Belaunde Terry v boju proti narkomafijskim kartelom, ki so v vse pogostejših napadih na perujske varnostne sile in državne institucije v Kolumbiji in Peruju uporabljale teroristične metode (atentati, bombne eksplozije ipd.). Leta 1985, ko sta Medelinski kartel in teroristična skupina M-19 izvršila skupni napad na Vrhovno sodišče v Bogoti⁷⁸, se je narkoterorizmu začelo namenjati večjo pozornosti (Internet 1 in 2).

V poznih 80-ih letih se je o narkoterorizmu govorilo predvsem v luči boja ZDA proti kolumbijskemu Medelinskemu⁷⁹ kartelu. Leta 1986 je takratni predsednik ZDA Ronald Reagan uporabljal »narkoterorizem«, ko je govoril o povezavah med mednarodno trgovino z drogami in terorizmom med zavezniki Sovjetske zveze (Kuba, Nikaragva). Termin je postal predmet kontroverznosti, predvsem zaradi njegove pogoste in nedosledne rabe s strani vlade ZDA v njenem boju zoper droge (terminu je dodala element političnosti). Namreč, ko narkoterorizem pričnejo definirati vlade, ta koncept postane neskladen in dobi posebne politične interese. Da bi dobili podporo ljudstva, ga politika spremeni v strasten retoričen koncept, ki opravičuje vojaške akcije (Internet 1).

Kot sem omenila v poglavju o terorizmu, politični mit uporablja jezik žargona in prikladnih fraz, s katerimi se pridobiva pozornost publike. To se kaže na primer kot podajanje dvoumnih informacij, pretiravanje (»boj za življenje in smrt«). Politični mit ima za cilj izzvati čustvene reakcije ciljne publike, saj na tak način ljudje mit ponotranjijo. Politični mit je politična zgodba ali trditev, ki temelji na dvoumnih podatkih, je poln emocionalnega simbolizma ter podprt z medijskimi dogodki, ki

⁷⁸ Cilj tega napada je bila preprečitev izročitve pomembnih kokainskih šefov v ZDA. Pri tem je bilo ubitih enajst sodnikov.

⁷⁹ Eden najbolj znanih narko-baronov je bil Kolumbijec Pablo Escobar (medelinski Robin Hood), ki je bil znan po izrazitem nasilju. Vodja medelinske narkomafijske skupnosti je kokainskemu imperiju zagotavljal življenjski prostor s podkupovanjem in zastraševanjem, z infiltracijo v politične stranke in umori.

prikazujejo kompleksne napore vlade po ustavitvi konspirativnih povezav med teroristi in kriminalom (Damask 1996).

V 90-ih letih pa se je pojem apliciral v različnih situacijah, povezanih s trgovino z drogami, terorističnimi metodami in ideološkimi strukturami.

Na začetku spopadanja ZDA z narko-karteli v Latinski Ameriki so ZDA uporabljale izraz »narko-gverila«, ki je pomenil zavezništvo med gverilskimi skupinami in narko-karteli. Proti koncu 90-ih let, ko so ZDA označile FARC za teroristično organizacijo, pa je ameriška administracija začela uporabljati izraz »narkoterorizem« (Boc 2003).

DEA (Drug Enforcement Administration) definira narkoterorizem kot podskupino terorizma, v katerem teroristične skupine ali z njimi povezani posamezniki posredno ali neposredno participirajo v pridelavi, proizvodnji, transportu ali distribuciji nadziranih snovi in denarja iz teh aktivnosti. Nadalje, narkoterorizem lahko okarakteriziramo z udeležbo skupin ali z njimi povezanih posameznikov pri obdavčevanju, zagotavljanju zaščite ali katere druge oblike nudenja pomoči trgovini z drogami v poskusu nadaljevanja ali podpiranja teroristične aktivnosti (DEA Testimony 2002).

DEA torej govori o narkoterorizmu pri povezavah in skupnih ciljih kriminalnih in terorističnih skupin. Narkoteroristične skupine so torej tiste, ki uporabljajo trgovino z drogami za financiranje terorističnih aktivnosti. Takšna definicija je po mnenju Chouvy (2004) neprecizna in kontraproduktivna, saj vključuje različne akterje v kategoriji, ki je preširoka. Teroristi in kriminalci imajo resda velikokrat skupne kratkoročne cilje, vendar se njihovi dolgoročni cilji (politični za teroriste in pohlep za kriminalce) razlikujejo in se ne smejo združevati.

Dopolnitev Domovinskega zakona ZDA (Patriot Act) je leta 2007 uvedla novo kaznivo dejanje »narkoterorizem« (21 U.S.C. 960a), ki pomeni udejstvovanje v dejanjih pod poglavjem 21 U.S.C. 841a (proizvodnja, prodaja, posedovanje ali namen prodaje drog ali s tem povezane zarote), ki posredno ali neposredno zagotavljajo podporo, sredstva ali druge oblike sodelovanja: »(a) tujim terorističnim organizacijam; ali (b) osebi ali skupini, vpleteni v načrtovanje ali izvedbo terorističnega dejanja.«

Narkoterorizem se loči od ostalih osnovnih kaznivih dejanj s področja drog v tem, da vključuje trgovino z drogo, ki podpira teroristične aktivnosti (Federal Register 2007).

Izraz narkoterorizem lahko razumemo kot poskus vplivanja trgovcev z drogami na državo s sistematično uporabo nasilja. Lahko pa se uporabi za opis fenomena tesne povezanosti med t. i. kartelskimi lordi, ki jih motivira dobiček, pridobljen s kriminalnimi dejavnostmi, ter terorističnimi skupinami s političnimi cilji⁸⁰.

Tekom časa sta se izoblikovali dve temeljni rabi koncepta. Ena se je osredotočila na tolpe oziroma kriminalne skupine, ki so s terorističnimi metodami ščitile lastne operacije na področju drog (na primer z umori sodnikov, novinarjev). Obrambno ministrstvo ZDA je uporabilo definicijo »terorizem, ki je izvajan kot podpora ciljem trgovcev z drogami.« (Hartelius 2008).

V uporabi pa je bila tudi opredelitev, ki je govorila o vpletenosti terorističnih organizacij v trgovino s prepovedanimi drogami, z namenom financiranja njihovih ideološko orientiranih operacij. Tako Boyce (1987) ponudi definicijo: »vpletenost terorističnih organizacij in uporniških skupin v trgovino z narkotiki.« Širšo definicijo ponuja Ehrenfeld: »uporaba trgovanja z drogami, da bi se pospešili cilji določenih vlad in terorističnih skupin.« Slednja definicija vključuje tudi trgovino z drogami, ki jo nadzira država zunaj okvirjev, postavljenih s strani Združenih narodov. Ravno tako retrospektivno zajame opijske vojne (1839-1842), ko je Velika Britanija prisilila Kitajsko, da je dopustila prosto trgovino z opijem na svojem ozemlju. Zajame pa tudi operacije ameriške obveščevalne službe CIE⁸¹ v jugovzhodni Aziji od leta 1960 do leta 1970. Da bi pokrili oba vidika, Davids vpelje »dvojno« definicijo: »... na eni strani imamo opravka s terorizmom, ki ščiti in podpira trgovino s prepovedanimi drogami; na drugi strani pa s terorizmom organizacij, ki uporabljajo finančni dobiček trgovine z narkotiki, da bi lahko podprli svoje politične, verske ali ostale cilje.« (Davids v Hartelius 2008, 13).

⁸⁰ Med slednje se uvrščajo kolumbijski FARC, ELN in AUC, libanonski Hezbolah ter Al Kaida na Bližnjem vzhodu, Evropi ter osrednji Aziji.

⁸¹ Cilj operacij Central Intelligence Agency je bil pridobiti podporo gorskih plemen, ki so proizvajala opij, v boju zoper FNL (Viet Congo) gverilo.

Najširšo definicijo ponuja Oxfordov slovar (Hartelius 2008, iii), ki narkoterizem opisuje kot terorizem, povezan s trgovino s prepovedanimi drogami. Definicija ne pojasni, kateri dejavnik (ideološki, politični, ekonomski ali kriminalni) so tisti, ki vplivajo na povezovanje ene in druge dejavnosti. Oxfordova definicija ravno tako ne zajema odvisnikov, lokalnih tolpe⁸², ki so končni povezovalni člen med ponudniki in uporabniki.

Enostaven ter uporaben opis narkoterizma ponuja tudi Hartelius (2008), ki ga opredeljuje kot del ilegalnega kompleksa drog, nasilja in moči, kjer sta ilegalna trgovina z drogami in ilegalno izvajanje moči postala skupek na takšen način, da ogrožata demokracijo in vladavino prava.

Ta struktura se lahko, po besedah Makarencove, opiše kot premica, kjer imamo na eni strani opravka s specializiranimi kaznivimi dejanji z drogami, katerih motiv je ekonomske narave, na drugi strani pa specializirane teroristične aktivnosti z ideološkimi motivi.

Peter Lupsha (1989 v Cakir 2002, 30), ki priznava nejasno naravo termina narkoterizem, pravi, da je le-ta »slabo opredeljen in politično kontamiran pojem.« Lupsha je razvil tipologijo narkoterizma, ki obsega 3 tipe:

- Tip 1: *Pravi narkoterizem* – definicija se osredotoča na kaznivost terorističnega dejanja in se izogiba političnim pristopom. Ta tip obsega uporabo nasilja s strani trgovcev z drogami, ki želijo na tak način groziti državni oblasti in državnim institucijam. Ta razlaga je edina, ki v celoti ustreza denotativnemu pomenu termina (Cakir 2002).
- Tip 1a: *Državni narkoterizem* – v primerih, ko državni predstavniki, kot so policija, vojska in politiki, izvajajo teroristična dejanja v korist narko-trgovcev.
- Tip 1b: *Uporniški narkoterizem* se pojavi, ko so uporniške skupine predstavniki trgovcev z drogami⁸³.

⁸² Tolpe ustvarjajo ilegalno sfero moči, ki ogroža javno varnost ter državni monopol nad nasiljem (Hartelius 2008).

⁸³ Takšen primer je bila kolumbijska M-19 (Gibanje 19. aprila), ki je napadla Vrhovno sodišče v Bogoti 1985, da bi preprečila izročitev narko baronov v ZDA. M-19 je podpirala narko karteles, saj so ti predstavljali grožnjo imperialističnemu sistemu.

- Tip 2: *Narko-vojskovanje* – v primeru sodelovanja med kmeti in uporniškimi skupinami v boju zoper državne ukrepe, ki ogrožajo kultivacijo in proizvodnjo drog.
- Tip 3: *Uporniški narkoterorizem* – uporniške skupine so aktivno vpletene v trgovino z drogami in uporabljajo teroristične metode za varovanje lastnih interesov.

Lahko rečemo, da narkoterorizem predstavlja naslednji višji korak pri razvoju organiziranega kriminala in trgovine z drogami v povojnem obdobju, saj presega tradicionalne sindikate in karte. Je veliko bolj avtonomen in razpolaga s paravojaško močjo. Ravno tako pa pri tem razvoju predstavljajo nov korak tudi tako imenovane narko-države. Narko-država je država ali regija, kjer organizator trgovine z drogami preko lastne ekonomske, politične ali paravojaške moči vpliva na izvajanje oblasti države. Tak primer sta v tem trenutku Afganistan in Kolumbija (Hartelius 2008).

Glede na to, da imajo narkoteroristične aktivnosti dve glavni dimenziji – politično in ekonomsko – je Cakir (2002) razvil naslednjo tipologijo narkoterorizma, ki jo povzemam v nadaljevanju naloge.

Tabela 6.1.1: Cakirova tipologija narkoterorizma

	<i>Tip</i>	<i>Metoda delovanja</i>	<i>Namen</i>
Politični narkoterorizem	<i>Dejanski narkoterorizem</i>	Neposredna vpletenost terorističnih organizacij v nekatere ali vse faze trgovine z drogami	Financiranje terorističnih aktivnosti, nakup orožja
	<i>Uporniški narkoterorizem</i>	Zagotavljanje zaščite trgovcem z drogami	Pridobivanje ekonomske moči za izvajanje političnih ciljev ter zbiranje sredstev za boj proti vladi
		Obdavčevanje trgovine z drogami	
		Vključenost uporniškega delovanja v proizvodnjo in trgovino z drogami	
	<i>Narkoterorizem, ki ga sponzorira država</i>	Sponsoriranje terorističnih organizacij, ki tiho tapijo droge	Destabilizacija nasprotnih vlad ter sprememba političnega sistema
	<i>Narkoterorizem kot mit</i>	Pretiravanje ali ustvarjanje izmišljenih povezav med terorističnimi/uporniškimi skupinami in legalno trgovino z drogami preko politične moči	Pridobivanje domače in mednarodne podpore za vsiljevanje nacionalne ali zunanje politike

Ekonomsko / politični narkoterorizem	Narkoterorizem, ki ga uporablja država	Nadzor nad trgovino z drogami preko tajnih vladnih agencij ali dejanska vpletenost teh agencij v to trgovino	Ohranjanje finančne moči za izvedbo tajnih operacij ter destabiliziranje nasprotnikovih vlad
Ekonomski narkoterorizem	Kriminalni narkoterorizem	Kriminalne skupine uporabljajo teroristične taktike	Ščitenje in povečevanje interesov

Vir: Cakir, Reha. 2002. An Unholy Alliance: Case Studies in Narco-terrorism.

Manifestacije narkoterorizma so raznolike in daljnosežne: povišana proizvodnja drog, široko razširjena zloraba drog, nasilnejša kazniva dejanja, povezana z drogami, grožnja pravni državi, javni varnosti in javnemu zdravju; pranje denarja; infiltracija na legalni trg; financiranje terorizma.

Termin je težko definirati, saj se ne najde skupne točke okoli tega, kaj je osnova narkoterorizma: trgovina z drogami ali terorizem. Namreč, nekateri zagovarjajo idejo, da trgovci z drogami preko terorističnih metod dosegajo svoje cilje. Drugi pa pravijo, da so teroristi tisti, ki se zatečejo k trgovini z drogami, zaradi dodatnega finančnega vira, ki jim omogoča izvajanje terorističnih dejanj oziroma širjenje njihove ideologije. Vsekakor je potrebno razumeti obojestranske interese tako narko trgovcev, kot tudi teroristov.

6.2 Akterji na prizorišču narkoterorizma

Da bi razumeli samo delovanje na prizorišču narkoterorizma, si pobliže pogledajmo štiri temeljne akterje, ki jih v svojem delu identificira Hartelius (2008): kriminalne organizacije tipa mafije ali sindikatov, oborožena gibanja, vlade in narko-države.

Kriminalne organizacije tipa mafija ali sindikatov so prisotne vse od povojnega obdobja. Klasičen primer tihotapljenja je tako imenovana Francoska zveza (French

Connction⁸⁴), ki je bila v 50-ih in 60-ih letih najpomembnejša pot opiatov za ZDA. Vzporedno s sindikati so se v zadnjih desetletjih razvile fleksibilnejše mreže (na primer karteli), kjer se dogovori nenehno spreminjajo. Obstajajo specializirane organizacije, ki se ukvarjajo z drogo ter so velikega pomena pri distribuciji drog do končnega uporabnika.

Oborožena gibanja so lahko bodisi versko ali politično motivirane organizacije (uporniki, teroristi) in paravojaške skupine. Med državljansko vojno v Tadžikistanu 1991-1997 so vojni-lordi financirali svoje sile s tihotapljenjem drog, pretežno iz Afganistana. ZDA zahtevajo izročitev številnih paravojaških kolumbijskih skupin ravno zaradi suma storitve kaznivih dejanj, povezanih z drogo.

Vlade in njihove varnostne ter obveščevalne službe so ravno tako lahko vpletene v trgovino z drogami zaradi ekonomskih in političnih razlogov. V komunističnih režimih v vzhodni Evropi so določene vlade sponzorirale narkoterorizem. Tako je bil bolgarski trgovinski urad KNITEX vpleten v transfer večjih količin heroina v Evropo. V obdobju od leta 1985 do leta 1995 je bil Castrov režim na Kubi posrednik med transportom drog iz Južne in Srednje Amerike do ZDA. V Nikaragvi sta bili tako vladi Sandinistov, kot tudi Contrasov vpleteni v trgovino z drogami. Panamski general Manuel Noriega je bil v 80-ih eden vodilnih narko-baronov v svetu (Hartelius 2008, 17).

Narko-država je koncept, ki ga je uporabil A.W. McCoy, da bi opisal države ali regije, kjer organizatorji trgovine z drogami preko ekonomske, vojaške in paravojaške moči vplivajo na izvrševanje oblasti vlade oziroma države. V Kolumbiji je veliko število oseb, vpletenih v trgovino z drogami, prešlo v politiko – na ta način so dosegli pomembne spremembe v zakonodaji (trenutno je tako prepovedana izročitev lastnih državljanov v druge države). Ilegalna pakistanska industrija heroina je v letu 1998 pridelala profit, ki je ustrezal polovici legalnega državnega gospodarstva. Mehiški kokainski karteli so prejeli 30 milijard USD dohodka, kar je štirikrat več, kot je vrednost državnega izvoza nafte. Med narko-države sodijo tudi Afganistan, Mjanmar

⁸⁴ Več o tem: http://en.wikipedia.org/wiki/French_Connection.

in Kolumbija. Ko se država razvije v narko-državo, postane boj zoper trgovino z drogami težji ali nemogoč, saj se je ekonomska baza družbe premaknila, politična moč pa je prenesena na kriminalne organizatorje. Narko-države so dodatna stopnica pri razvoju mednarodne trgovine z drogami, saj se aktivnosti izvajajo na bolj ali manj avtonomnih območjih, kjer ni nadzora (Hartelius 2008, 19).

6.3 Povezanost terorističnih skupin in trgovine z drogo

Izvršni direktor UNODC, Antonio Maria Costa, je leta 2004 (SOC 311) opozoril na povezanost med drogami, organiziranim kriminalom in terorizmom: »... trgovina z drogami je vedno pomenila zamolčano trpljenje in smrt odvisnikov. Danes je trgovina z drogami tudi vir drugega in zelo nujnega problema, financiranja terorizma. Prihodek, ki ga organiziran kriminal ponuja terorističnim skupinam, je kontinuiran pritok sredstev, kar postavlja boj zoper trgovino z drogami in zmanjšanje odvisnosti v ospredje v globalnem boju proti terorizmu.«

Sodelovanje med trgovci z drogami in teroristi ali oboroženimi gibanji ni bil vnaprej določen zaključek. Veliko okoliščin je govorilo zoper tovrstno sodelovanje: osnovne razlike v ideologiji, ambicije o socialnem statusu in odnos do državnih struktur. Po številnih nasilnih obračunavanjih med trgovci z drogami in terorističnimi organizacijami v Južni Ameriki v 80-ih letih, je bilo kmalu doseženo sodelovanje, ki je konec 80-ih let postalo izredno pomemben dejavnik pri proizvodnji in trgovini z drogami. Prav narkoterorizem pa so vlade začele obravnavati kot gonilno silo obeh strani.

Današnje kriminalne aktivnosti postajajo vedno bolj pomembne za teroristični proračun. Aktivnosti seveda variirajo glede na interese posamezne teroristične organizacije. Kriminalna dejavnost, ki naj bi zagotavlja največji delež finančnih prihodkov terorizmu, je po mnenju nekaterih ravno trgovina s prepovedanimi drogami. Toda, tudi druge aktivnosti zagotavljajo pomemben delež finančnih sredstev: ugrabitve, trgovina z dragimi kamni in ljudmi, trgovina z orožjem in ostale aktivnosti.

Vezi med kriminalnimi in terorističnimi skupinami se oblikujejo v različnih primerih, temelječ na stekajočih se interesih, pri čemer kriminalna organizacija financira teroristično, le-ta pa kriminalcem zagotavlja neke vrste zaščito pri trgovini s prepovedanimi drogami. Tu se pojavlja »čudna« podobnost med geografsko lokacijo terorističnih skupin in geografskim območjem delovanja mednarodne mreže trgovine z drogami. Naj ponazorim le z nekaj primeri: FARC najdemo na območju produkcije koke; afriške civilne vojne se odvijajo v območjih, bogatih z dragimi kamni in ostalimi naravnimi viri; člani Al Kaide v Afganistanu ter uporniki Khun Sa v Mjanmaru spodbujajo svoje akcije na največjih območjih produkcije opija. Čečenija, Balkan in Šri Lanka so ravno tako zanimiva območja, kjer lahko ideologija postane paravan za organiziran kriminal ali način, s katerim organiziran kriminal pomaga terorističnim ciljem (Thony 2002).

V času hladne vojne so bile države glavni vir prihodkov terorističnih organizacij. Takrat so regionalni konflikti predstavljali bojna polja za oba bloka in vsak teroristični vzrok je bil priložnost za destabilizacijo nasprotnega bloka. Konec hladne vojne je prisilil terorizem k iskanju novih finančnih virov.

Teroristične skupine naj bi bile povezane z ilegalno trgovino z drogami na več načinov:

- Nekatere teroristične skupine, kot je npr. kolumbijski FARC, so ustvarile klasično povezavo z organiziranim kriminalom: nudijo zaščito pridelkom, kartelom in tihotapljenju drog.
- Skupine, kot so Hezbolah in kolumbijska AUC in FARC, pa so tudi same neposredno vključene v proizvodnjo drog (imajo svoja polja, laboratorije). Tu torej teroristične skupine z lastnim virom dohodka financirajo svoj obstoj.
- Določene skupine pa, preko dobička od trgovine z drogami, financira sama država. Tak primer je bil Afganistan v času vladavine Talibanov, ki naj bi na leto zaslužili od 40 do 50 milijonov USD le od davkov na opij.

Politiki večkrat izpostavljajo moč, ki jo daje teroristom denar od drog. Čeprav obstaja splošno strinjanje o tem, da droge predstavljajo vir dohodka teroristov, pa so vlade in oblikovalci politik skoraj površni pri analiziranju mehanizmov, s katerimi so droge postale tako donosen proizvod. Ameriška administracija na primer poenostavljeno

zagovarja, da uporabniki drog financirajo terorizem. Decembra 2001 je takratni predsednik George W. Bush izjavil, da »... trgovina z drogami financira delo terorja, vzdržuje terorizem ..., teroristi izkoriščajo dobiček od drog za financiranje svojih celic ...« (Oscapella 2004, 352). Tony Blair, takratni britanski premier, je leta 2001 opisal talibanski režim kot režim, ki »je bil zgrajen na strahu in na trgovini z drogo ...« (Oscapella 2004, 351). Podobnega mnenja je bil tudi predsednik predstavniškega doma ZDA Dennis Hastert: »... ilegalna trgovina z drogami je finančni motor številnim terorističnim organizacijam, tudi za Osamo bin Ladna.« (Oscapella 2004, 351). Nikoli pa ni nobena od vlad, ne vlada ZDA ne zahodne vlade, javno priznala sokrivdo pri ustvarjanju pogojev za povezovanje drog in terorizma. No, vsaj do 22. marca 2009, ko je zunanja ministrica ZDA, Hillary Clinton, dejala, da morajo ZDA prevzeti svoj del krivde za z mamili povezano nasilje v Mehiki: *»Naša nenasitna želja po mamilih napaja trgovino z mamili, naša nesposobnost, da preprečimo tihotapljenje orožja čez mejo Smo soodgovorni.«* (RTV SLO 2009a). Res, da je Clintonova omenjala le Mehiko, a to lahko vseeno štejemo za velik korak, saj ameriška diplomacija ne priznava svojih napak z lahkoto.

Čeprav velikokrat zasledimo, da se Al Kaida financira preko poslov z drogami, poročilo ameriške komisije, ki je preiskovala teroristične napade 9/11, navaja: »... medtem ko je bila trgovina z drogami vir dohodkov za Talibane, ni zanesljivih dokazov, da bi bil bin Laden vpleten v posle z drogo. Organizacija pridobi večino sredstev preko ostalih virov, kot so donacije« (Internet 1). Vseeno pa se priznava, da so bile droge pomemben vir dohodkov Talibanov.

Maja 2001 je Alain Labrousse s Francoskega inštituta za droge (Observatoire Geopolitique de Drogues) pred posebno komisijo za droge kanadskega Senata izjavil, da so teroristične organizacije v skoraj 30 državah financirale svoje aktivnosti v večji ali manjši meri preko visoko dobičkonosne trgovine z drogami (Oscapella 2004, 351).

V potrditev tej povezavi je obsodba člana afganistansko talibanske celice, Khana Mohammeda, maja 2008, zaradi distribucije narkotikov in narkoterorizma, kar je bil prvi primer obsodbe pod kaznivim dejanjem narkoterorizma⁸⁵, vse odkar so ga ZDA vpeljale v zakonodajo marca 2006 (DEA 2008). Nekdanjega pripadnika sirijske

⁸⁵ Kazen je od 20 let do dosmrtni zapor.

vojske in trgovca z orožjem, Jamala Yousufa, so 19. avgusta 2009 ravno tako obtožili narkoterorizma, saj naj bi obtoženi poskušal zamenjati orožje za približno tono kokaina s kolumbijsko teroristično organizacijo FARC (DEA 2009).

Nekateri avtorji so mnenja, da droge ne financirajo terorizma zato, ker so neprecenljive vrednosti, ampak zato, ker so prepovedane. Za pridelavo opijskega maka in koke, surovega materiala za opij, kokain in heroin, ne potrebuješ veliko sredstev. Toda uporabniki plačajo ogromne vsote za končni izdelek. Napihnjena cena teh drog je posledica črnega trga. Res je, da imajo zagovorniki legalizacije drog prav v določenih točkah, vendar je pri vzpostavljanju takšne politike potrebno biti previden. Ravno v času zaključevanja naloge je mehiška vlada, konec avgusta 2009, sprejela zakon, ki dovoljuje posedovanje manjše količine drog, kar zagovarjajo z lažjim nadzorom nad narko-karteli, med obračuni katerih je od leta 2008 umrlo 11.000 ljudi (RTV SLO 2009b).

Razprave o ukrepih v boju proti narkoterorizmu potekajo vzporedno s tistimi o ukrepih proti ilegalni trgovini z drogo. Države potrošnice, ki so večinoma industrijske in post-industrijske države, prenašajo krivdo na države »ponudnice«, kjer se droga proizvaja oziroma od koder droga izvira. Te države se zavzemajo za razrešitev težave pri samem viru (na primer s policijskimi akcijami, s promocijo drugih virov zaslužka). Medtem pa države »proizvajalke«, ki so večinoma države v razvoju, opozarjajo na povpraševanje potrošnikov, ki je gonila sila ilegalnih trgov (Hartelius 2008).

6.3.1 Značilnosti posameznih izbranih regij

V nadaljevanju so poudarjene tri regije: jugozahodna Evropa oziroma Zahodni Balkan, Bližnji vzhod ter Latinska Amerika. Na kratko se dotaknem tudi Afrike, ki predstavlja novega igralca na prizorišču povezovanja terorizma in organiziranega kriminala. Tema je izredno široka, podatki raznovrstni, akademskih študij pa bore malo. Podatki temeljijo več ali manj na podatkih služb preiskovalnih organov in posameznih ustanov, ki spremljajo določene tematike. Težavno pri odbiri gradiva predstavljajo različni pogledi na obravnavano tematiko bodisi skozi politična očala

bodisi skozi očala akademikov. Vseeno pa v nadaljevanju sledi poskus malo bolje razumeti to »mistično« temo.

6.3.1.1 Jugovzhodna Evropa

Jugovzhodna Evropa je kompleksna regija, ki doživlja konflikte ter politično nestabilnost že desetletja. Vse to ustvarja ugodne pogoje za vzpostavitev kriminalnih mrež ter razvoj kriminalnih aktivnosti, vključno s trgovino z drogami. Čeprav je mednarodna skupnost pripomogla k večji integraciji regije v Evropo ter »razrešila« nekatere etične konflikte, grožnje tamkajšnji regionalni varnosti izhajajo pretežno iz organiziranega kriminala. Kljub temu da so države te regije v zadnjih letih izkazale velik interes za sodelovanje pri stabilizaciji regije, boj proti organiziranemu kriminalu še vedno ostaja eden izmed ključnih izzivov v teh državah. Zahodni Balkan (Bosna in Hercegovina, Srbija, Črna Gora, Albanija, Kosovo ter do neke mere tudi Makedonija) še vedno velja za »vhod« organiziranega kriminala v Evropo, kar seveda dviguje spekter potencialnih terorističnih aktivnosti v tem območju. Poleg same obsežnosti delovanja organiziranega kriminala, še zlasti trgovine z drogami v jugovzhodni Evropi, skrb povzroča tudi prisotnost posameznikov in skupin, povezanih s terorističnimi mrežami, vključno z Al Kaido, na območju Bosne, Kosova, Makedonije in Albanije. Še več, za aktivnosti organiziranega kriminala v celotni regiji se domneva povezanost oziroma podpiranje terorističnih skupin, še posebej preko finančne pomoči (Vreja 2005, 94).

Vreja kot primer navaja albanski organiziran kriminal, saj je trgovina z drogami postala pomembna za cilje albanskega separatizma do te mere, da danes lahko govorimo o »novih Medelinah« v določenih mestih, kjer prevladuje albanska populacija (na primer Veliki Trnovac v Srbiji, Vratnica in Gostivar v Makedoniji, Shkoder in Durres v Albaniji). Albanski organiziran kriminal je v začetku 90-ih let izkoristil nestabilnost ter vojno na Balkanu ter tako postal najhitreje rastoča etična kriminalna združba, prisotna v Evropi, katere operacije segajo tudi do ZDA in Avstralije. Hkrati pa je tako imenovana albanska mafija postala neposredni distributer približno 40 odstotkov heroina na zahodnem evropskem trgu. To je jasen pokazatelj o sodelovanju lokalnih in regionalnih kriminalnih skupin z mednarodnimi kriminalnimi organizacijami. Sumi se jih celo, da so imeli vzpostavljene tesne vezi z arabskimi

skupinami in trgi na Bližnjem vzhodu, katere velikokrat »ščitijo« oblasti, odgovorne za boj proti tovrstnim aktivnostim (Vreja 2005, 95-98).

Veliko nevarnost, posredno ali neposredno povezavo s terorizmom v regiji, najdemo v organiziranem kriminalu, ki predstavlja ne le finančni vir terorizmu, temveč tudi bazo za rekrutiranje novih članov ter podporo. Hkrati strateški položaj regije, med zahodno Evropo in Bližnjim vzhodom, doda novo dimenzijo povezanosti s terorizmom. Po izbruhu konfliktov na območju nekdanje Jugoslavije, naj bi Balkan obiskal tudi Osama bin Laden ter Ayman Al-Zawahiri, egiptovski terorist, ki je vodil kampe za urjenje, mrežo za pranje denarja ter trgovino z drogami preko ozemelj Albanije, Kosova, Makedonije, Bolgarije, Turčije in Bosne. Te aktivnosti naj bi potekale pod masko humanitarnih organizacij. Konec oktobra 2001, ko so zaprli operativce dveh Al Kajdinih celic v Bosni, ki sta bili povezani s heroinsko trgovino, se je začelo govoriti o prisotnosti narkoterizma tudi v tej regiji. Po Yossefu Bodanskyemu⁸⁶, je bila balkanska trgovina z drogami v letu 2001 del talibanskega zaslužka od trgovanja z drogami (pretežno heroína), ocenjenega na 8 milijard USD⁸⁷. V letu 2001 je prihajalo do poročil o kanaliziranju profita od prodaje narkotikov, ki so prispeli v zahodno Evropo preko Balkanske poti do lokalnih vlad in političnih veljakov, s ciljem krepitve vpliva v Albaniji in Makedoniji (Vreja 2005, 99).

Povezave med teroristi in organiziranim kriminalom ni najti le na območju nekdanje Jugoslavije, temveč tudi v Bolgariji in Romuniji, kjer je prišlo do konkretnih obsodb oseb⁸⁸, obtoženih za sodelovanje s teroristi. Po izjavah direktorja romunske obveščevalne službe, ni očitnih dokazov o prisotnosti članov Al Kaide ali Islamskega džihada⁸⁹ na romunskih tleh, vendar obstajajo informacije o arabskih državljanih, ki živijo v Romuniji, kateri izvajajo finančne aktivnosti za predhodno omenjeni skupini

⁸⁶ Nekdanji direktor Delovne skupine za terorizem in nekonvencionalno vojskovanje znotraj predstavniškega doma ZDA, citiran v Vreja 2005.

⁸⁷ Bin Laden je domnevno upravljal z znatnim deležem preko ruske mafije za 10-15 odstotkov ali okoli 1 milijarde provizije letno.

⁸⁸ V Romuniji so v letu 2004 obsodili podjetnika Genica Boierica, ki je preko tihotapljenja alkohola sodeloval s terorističnimi skupinami. Več o tem; glej Adrian Dinu, Gazeta de Sud, 4. oktober 2004.

⁸⁹ Džihad je verska obveznost Muslimanov. V arabskem jeziku beseda jihād pomeni boj. Osebe, ki so vpletene v džihad, se imenujejo mudžahedini (Bockstette 2008, 6).

ter informacije o vpletenosti določenih terorističnih organizacijah (PKK, Sivi volkovi⁹⁰) v trgovino z drogami (Vreja 2005, 100).

Slika 6.3.1.1.1: Potencialne poti teroristov v Evropo

Vir: Lucia Ovidia Vreja. 2007. Trafficking Routes and Links to Terrorism in South Eastern Europe: The Case of Romania. *Connections VI* (1): 43

Po napadih 9/11 se je začelo posvečati pozornost Zahodnemu Balkanu oziroma morebitnim terorističnim aktivnostim, zgolj zaradi prisotnosti večjega dela muslimanskega prebivalstva na tem območju. Navkljub temu, da je težko dokazati aktivnosti terorističnih skupin na Balkanu ter povezanost med takšnimi skupinami in narko lordi, ostajajo določeni skupni faktorji – slaba javna varnost, šibke vlade, korupcija, organiziran kriminal – ki zagotavljajo okolje, ki bi ga teroristične mreže lahko izkoristile oziroma ga izkoriščajo za rekrutiranje ter pridobivanje sredstev (tudi finančnih). Albanija, Kosovo in Bosna naj bi bili po nekaterih podatkih celo pomemben evropski center za iranske ekstremistične ideologe ter Al Kaido. Nekateri celo namigujejo, da je bil Balkan⁹¹ izbran načrtno kot ključni posrednik načrtovanega stopnjevanja konfliktov v osrčje Evrope, Izraela in ZDA.

Glede problematike, ki se veže na Zahodni Balkan, se ugotavlja, da se narko sredstva izrabljajo za politično, varnostno in gospodarsko destabilizacijo regije skozi

⁹⁰ Turška ultradesničarska skupina, katere član je leta 1981 izvedel spodleteli napad na papeža Janeza Pavla II.

⁹¹ Odgovornost za novačenje novih članov ter krepitev infrastrukture na Balkanu je vodstvo Al Kaide dodelilo veteranu iz vojne v Afganistanu, Shahidu Emir Musaa Ayziju. Al Kaida je poskušala prodreti tudi v Romunijo, vendar so jih pravočasno odkrili, po podatkih direktorja romunske obveščevalne službe, g. Radu Timofteja (Vreja 2005, 96-97).

povezave med posameznimi političnimi opcijami in strukturami organizirane kriminalitete.

Zahodni Balkan je pomembna regija, kajti na relativno majhnem prostoru najdemo barvit spekter različnih religij, narodnosti in etičnih pripadnosti, ki v zagovarjanju svojih pravic zapadejo tudi v ekstremistično delovanje. Takšne skupine se povezujejo z varnostno spornimi osebami, ki jih varnostne službe povezujejo z ekstremističnim ali terorističnim delovanjem. Ekstremistične skupine na Zahodnem Balkanu so bile v preteklosti financirane predvsem s strani muslimanskih držav in diaspore. Po propadu dobrodelnih organizacij⁹², katere so ustanovile predvsem arabske države, izvor denarja ni več jasen. Ravno tako ni dokazljivih povezav med organiziranim kriminalom in terorizmom na tem območju. (Vidic 2008)

V Sloveniji uradno ni zabeležen primer, da bi se z denarjem, zbranim od kriminalnih aktivnosti, financirala katera od terorističnih organizacij. So pa takšen primer imeli v sosednji Hrvaški, kjer so odkrili večjo količino heroina, namenjenega v Španijo, za katerega se je pozneje izkazalo, da je bil povezan s PKK (Urad za droge 2001).

Tudi Europol (TE-SAT 2009) ugotavlja podobno za območje Evrope: islamistične in neislamistične skupine uporabljajo različne metode financiranja, pri čemer islamistične teroristične skupine zberejo več denarja. Hkrati pa trgovina z drogami naj ne bi bila glavni finančni vir terorizma v Evropi.

Na Zahodnem Balkanu, kjer so glavne aktivnosti organiziranih kriminalnih skupin preprodaja prepovedanih drog, orožja in ilegalne migracije, kriminalne združbe ne izvajajo kriminalnih dejanj z namenom financiranja terorizma, temveč zaradi pridobivanja denarnih sredstev. Seveda ni možno izključiti, da posamezniki zaradi etične ali verske pripadnosti financirajo s takšnim denarjem radikalne skupine, ki se tu pojavljajo v vedno večjem številu (Vidic 2008).

⁹² Ocenjuje se, da naj bi Al Kaida z balkanskimi viri preko »humanitarnih« organizacij in lokalnih bank, dosegla znesek od 500 do 700 milijonov USD med leti 1992 in 1998 (Vreja 2005, 100).

6.3.1.2 Bližnji vzhod

Tako v Afganistanu, kot v Mjanmaru so droge tesno povezane s teritorialnim nadzorom in politično (ne)legitimnostjo, kot tudi z gverilo in terorizmom. Trgovina z opijem je dovoljevala širitev oboroženih konfliktov, s čimer je vrednost zemlje naraščala sorazmerno z dobički tistih, ki so nadzirali pridelavo opijskega maka.

Današnji teroristi v Afganistanu so bili v času ruske okupacije borci za svobodo. Obveščevalni službi ZDA (FBI) in Pakistana (ISI) sta takrat odigrali pomembno vlogo pri dobavi orožja in denarja tem »borcem«. Agenciji sta bili posredno vpleteni v rastočo, lokalno trgovino z narkotiki. Takratni zavezniki ZDA v boju zoper komunizem, med katerimi je bil tudi pašunski voditelj Gulbuddin Hekmatyar in njegova fundamentalistična stranka Hezb-i-Islami, so prejeli večino sredstev preko CIA in ISI – v zameno za orožje so iz Afganistana v Pakistan odhajale pošiljke opija. Hekmatyareva vpletenost v trgovino z drogami naj bi se pravzaprav pričela leta 1989, ko so ga ZDA prenehale finančno podpirati. Narkoterorizem je nov pristop varnostnemu problemu, s katerim se sooča današnji Afganistan (Chouvy 2004a).

Večina opija v Afganistanu se pridelava v dveh južnih provincah, Helmand in Kandahar, medtem ko se preostanek na severu, vzdolž meje s Tadžikistanom, Uzbekistanom in Turkmenistanom. V letu 2007 je število tako imenovanih opium-free provinc naraslo s 7 na 13. Ena izmed teh je tudi Balkh, kjer je pridelava opija padla s 7.200 hektarjev v letu 2006 na nič v letu 2007. Produkcija opija je tesno povezana z uporniškimi Talibani⁹³, ki nadzorujejo večja območja v Helmandu, Kandaharju in drugih južnih provincah. Simbioza med trgovino z opijem in Talibani ter še nekaterimi skupinami obstaja že nekaj časa. Kot se je zgodilo v drugih državah, tudi tu uporniške skupine sodelujejo s kriminalnimi skupinami zaradi vzajemnih koristi. Včasih to sodelovanje postane celo neločljivo. Nekateri viri zatrjujejo, da so Talibani⁹⁴ odvisni od prihodkov od drog, s katerimi financirajo svoje vojaške aktivnosti. Medtem ko drugi verjamejo, da organizirane kriminalne skupine, ki so povezane z vladnimi viri in uslužbenci,

⁹³ Obveščevalne službe ZDA so potrdile povezavo med nekdanjim afganistanskim vladajočim talibanskim režimom, Osamo bin Ladnom, ter Al Kaido (DEA 2002).

⁹⁴ Talibani pobirajo 40-odstotni davek na produkcijo opija. Talibani naj bi v letu 2007 zaslužili okoli 100 milijonov USD z opijem. Večji del zaslužka gre seveda v roke preprodajalcem, podkupljenim afganistanskim uradnikom in talibanskim politikom.

upravljajo s to trgovino (Byrne 2008). Težavnost dokazovanja povezav s konkretnimi dokazi nastaja tudi zaradi (pretekle) vpletenosti nekaterih obveščevalnih služb v trgovino z drogami. Nobenega dvoma ni, da sodelovanje obstaja, vendar ni jasno, na kakšen način in v kolikšnem obsegu: ali so teroristične skupine vpletene v trgovino z drogami že pri sami kultivaciji drog ali šele pozneje, kot sta na primer transport in prodaja. Poleg tega različni viri navajajo, da naj bi se Al Kaida financirala v večji meri preko donacij.

Antonio Maria Costa je v svojih izhodiščih za urejanje tovrstne situacije izpostavil predvsem usmerjanje kmetov k alternativnim virom zaslužka, pomoč⁹⁵ mora biti namenjena ključnim področjem (vzpostavitev električne energije, vode, zaposlitev, zdravstvo) (Byrne 2008).

Hezbollah ima ravno tako dolgo zgodovino sodelovanja v kriminalnih aktivnostih (tihotapljenje cigaret, prodaja ponarejenih izdelkov, ilegalne droge) zaradi podpiranja terorizma. Marca 2009 je admiral James G. Stavridis, novi poveljnik vojaških sil zveze NATO, potrdil povezavo med trgovino z drogami (vključno s tihotapskimi potmi, dobički) in islamističnim radikalnim terorizmom. Hezbollah je v zadnjih letih povečal svojo udeležbo v poslih z drogo. Po besedah uslužbenca DEA, Michaela Brauna, naj bi bila tako Hezbollah kot Hamas, ki imata močne povezave s šiitsko populacijo v Južni Ameriki, »močno prisotna na območju tromeje Paragvaja, Brazilije in Argentine, kjer lahko zaslužiš tudi milijonov ameriških dolarjev od prodaje 14-15 kilogramov drog.« (Levitt⁹⁶ 2009). Avgusta 2008 je mednarodna vodena policijska akcija na tem območju razkrila tihotapsko mrežo kokaina, ki je z narko denarjem financirala Hezbollah. Mrežo je vodil kolumbijski narko-kartel, v njej pa so sodelovali libanonski člani Hezbollaha.

Iran zagotavlja finančno, politično in logistično podporo organizacijam in skupinam, ki spodbujajo nasilje, in včasih tudi teroristična dejanja, v treh občutljivih območjih Bližnjega vzhoda: Irak, Libanon in Palestina. Iran naj bi bo nekaterih podatkih vodil

⁹⁵ Med letoma 2002 in 2003 so afganistanski kmetje dobili finančno pomoč oziroma kompenzacijo, da bi prenehali s pridelavo opija. Toda, učinek je bil ravno nasproten: kmetje so s tem denarjem še povečali pridelavo (Byrne 2008).

⁹⁶ Levitt je direktor Steinovega programa za protiterorizem in obveščevalno dejavnost pri Washington Institute for Near East Policy.

konfederacijo ekstremistov, kot so Hezbolahov Hassan Nasrallah iz Libanona, milica Muqtada Al-Sadra iz Iraka in Bashar Al-Assada iz Sirije. Sirija⁹⁷ je iranski zaveznik pri oboroževanju Hezbolaha ter zagotavljanju finančne in politične podpore Hamasu v Palestini. Čeprav Sirija nima finančnih resursov ter se njeni nacionalni interesi razlikujejo od iranskih, vseeno igra vlogo podpornika ali podizvajalca iranskih načrtov (WIIR 2007).

6.3.1.3 Latinska Amerika

V Kolumbiji so FARC in ELN⁹⁸, kot tudi druge desne paravojaške sile (AUC) postali močno vpleteni v trgovino z drogami preko zavezništev in samovpletenosti. Kolumbija je bila sprva območje tranzita in procesiranja za bolivijsko in perujsko koko. Do začetka 80-ih let se je produkcija koke razširila tudi v Kolumbijo, večinoma v območja pod nadzorom FARC-a, kjer se je vzgojilo kar 80 odstotkov kolumbijske koke. ELN dolgo časa ni bila vpletena v obsežno produkcijo, kar se je spremenilo z menjavo vodstva v sami organizaciji. Vodja AUC, Castaño, je leta 2000 priznal, da je bilo 70 odstotkov finančnih sredstev AUC povezanih z drogo. Kolumbija je lep primer načina, ko nedržavni nasilni akterji izkoriščajo industrijo z drogami bodisi preko obdavčevanja, nudenja zaščite ali neposredne vpletenosti s ciljem povečati lastne sposobnosti ter razširiti območja pod njihovim nadzorom (Labrousse 2004, Chalk in Rabasa⁹⁹ 2001 v Mahan 2008, 106).

FARC¹⁰⁰ (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia) – do sodelovanja med karteli in uporniškimi skupinami v Kolumbiji je prišlo v 80-ih letih. Ironično je, da je slab vladni nadzor nad FARC-ovimi kriminalnimi aktivnostmi pospešil tudi nastanek desničarskih reakcionarnih skupin. Najvidnejši med njimi sta bili paravojaški skupini družine Castaño in Carranza, ki sta prejemale zasebna finančna sredstva v zameno

⁹⁷ Muwaffaq Al Rubai, iraški svetovalec za nacionalno varnost, je Sirijo javno obtožil, da nudi zatočišče vodji organizacije Ansar Al-Sunna, ki usmerja teroristične napade v Iraku (WIIR 2007).

⁹⁸ Revolucionarne oborožene sile Kolumbije (FARC) in Vojska nacionalne osvoboditve (ELN).

⁹⁹ Več o tem Chalk, Peter in Rabasa, Angela, 2001. The Colombian Labyrinth.

¹⁰⁰ FARC se je pojavil leta 1966 kot vojaško krilo Kolumbijske komunistične stranke. FARC se je pričel razvijati v letu 1964, ko je kolumbijska vojska zasedla mesto Marquetalia, ki ga je hotela »očistiti« zadnjih ostankov »bandolerisma« – pravica »množice« (Hanson 2009).

za zaščito bogatih posestnikov pred izsiljevanji uporniških skupin. Te nezakonite skupine so se vključile v številne kriminalne dejavnosti, vključno z drogo. Uspeh FARC-a izhaja večinoma iz apolitičnih motivov, oziroma iz simbiotičnega odnosa s *cocalerosi* oziroma kmeti, ki pridelujejo koko, kar se je pokazalo tudi v protestih kmetov v podpori FARC-u. FARC je ravno tako utrjeval svoje odnose z različnimi narko karteli v 90-ih letih, s čimer je poskušal nadoknaditi zunanjo podporo skupini. Gverila¹⁰¹ pobira davke od kokinih nasadov, produkcije paste in transporta drog iz in v regije, ki je pod njihovim nadzorom. FARC-ove kriminalne aktivnosti imajo seveda vpliv tudi preko meja Kolumbije. Po poročilih kolumbijske policije, FARC menja drogo za orožje in denar z organiziranim kriminalom v Rusiji, Čečeniji, Ukrajini, Uzbekistanu, na Bližnjem vzhodu in v Srednji Ameriki (Franco 2002, 87). Te ekonomske aktivnosti so postale dominantne ter donosne in so sedaj sami sebi cilj, kar vzbuja resne dvome o predanosti prvotnim ciljem, to je urediti državo na marksističnih načelih. Raje kot poskušati spremeniti družbeni red, je FARC-ov interes v ohranjanju statusa quo, ki mu omogoča to uspešno rast kriminalne aktivnosti (Franco 2000).

FARC se financira preko denarja od ugrabitev, izsiljevanj in trgovine z drogami, ki vključuje varovanje kokinih nasadov, proizvodnjo kokaina, obdavčevanje pridelka in dobička ter varovanje same trgovine. Vse manj rekrutov se pridružuje FARC-u zaradi ideoloških razlogov in vse več zaradi dobrega vira zaslužka. FARC kot modus operandi pri svojih napadih uporablja eksplozivna sredstva, atentate, ugrabitve, gverilsko in vojaško taktiko bojevanja pri napadih na kolumbijske politične, gospodarske in civilne tarče.

Strokovnjaki ocenjujejo, da FARC zasluži¹⁰² z drogami od 500 do 600 milijonov USD letno. Od 110 operativnih enot naj bi jih bilo kar 65 povezanih z drogami. Skupni letni prihodek od trgovine z drogami za gibanja, kot npr. Al Kaida, pa je ocenjen s strani OZN na 2.4 milijarde USD (Hanson 2009).

¹⁰¹ Španski izraz »guerilla« pomeni »manjšo vojno« in sega v čas narodnoosvobodilnega boja Špancev izpod invazije Napoleona leta 1808. Gverilski način boja obsega vojskovanje v manjših formacijah proti močnejšemu nasprotniku. Taktika je podobna klasični vojski. V nasprotju s terorizmom, poskuša gverila prevzeti fizični nadzor na določenim območjem, razlikujeta pa se tudi po strategiji: teroristi operirajo v manjši enotah, gverilci v velikosti manjšega vojaškega oddelka (Merari 1993).

¹⁰² Razpad Medelinskega kartela je omogočil FARC-u razširitev trgovine z drogami ter formiranje skrajnih desnih paravojaških skupin, ki mu nasprotujejo (Walser 2008).

Mnenja o tem, kolikšno vlogo ima FARC pri narkotikah, so deljena. ZDA trdijo, da FARC-ova vloga ni zanemarljiva in da v določenih predelih celo vodi zadeve, medtem ko na drugi strani UNDOC trdi, da glavnino trgovine z drogami nadzoruje organiziran kriminal oziroma tihotapske mreže, FARC pa nadzira pridelavo in procesiranje koke (Hanson 2009).

Čeprav je FARC v zadnjem obdobju utrpel izgubo številnih voditeljev, kot npr. Ivan Rios, Manuel Marulanda (zgodovinski voditelj), mu pod novim vodstvom Alfonsa Cana ne kaže slabo. Vseeno pa je nemogoče napovedati prihodnost ob trenutnih akcijah, ki potekajo s strani kolumbijske vlade in ZDA. Zaradi teh akcij FARC seli svoje operacije v sosednje države ter se močno povezuje tudi z Mehiko¹⁰³.

Dnevna teroristična dejanja skupin, kot so FARC, Zetas (profesionalni morilci mehiških narko-kartelov) ter zloglasni maras (tolpe) osrednje Amerike ter ostali, spodkopavajo varnost na zahodni polobli. Nenadzorovana območja, porozne meje, šibke institucije, nekooperativni režimi ter vsesplošno razširjena korupcija¹⁰⁴ stopnjujejo problem (Walser 2008).

AUC¹⁰⁵ (*Autodefensas Unidas de Colombia*) je krovna organizacija regionalnih kolumbijskih paravojaških skupin, ustanovljena 1997. Primarni cilj AUC naj bi bil zaščititi svoje »sponzorje«¹⁰⁶ pred različnimi uporniški aktivnostmi, ker država tega ni zmožna storiti sama. Nekdanji vodja AUC, Carlos Castaño Gil, je leta 2000 zatrdil, da je bilo 70 odstotkov AUC-ejevih operacij financiranih preko zaslužka s kokainom, ostalo pa so predstavljale donacije (Hanson 2009).

¹⁰³ Do sredine leta 2008 je nasilje, povezano z drogami, v Mehiki doseglo neprimerljive višine – poleg obračunov med tolpmi, je prihajalo tudi do množičnih umorov policistov.

¹⁰⁴ Leta 1994, ko je bil izbruhnil škandal o vpletenosti Kali narko-kartela v predsedniško kampanjo izvoljenega predsednika Ernesta Sampera, je Clintonova administracija izločila Kolumbijo kot polnopravnega partnerja v vojni zoper droge (izločitev se je kazala kot zmanjšanje pomoči s strani ZDA). Drug primer je škandal, v katerega je bil vpleten tudi polkovnik James Hiett, odgovoren za delovanje ZDA proti drogam v Kolumbiji. Spomladi 1999 je Hiett poročal ameriškemu veleposlaniku in Pentagonu o uspešnih akcijah in programih ZDA, ki so se izvajali v Kolumbiji ter prispevali k pozitivnim rezultatom po toliko letih truda. Kongres je celo pripravil dodatni paket pomoči v vrednosti 1 milijarde USD za boj proti narkotikom v Kolumbiji. Toda, avgusta istega leta so odkrili, da je polkovnikova soproga preko diplomatske pošte prenesla drogo v vrednosti okoli 700.000 USD, kar je njen soprogo poskušal prikriti (Petersen 2005, 6).

¹⁰⁵ AUC se je v letu 2006 demobilizirala.

¹⁰⁶ Bogati živinorejci, lastniki rudnikov z dragimi kamni, lastniki kavnih plantaž, trgovci z drogami.

Primarni vir **ELN**¹⁰⁷ (Ejercito de Liberacion Nacional) so ravno tako droge. Preobrat od ugrabitve ter pobiranja plačil za »zaščito«, ki so bila glavni del finančnih prihodkov, naj bi se zgodil, po navedbah kolumbijskih oblasti, med leti 2005 in 2007, ko so se povečale aktivnosti ELN na pacifiški obali in venezuelski meji – območje pridelave koke ter tihotapljenja drog (Hanson 2009).

Narko karteli so se začeli povezovati z uporniški/terorističnimi skupinami v 70-ih letih, ko so potrebovali zaščito pred izročitvijo ameriškim sodiščem. Tako se je začelo preoblikovanje teh skupin, ki nič več ne predstavljajo interese množic. Poleg tega jih je vstop na trg drog spremenil v teroristične.

V 80-ih letih so ZDA ugotovile, da ne bodo zmagale v boju zoper kriminal le z ukrepi na domačem terenu, zaradi česar so začele izvažati »rešitve problema« v države pridelovalke drog oziroma v revne države, ki se niso mogle upreti političnim in finančnim pritiskom ZDA. Filozofija tega je bila preprosta: odvrčati potrošnike ZDA z zmanjševanjem količine blaga na trgu. Rezultati so bili uničujoči. Kolumbijski kmetje, ki so do tedaj gojili konopljo, so se odselili v manj dostopna območja ter pričeli s pridelavo donosnejšega izdelka, kokinih listov. Mehika pa je padcu cen nafte prešla na pridelavo opijskega maka (Duyne 1995).

Območje Argentine, Brazilije in Paragvaja lahko postane po mnenju nekaterih nova Libija, saj se tu srečujejo teroristične skupine z različnimi ideologijami – marksistični FARC in ELN, Hamas, Hezbollah ter simpatizerji bin Lادنove mednarodne islamistične fronte, da bi menjali blago. Oktobra 2008 je kolumbijsko tožilstvo (Fiscalia General) v izjavi za javnost razkrilo mrežo mednarodne trgovine s kokainom, ki naj bi domnevno preusmerjala sredstva libanonskemu Hezbolahu. Trditve o finančnih povezavah med trgovci z drogo in Hezbolahom so verjetne, čeprav to ne predpostavlja današnje Hezbolahove teroristične aktivnosti v Latinski Ameriki. V preteklosti pa je bil Hezbollah vpleten v teroristične aktivnosti v tem delu sveta, zlasti v bombne napade na izraelsko veleposlaništvo v Buenos Airesu (1992). Dve leti pozneje so napadli tudi argentinsko-izraelsko združenje (Jane's Terrorism &

¹⁰⁷ ELN je pričel s svojim delovanjem leta 1965 pod vplivom marksističnih idealov Fidela Castra in Che Guevare. Tako kot FARC ima podporo pretežno v podeželskem prebivalstvu.

Security 2008a). To območje predstavlja lep primer infiltracije in asimilacije terorističnih organizacij v ostale države dokaj neopaženo za daljše časovno obdobje.

V Peruju je maoistična **Sendero Luminoso**¹⁰⁸ (SL) začela izvajati svoje napade takoj po procesu demokratizacije. Trgovina z drogami ji je zagotavljala sredstva za vojaške zmogljivosti. Do leta 1984 je SL premaknila proizvodnjo koke v Zgornjo dolino Huallaga, s čimer si je zagotovila mesto posrednika – zaračunavala je ozemeljske pristojbine za letalske prevoze droge v Kolumbijo. Dogmatični SL je sprejel fleksibilnejšo in zmernejšo smer v svojih odnosih z lokalnim prebivalstvom. Z upadanjem konflikta v 90-ih letih je hkrati upadala¹⁰⁹ tudi produkcija koke.

Nasilne aktivnosti FARC-a in ostalih skupin pa niso omejene le na Kolumbijo, temveč se širijo tudi na sosednje države, kot sta Panama in Venezuela. V letu 2001 so bili v Kolumbiji aretirani trije pripadniki IRE (Irish Republican Army), zaradi sodelovanja s FARC-om. Kolumbijska vlada ocenjuje, da so pripadniki skupine IRA usposabljali FARC-ove člane na področju urbanega terorizma. V letu 2001 je bilo več poročil o aktivnostih z drogo v panamski provinci Darien, ki naj bi jo nadzorovala 57. fronta FARC-a (DEA 2002).

Slika 6.3.1.3.1: Območja kartelov in poti drog

Vir: http://www.stratfor.com/memberships/112710/analysis/organized_crime_mexico

¹⁰⁸ Ustanovni vodja SL je bil dr. Abiamel Guzman, katerega so aretirali leta 1992. Uvrščajo jo med najokrutnejše teroristične skupine, saj naj bi bila odgovorna za približno 30.000 žrtev. Čeprav se je peruska vlada v 90-ih letih uspešno bojevala proti tej skupini, se je njeno delovanje v zadnjih letih ponovno okrepilo.

¹⁰⁹ Do leta 1999 je imela SL pod 40.000 hektarjev, v obdobju od 1992-95 pa preko 100.000 hektarjev.

Narko industrija ne bi mogla uspevati, če ne bi bilo sodelovanja oziroma zavezništva med trgovci z drogo in gverilo/teroristi. Ta vsebuje faktor ekonomske spodbude (kolumbijske teroristične skupine so ugotovile, da denar od drog zagotavlja reden priliv sredstev) in faktor ideološke spodbude (skupni cilj je destabilizacija države) (Cakir 2002).

6.3.1.4 Afrika

Afrika ravno tako postaja območje, kjer so pogosta vključevanja teroristov v trgovino z drogami. Po navedbah admirala Stavridisa, trgovci z drogo širijo svojo prisotnost v zahodni Afriki, ki je odskočna deska za Evropo. Hezbolah uporablja Afriko kot strateško točko za zbiranje in prenos finančnih sredstev ter za vključevanje v kriminalne aktivnosti, kot je tihotapljenje diamantov (Levitt 2009).

Trgovina z drogo iz Maroka (ocenjena na 12,6 milijard USD) je bila identificirana kot pomemben vir financiranja za tri večje teroristične napade: opuščen napad na vojaško ladjo ZDA v letu 2002, v Gibraltarju; bombni napadi v Casablanci maja 2003 in napad na železnico v Madridu, 2004.

Razmišljanja

Številne razsežnosti nezakonite trgovine s prepovedanimi drogami močno vplivajo na mednarodno, regionalno in nacionalno varnost ter financiranje transnacionalnih kriminalnih in terorističnih združb. Povezovanje terorizma in trgovine z drogami je usmerjeno na povezovanje boja proti terorizmu in boja proti trgovini s prepovedanimi drogami. Čeprav terorizem in droge nista nujno dva obraza istega kovanca, pa vojna proti terorizmu in drogami lahko služi isti politični agendi. Primer tega so, po mnenju Chovya (2004b), interesi ZDA v Latinski Ameriki, kjer z dvigovanjem grožnje narkoterizma poskušajo zagotoviti podaljšanje svoje prisotnosti v teh državah. Argumenti, da je narkoterizem – ne glede na definicijo – v Afganistanu ali kje drugje, povezan s političnimi in posamičnimi interesi in ne temelji toliko na obveševalnih podatkih, niso popolnoma neutemeljeni. Čeprav ni nobenega dvoma, da v nekaterih primerih droge delno prispevajo k financiranju terorističnih priprav, je trgovina z drogami daleč od glavnega finančnega vira globalnemu terorizmu (Chovy 2004b).

6.3.2 Neksus droge-terorizem in politični mit

Teroristične skupine potrebujejo znaten pritok finančnih sredstev za pokrivanje stroškov, ki jih nosijo aktivnosti in operacije (življenjski stroški, plačevanje zatočišč, nakup orožja, tehnologije, urjenja ipd.). Ti denarni prilivi prihajajo iz različnih virov: s strani države¹¹⁰, posameznikov, kriminalnih aktivnosti, kot je tihotapljenje drog, ali pa preko legitimnih podjetij in investicij ter prispevkov¹¹¹. (Stern v Mahan 2008)

Pri kriminalu ilegalna aktivnost začne proces in vprašanje tu je »od kje prihaja premoženje«, medtem ko je pri terorizmu ilegalna aktivnost locirana na koncu procesa, zaradi česar se tu zastavlja vprašanje »kam gre dobiček/premoženje«.

Kaznivo dejanje financiranja terorizma je v Konvenciji OZN o financiranju terorizma v členu 2. opredeljeno: »oseba stori kaznivo dejanje, če na kakršen koli način, posredno ali neposredno, nezakonito ali naklepno zagotovi ali zbere sredstva z namenom ali z vednostjo, da bodo v celoti ali delno uporabljena za storitev dejanja, ki je v eni od pogodb, navedenih v aneksu k tej Konvenciji, opredeljeno kot kaznivo dejanje in vsakega drugega dejanja, katerega cilj je povzročiti smrt ali hudo telesno poškodbo civilne osebe ali katere koli druge osebe, ki aktivno ne sodeluje v vojaškem spopadu, in je namen takšnega dejanja po naravi ali vsebini prestrašiti ljudi oziroma prisiliti vlado ali mednarodno organizacijo, da stori ali opusti kakšno dejanje. Kazniva sta tudi poskus in udeležba.« (Oberstar 2001a, 7).

Po podatkih institucij¹¹², ki se ukvarjajo terorizmom, je gotovo, da organiziran kriminal in predvsem trgovina z drogami predstavljata enega izmed pomembnejših finančnih virov terorističnih skupin. Po nekaterih ocenah, naj bi okoli 30-40 odstotkov teh sredstev izviralo iz drog (Vreja 2005, 93). Glavna grožnja nacionalni varnosti naj ne bi bil več terorizem, sponzoriran s strani določenih držav, temveč teroristična dejanja, ki

¹¹⁰ Iran je nudil pomoč Hezbolahu v nekaj milijonih ameriških dolarjev letno, zaradi česar Iran imenujejo tudi osrednji bančnik terorja.

¹¹¹ Številne teroristične organizacije izkoriščajo versko dolžnost pomoči (v islamu je to zakat) ter versko tradicijo havala (prenos denarja preko posrednika brez papirnatih sledi – havala temelji na zaupanju, kar spretno izkoriščajo teroristi). Prepoved havale bi pomenila odpravo dobro uveljavljene muslimanske tradicije.

¹¹² Več o tem romunska obveščevalna služba, www.sri.ro/biblioteca_art_cfot.html.

jih izvajajo »nenadzorovane« mreže, skupine ali posamezniki, ki jih vedno bolj motivira denar, pridobljen preko organiziranega kriminala, večinoma preko trgovine z drogami (Vreja 2005, 93). Oblika vpletenosti terorističnih skupin v posel z drogami variira od same prodaje, pobiranja davkov, ljudi, ki gojijo ali proizvajajo prepovedane droge na ozemlju, ki ga nadzoruje teroristična skupina, do podpore držav, ki jih oskrbuje trgovina z drogami (takšen primer so Afganistan, Albanija v preteklih letih, Sirija, Libanon) (Vreja 2005).

Čeprav teroristi za postavitev napada ne potrebujejo veliko denarja, potrebujejo večjo vsoto za vzdrževanje infrastrukture ter za širjenje operacij. Finančni donosi so le sredstvo terorizmu in ne konec samemu sebi. Denar se zbira tako za makro (strateški), kot mikro (operativni) nivo. Makro nivo zahteva večja sredstva ter vključuje infrastrukturo, urjenje, napore za pridobitev orožja za množično uničevanje, kupovanje podpore držav (korupcija). Medtem ko se mikro nivo izraža v akcijah celic pri trgovini z drogami, ropih in podobno, z namenom zbiranja denarja. Za teroriste predstavljajo droge dokaj lahek način visokega zaslužka, kot tudi zbiranja in distribuiranja večjih vsot denarja, ne da bi jih izsledili – zaradi obstoja dobro organizirane in težko izsledljive finančne mreže trgovine z mamili (Vreja 2005, 93).

Ob upoštevanju dejstva, da je bilo po napadih 9/11 sprejetih in izvedenih več ukrepov v boju zoper financiranje terorizma ter da se je povečal pritisk na države pokroviteljice, lahko ugotovimo, da se je stopnja financiranja terorizma preko drog povečala in naj bi se še zviševala.

Povezovanje terorističnih organizacij in kriminalnih skupin, ki se ukvarjajo z drogami, je »vzajemno koristna« (Vreja 2005, 93), saj dovoljuje izmenjavo drog za orožje, uporabo tihotapskih poti, uporabo podobnih metod za prikrivanje dohodka in nabiranje denarja. Hkrati pa naj bi skoraj vse teroristične skupine, ki so vpletene v posle z drogami, imele stike z Al Kaido (Vreja 2005, 94). V tem kontekstu trgovina z drogami ter njene mreže predstavljajo resno težavo, ki odpira številna vprašanja o prihodnjih korakih za boj proti temu pojavu.

Strokovnjaki ocenjujejo, da trgovina z drogami ter teroristične skupine uspevajo v šibkih državah z neučinkovito vlado, katero je destabilizirala vojna in notranji konflikt.

Vseeno pa se kot tranzitne države velikokrat uporablja tudi države v tranziciji in ko so te mreže enkrat vzpostavljene, postanejo dobro organizirane in težko izsledljive.

Povezave med trgovino z drogami ter terorističnimi organizacijami so obstajale že pred 9/11. Novejša zgodovina je le potrdila, da so območja, nad katerimi ima država slab nadzor, idealna za razvoj terorističnih skupin ter organizacij, ki se ukvarjajo s prepovedanimi drogami, ter njihovo sodelovanje, koeksistiranje. Vedno težje je tudi potegniti ločnico med teroristično skupino ter organiziranim kriminalom, kar je še zlasti očitno v državah, kot so Libanon, države Balkana, Čečenija, Kolumbija, Peru, Burma, Afganistan – tu delujejo skupine, kot so FARC, ELN, SL, Osvobodilna vojska Kosova ter čečenske radikalne skupine. Skupine, ki so v zadnjih letih pritegnile največ pozornosti javnosti, pa so Hezbolah, Talibani ter Al Kaida.

Raziskava TE-SAT-a 2009 je pokazala, da financiranje terorizma izvira iz številnih ilegalnih aktivnosti, kot so goljufije, ponarejanje, izsiljevanja, ugrabitve in vlomi. Večina osumljencev s tega področja je bila preiskovana zaradi suma goljufij ter izsiljevanj. Poleg kriminalnih aktivnosti predstavljajo finančni vir tudi legalni viri, kot so dobrodnele organizacije¹¹³, katere posamezniki velikokrat izrabljajo in njihova sredstva preusmerjajo za teroristične aktivnosti.

Po trditvah DEA, je kar 19 od 43 organizacij, ki jih ZDA uvrščajo na seznam teroristov, zagotovo vpletenih v globalno trgovino z drogo, do 60 odstotkov terorističnih organizacij pa je osumljenih, da imajo vsaj neko povezavo s trgovino z narkotiki (Levitt 2009).

Vprašanje, od kod denar Al Kaidi in njenim privržencem, je že dolgo časa ključno v prizadevanjih za preprečevanje terorističnih napadov. Ameriška preiskava iz leta 2004 je razkrila, da so banke v Združenih arabskih emiratih nevede opravile večino prenosov v višini 400.000 USD, porabljenih za teroristične napade v ZDA 9/11. Po

¹¹³ LTTE, ki želi vzpostaviti neodvisno tamilsko državo na severu in zahodu Šri Lanke, se bojuje z vladajočo singalsko večino od leta 1983. LTTE ima vzpostavljen močan sistem nadzora svoje diaspore v Evropi in ostalih delih sveta, s čimer učinkovito zbira finančna in ostala sredstva za podporo svojim ciljem. Na EU seznamu terorističnih organizacij je od leta 2006. LTTE naj bi v zadnjih dvajsetih letih preko tihotapljenja ljudi zbrala celo več sredstev, kot pa preko drog (Gunaratna 2000).

napadih so ZDA agresivno nastopile proti terorističnim finančnim mrežam, od svojih zaveznic pa so zahtevale, da okrepijo svoje finančne in nadzorne ustanove.

Poročilo Brisarda (2002) navaja, da je glavni finančni vir Al Kaide zakat, verski sistem donacij. Poleg tega pa se večje količine denarja (tudi tistega od drog) opere tudi preko havale (neformalni sistem za prenos denarja). V večini zalivskih držav manjka učinkovit nadzor nad transparentnostjo zakata. Bogati donatorji in islamske dobrodne organizacije v z nafto bogatih zalivskih državah, zlasti v Savdski Arabiji, na bi ostajali glavni vir nezakonitega financiranja terorizma, pravi Matthew Levitt (2009) z inštituta za Bližnji vzhod v Washingtonu.

Nekdanji ameriški narko-baron Barry McCaffrey, ki zdaj dela za zvezo Nato, v svojem julijskem poročilu ugotavlja, da se Al Kaida in talibani »v glavnem financirajo z 800 milijoni USD, ki izvirajo iz štiri milijarde USD vredne trgovine opija in marihuane.«

Ameriška FATF (Financial Action Task Force) je v letu 2004 izpostavila naslednja priporočila za uspešno spopadanje zoper financiranje terorizma, katere lahko prenesemo na globalno prakso:

- vzajemna podpora resolucijam in konvencijam OZN;
- kriminaliziranje financiranja terorizma;
- zamrznitev in zaseg premoženja teroristov;
- zagotavljanje vzajemne pravne pomoči, izmenjava informacij;
- nadzor nad finančnimi transferji (Mahan 2008, 134).

Vsi napor za ustavitev financiranja terorizma morajo imeti mednarodno podporo. Hkrati pa morajo politike upoštevati razlike v praksi in prioritetah med posameznimi državami.

Najtesneje sta nedovoljena trgovina z drogami in financiranje terorizma povezana v Afganistanu in Kolumbiji, kjer je visoka proizvodnja drog, kar dokazuje, da so dosedanja prizadevanja tamkajšnjih oblasti in mednarodne skupnosti za preprečevanje proizvodnje in tihotapljenja drog neprimerni. Čeprav včasih ni moč konkretno dokazati obstoja te povezave, pa vseeno obstajajo močni tovrstni indici.

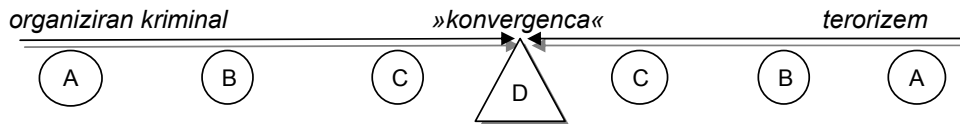
Zaradi tega še vedno ni možno konkretnije opredeliti orodja, primerna za učinkovito preprečevanje in pravočasno odkrivanje fenomena (Vidic 2008).

Naraščajoča povezava med nasilnimi nedržavnimi akterji ter organiziranim kriminalom je znana vse od konca hladne vojne. Ta povezava je bila videna kot idealni tip nasilnega gibanja, ki stremi k višjim ciljem in ne kaže interesa po zasledovanju profita s pomočjo kriminala. Nasprotno, idealni tip organizirane kriminalne mreže je motiviran preprosto z zasledovanjem denarnega profita, moči in statusa (Williams 1994 v Mahan 2008, 104). Kot pravi Hoffman (1998 v Mahan 2008, 104), »terorist je načelno altruist. Verjame, da služi dobremu namenu, višjemu dobremu za širše okolje. Medtem ko kriminalci zasledujejo le lastne materialne cilje.« Kriminal se zaznava kot notranjo težavo, zaradi česar nacionalna varnost ter politika pregona temeljita na različnih filozofijah, organizacijskih strukturah in pravnih okvirjih. Ta upodobitev se nič več ne omejuje na enosmerno preiskovanje, saj se številne današnje teroristične skupine zatekajo k kriminalnim aktivnostim, da bi lahko financirale svoje operacije (Cornell v Mahan 2008, 104).

Konec hladne vojne je prispeval k drastičnemu upadu držav, ki sponzorirajo teroristične ali uporniške skupine. Z izginotjem bipolarne konfrontacije je organiziran kriminal postal veliko atraktivnejši številnim skupinam. Hkrati pa ta proces pospešuje tudi hitro razvijajoča se globalizacija, ki prispeva k hitrejšemu transportu ter komunikaciji. Makarenko (2002) govori o sivem območju varnostnega kontinuuma, kjer sta na nasprotnih straneh organiziran kriminal in ideološke skupine (glej Sliko 6.3.2.1). Sivo območje je območje različnih kombinacij in variacij teh dveh ekstremov: sodelovanje, vpletenost ideoloških skupin v kriminalne aktivnosti, vpletenost kriminalnih skupin v politično nasilje. Raziskave so pokazale težnje po sodelovanju teh dveh vrst skupin, ki sta na nasprotnih koncih premice, oziroma ideološke skupine so usmerjene k neposrednemu udejstvovanju v kriminalnih aktivnostih (Mahan 2008). Ta vpletenost nakazuje sprva na operativno rabo kriminala z namenom povečevanja, izboljšanja sposobnosti izvedbe svojih temeljnih ciljev, vendar tudi potencialno vpliva na motivacijske strukture skupine. Takšne teroristične skupine so bodisi sprejele prevladujočo naravo kriminala ali pa so postavile kriminalne namene ob bok ideološkimi. Zato je včasih težko oceniti, ali so dejanja neke nasilne skupine, motivirane z ideološkimi ali kriminalnimi cilji, to je, organiziran

kriminal in terorizem sta v takem primeru nerazločljiva eden od drugega (Makarenko 2002 v Mahan 2008, 104-105).

Slika 6.3.2.1: Model konvergence kriminala-terorja, kot ga je razvila Tamara Makarenko (2002)

Vir: Tamara Makarenko. Terrorism and Transnational Organised Crime: the emerging nexus (2002)

Odnos med organiziranim kriminalom in terorizmom je seveda kompleksnejši, kot ga prikazuje zgornja slika. Makarenkova je v potrditev temu zaznava štiri skupine, ki se pojavljajo vzdolž tega kontinuuma: (a) splošna skupinska zavezništva, (b) operativne taktike, (c) konvergenca in (d) sindrom »črne luknje« (Makarenko 2003).

(a) *Zavezništva* obstajajo na obeh koncih kontinuuma. Ne glede na to, ali so kratkoročna ali dolgoročna, težijo k izkoriščanju znanja (na primer pranje denarja, ponarejanje ...) ali operativno podporo (dostop do tihotapskih poti) nasprotne strani. Zavezništva lahko opišemo kot praktična tako v smislu financ, kot učinkovitosti. Trajajo tako dolgo, dokler ni dosežen končni cilj. Tipično zavezništvo je med kolumbijskim FARC-om in mehiškimi in ruskimi organiziranim kriminalom.

(b) *Operativne taktike*: organiziran kriminal se vključuje v politične aktivnosti, da bi manipuliral s pogoji delovanja, medtem ko se terorizem vključuje v kriminalne aktivnosti, da bi nadomestil izgubljeno podporo držav pokroviteljic. Čeprav kriminalne skupine velikokrat uporabljajo teroristične metode, njihov cilj ni spremeniti državni sistem, temveč le zavarovati njihovo območje delovanja. Primer tega je Medelinski kartel, ki je v poznih 80-ih letih izvedel toliko napadov (okoli 500) kot teroristične organizacije.

(c) *Konvergenca*: na eni strani imamo kriminalne skupine, ki kažejo politične motive in katerih cilj je politični nadzor ter neposredna vpletenost v politični proces (tak primer so ruske in albanske skupine). Na drugi strani pa so teroristične skupine, ki so enako zainteresirane za kriminalni dobiček in ki uporabljajo politično retoriko kot masko za izvrševanje izključno kriminalnih dejavnosti. S prikazovanjem politične

komponente javnosti lahko te skupine manipulirajo s podporo ideologiji, ki je bila včasih njihov primarni cilj. Primer tega tipa je FARC, filipinski Abu Sajaf.

(d) Končno točko konvergence predstavljajo *črne luknje* – to je točka, ki omogoča kriminalnim in terorističnim motivom znotraj ene skupine, pridobivanje ekonomskega in političnega nadzora nad državo. Ta stopnja lahko prispeva k nastanku propadlih držav, kot so Afganistan, Sierra Leone, Somalija, Liberija, Mjanmar. Elite izkoriščajo svoj položaj ter se angažirajo v ilegalne posle zaradi osebnih interesov.

Teroristične skupine začnejo sodelovati na trgu z drogami iz različnih razlogov. Eden izmed njih je, kot je bilo ugotovljeno v predhodnih poglavjih, upad podpore s strani držav pokroviteljic in prekinitev ali močno omejevanje zasebnih donacij, kar je posledica uspešnih akcij varnostnih organov. Teroristične skupine, splošno gledano, ne potrebujejo ogromnih količin denarja za operacije, vendar morajo financirati različne vzporedne aktivnosti, kot so urjenje, infrastruktura, oprema, podkupovanje državnih uslužbencev, rekrutiranje in logistika. Tu nastopi trgovina z drogo kot relativno lahek in hiter vir zaslužka. Tako smo priča nastanku novega hibrida med terorizmom in organiziranim kriminalom, katerega najvidnejši predstavnik je zagotovo FARC.

Za terorizem, povezan z drogami ali narkoterorizem, se predvideva, da prevzema dve obliki. Če na kratko osvežim moje predhodne ugotovitve, sta ti dve obliki sledeči: teroristična organizacija je lahko neposredno vpletena v aktivnosti, povezane z drogami (proizvodnja, tihotapljenje in distribucija drog), oziroma o narkoterorizmu govorimo, kadar narko skupina začne uporabljati teroristične metode (atentati, bombni napadi, ugrabitve), v obeh primerih je cilj pridobivanje prihodkov. Edina razlika je v končnem cilju. Skratka, če izhajamo iz tega, da narkoterorizem preprosto združuje terorizem z določenimi vidiki narko trgovine, potem lahko nadaljujemo z njegovimi različnimi manifestacijami, navkljub dejstvu, da je sam pojem še manj opredeljen kot terorizem. Zaradi ilegalne narave narko-terorističnih skupin tudi sami akademiki nimajo dovolj priložnosti podrobneje proučevati pojav. Lahko se torej manifestira kot direktna ali indirektna vpletenost terorističnih skupin v ilegalno trgovino z drogami. Nadalje, lahko zajema uporabo terorističnih taktik s strani trgovcev z drogami. Tudi same države lahko izvajajo narkoterorizem, s tem ko

podpirajo teroristične skupine, ki sodelujejo v trgovini z drogami. Različni avtorji se nenehno sklicujejo na več ali manj iste primere (FARC, SL, Abu Sajaf, LTTE, čečenski uporniki in ostali). Pri vsem tem pa nihče ne zagotavlja temeljite empirične analize teh primerov ter ne ponudi zadostnih dokazov. Vse teroristične skupine, omenjene v tej nalogi, so vključene v eno ali več faz v ilegalno trgovino z drogami.

Pomemben vidik narkoterorizma predstavlja njegova politična narava, saj označevanje neke skupine kot narkoteroristične pušča dvojno negativno podobo v javnosti, zaradi česar je uporaba tega termina zelo priročna v politični retoriki (Cakir 2002). Kot je bilo omenjeno v poglavju 6.1., nekateri avtorji govorijo o narkoterorizmu kot o mitu, umetno ustvarjenem, političnemu proizvodu. Nastopi takrat, ko je določena teroristična skupina (načrtno) zmotno povezana s trgovino z drogami, da bi se ustvarila negativna podoba te skupine. Nekateri države lahko generirajo takšne situacije s pretiravanjem o grožnji ali o lažnem ustvarjanju nekih povezav med uporniški skupinami in drogami, da bi dobile podporo domače ali mednarodne javnosti. Z ustvarjanjem slabega slovesa s tovrstno propagando, obtožene skupine izgubijo podporo javnosti. Scott (1991 v Cakir 2002) v knjigi *Cocaine Politics* pravi, da je narkoterorizem umeten termin, ki ga je ustvarila Reaganova administracija, da bi obnovila podporo javnosti za akcije proti Nikaragvi, državi, ki je takrat domnevno predstavljala pomembno bazo komunističnemu bloku. Administracija¹¹⁴ je narkoterorizem uporabila kot propagandno orodje, s katerim je hkrati povezala dve grožnji ter opravičevala poseganje v suverenost drugih držav.

6.3.2.1 Vez med drogami in konflikti

V nadaljevanju so povzeti rezultati raziskave projekta Uppsala Conflict Data (UUCDP) za obdobje 1990-2003 (Mahan 2008, 105-106). Potrebno je upoštevati nedostopnost do podatkov o drogah v številnih državah, kar seveda otežuje analizo vzorca skozi določeno zgodovinsko obdobje. Ugotovljeno je bilo, da je bilo 9 od 190 držav, ki proizvajajo koko ali opij v večjih količinah, vpletenih v 15 od 109 oboroženih

¹¹⁴ Takratna Reaganova administracija je narkoterorizem opisovala kot največje zlo zahodnemu svetu, ki ga podpirajo komunisti.

konfliktov (13,7 %) znotraj posameznih držav. Med devetimi proizvajalkami drog (Afganistan, Bolivija, Mjanmar, Kolumbija, Laos, Mehika, Pakistan, Peru in Tajsko), le Bolivija in Tajsko nista doživljali oboroženih spopadov. V štirih držav (Afganistan, Burma, Kolumbija in Peru), ki so bile v zadnjih petnajstih letih vodilne¹¹⁵ v proizvodnji drog, je le-ta obstajala že dolgo pred konflikti. Vseeno pa se je obsežnost proizvodnje drog razvila po začetku konfliktov. Med srednje in manjšimi pridelovalci drog, ni bilo opaziti jasnega vzorca. V Boliviji in na Tajskem ni bilo spopadov, medtem ko sta Mehika in Pakistan izkusila manjše konflikte, ki niso bili povezani z drogami. Tudi Laos¹¹⁶ je doživel nekaj manjših konfliktov, v katere je bila vpletena etična manjšina, ki se je ukvarjala s produkcijo opija.

Zdi se, kot da je obsežna proizvodnja tesno povezana z oboroženimi konflikti, medtem ko tista v manjšem obsegu ni. UCDP je ugotovil, da obstaja tesna povezava med uporniški skupinami in proizvodnjo drog, saj je le ena izmed teh skupin¹¹⁷ načelno zavračala vpletenost v trgovino z drogami, saj naj bi njihova vpletenost v to aktivnost lahko privedla do še večje pomoči (vpletenosti) mehiški vladi s strani ZDA. V Pakistanu je bilo v Karačiju aktivno gibanje Mohajir Quami, ki ni imelo bistvene povezave s produkcijo opija, čeprav so nekateri deli gibanja bili vpleteni v različne urbane kriminalne aktivnosti.

V štirih vodilnih državah v proizvodnji droge so bili nedržavni akterji močno vpleteni v trgovino z drogami. Na primer v Afganistanu, se je skupina Hezbe-Islami (HI) po umiku ruskih sil začela močno opirati na trgovino z drogami. Danes naj bi bila HI zopet vodilna pri nemirih ter globoko vpletena v to trgovino. Ravno tako profitirajo preko davkov in nadzorom nad proizvodnjo opija struje Severnega zavezništva Shura-i-Nazar ter Jumbush-i-Milli. Ravno tako je talibansko gibanje obdavčevalo opij v času opozicije in vladanja, preden ga je leta 2001 prepovedalo. Ravno tako so z opijsko trgovino v Afganistanu povezane tudi tuje skupine, organizacije, kot sta Al Kaida in Islamistično gibanje Uzbekistana (Cornell v Mahan 2008, 105).

¹¹⁵ Pod večjo produkcijo razumemo proizvodnjo več kot tretjine globalnega dobave drog preko večletnega obdobja.

¹¹⁶ H'mong manjšina, ki je poseljevala hribovita območja, kjer se odvijala proizvodnja opija, se je spuščala v manjše konflikte s komunistično vlado, vse od kar je ta prevzela oblast leta 1975. Produkcija opija je doživela vrh l. 1989-90, kar je sovpadalo z nestabilnostjo države.

¹¹⁷ Mehiška skupina Ejército Zapatista de Liberación Nacional. EZLN je prejemale pomemben zunanji delež preko donacij ipd.

Plemensko neodvisna gibanja v vzhodni Burmi (Mjanmar) so po koncu druge svetovne vojne vedno več finančnih prilivov dobivala preko heroína, saj so le na ta način lahko omogočila osiromašenim plemenskim območjem financiranje oboroženih bojev proti državi. Od leta 1970 je industrija heroína močno narastla pod »mecenstvom« različnih vojnih lordov¹¹⁸. Po razkolu burmanske komunistične partije leta 1989 je bilo opaziti fragmentiranje trgovine, saj so nadzor prevzele nove skupine¹¹⁹.

Nekatere primerjalne študije¹²⁰ uvajajo novo tezo o vplivu narkotikov na podaljševanje konfliktov, kar vpliva na pojav številnih vprašanj, ki se nanašajo na interakcijo narkotikov ter konfliktov. Da bi našel odgovore, se Cornell Svante spusti v analizo teh vzročnih odnosov. Ugotavlja namreč, da je vzrok civilnih vojn večkrat ekonomski, kot pa družbenopolitični faktor. Cornell izpostavi trenutni trend številnih terorističnih organizacij, to je odstopanje od predhodnega vzorca, kjer so se teroristi povezovali z elementi organiziranega kriminala z namenom pridobivanja dodatnih sredstev za svoje operacije. Avtor z empiričnimi primeri pokaže, da tam, kjer je predobstoječa produkcija droge, oborožen konflikt poviša produkcijo narkotikov ter omogoča upornikom vpletenost v trgovino z drogami, ki na ta način financirajo svoj boj in si posledično povečajo svoje zmogljivosti. V nekaterih primerih se zdi, da vpletenost v trgovanje z drogo vpliva na motivacijske strukture uporniških skupin, kar ustvarja ekonomsko funkcijo vojne. Interakcija med vojno ter proizvodnjo drog je postala stvar proučevanja, najprej v državah Latinske Amerike, jugozahodne in jugovzhodne Azije, še zlasti v primerih produkcije koke in opija, iz katerih se pridobivata najbolj dobičkonosni psihotropni substanci, kokain in heroin. V 60-ih letih prejšnjega stoletja so države, kot so Turčija, Iran in Bolivija, prispevale k večini svetovne proizvodnje koke in opija, ne da bi bile vpletene v oborožene konflikte. Danes se vodilne države v pridelavi opijskega maka, opija in koke, kot so Afganistan, Mjanmar, Kolumbija in Peru, soočajo z oboroženimi spopadi na svojih območjih. Keen (Mahan 2008, 102) pravi, da vojna ni le preprosto posledica zloma reda,

¹¹⁸ Luo Xinghan Kokang Self Defense Forces, Khun Sa's Shan United Army.

¹¹⁹ Mahan 2008, 106.

¹²⁰ Za več o tem glej tudi James Fearon (Why Do Some Civil Wars Last So Much Longer) in Michael Ross (How Do Natural Resources Influence Civil War).

ekonomskih in družbenih organizacij, temveč tudi »pojav alternativnega sistema dobička, moči in celo zaščite.« Nestabilno varnostno okolje in nepredvidljivost skupaj z oslabljenim pravnim redom, pomenita obrat k bolj oportunistični družbi, porastu kriminala ter med drugim nudita ekonomsko priložnost oboroženim skupinam. Avtorji te nove teorije zagovarjajo tezo, da prisotnost narkotikov ne vpliva na začetek konflikta, vendar pa močno vpliva na samo trajanje oziroma ga podaljšuje. Vseeno pa ta teorija ne ponuja zadostne razlage, čemu je tako.

Dana literatura ne omogoča jasnih zaključkov o učinkih industrije z drogami na uporniške motivacijske strukture. Mjanmar je očiten primer izgube prvotne ideologije, ki je bila razlog za nastanek določenega gibanja. Vodstvo številnih mjanmarskih skupin je bilo, vsaj tako se zdi, vedno bolj motivirano z dobičkom. Po drugi strani pa takšnih motivacijskih sprememb ni bilo zaslediti pri perujski SL, ki je skozi ves čas ohranila ideološko motivirano skupino. Afganistanska HI, SN in Talibani so med ostalimi obdavčevali proizvodnjo opija ter nadzorovali obdelovanje heroina. Raznovrstna zavezništva nakazujejo bolj sledenje motivu moči, kot pa ideologiji, seveda so pri tem izjema Talibani. Vseeno pa nobeno klico ne moremo uvrstiti v kategorijo čistega pohlepa. Tudi FARC, ELN in AUC so bližje scenariju konvergence, z vstopanjem v zavezništva s karteli drog, z varovanjem in obdavčevanjem pridelave koke in čez čas s povečevanjem vpletenosti v trgovino. FARC-ova vpletenost v droge in ugrabitve¹²¹ nakazuje postopno spremembo motiva. Vseeno obstaja velika verjetnost, da bodo deli FARC-a ostali ideološko motivirani.

Kaj lahko organiziran kriminal potegne od terorizma in obratno? Jasno je, da so teroristi zainteresirani za metode, ki jih uspešno uporablja organiziran kriminal zoper velesile, kot so ZDA. Na drugi strani pa trgovci z drogo lahko pridobijo od obveščevalnih in logističnih mrež¹²², ki jih imajo vzpostavljene teroristične organizacije. V mnogih regijah v osrednji in Južni Ameriki se industrija z drogo prekriva s terorizmom. Najbolje je to vidno v Kolumbiji, kjer dve teroristični skupini prejemata več kot polovico njihovega sklada za operacije preko produkcije kokaina,

¹²¹ Po podatkih State Departmenta, naj bi v letu 1997 FARC zaslužil s 1.800 ugrabitvami v Kolumbiji od 75-120 milijonov USD.

¹²² Al-Kaida in LTTE imajo obvladujejo transportne ladje na določenih območjih.

davkov in distribucije: FARC in AUC. Po podatkih ameriške obveščevalne službe, naj bi se obe skupini povezovali z mednarodnimi terorističnimi skupinami zaradi iskanja tehnične pomoči pri urbanem terorizmu (Petersen 2005).

Nathanson center¹²³ je podvomil v povezave, ki se jih običajno pripisuje organiziranemu kriminalu ter terorizmu. Medtem ko je denar cilj organizirane kriminalitete, je denar terorizmu le orodje. Čeprav včasih prihaja do prekrivanja v času in prostoru med terorizmom in kriminalnim trgov, je to bolj posledica začasnih skupnih podvigov za zbiranje sredstev, kot pa dolgoročno strateško zavezništvo (Gómez 2005).

Vez med drogami in konfliktom je obravnavana znotraj dveh različnih teoretičnih smeri, in sicer ekonomijo in konfliktom ter neksusom med zločinom in terorjem. Prva je pripomogla k dokazovanju obstoja med konfliktom in drogami, medtem ko je druga smer zagotavlja pomemben vpogled v kompleksne mehanizme, ki povezujejo oba. Vsesplošni zaključek bi lahko bil, da je tam, kjer obstaja proizvodnja droge, večja možnost, da oboroženi konflikt spreminja svojo dinamiko ter tudi samega sebe. Motivacijske spremembe se ne pojavijo v vseh primerih, vendar imajo pomemben vpliv, ker spreminjajo dinamiko konflikta. Medsebojne interakcije med drogami in oboroženim konfliktom so veliko kompleksnejše kot se zdi na prvi pogled in imajo pomembno vpliv na strategije konflikta, rešitve in boj proti drogam.

Narkoteroristične organizacije v Kolumbiji, Afganistanu in drugje pridobijo milijone dolarjev letno z dohodki, povezanimi z narkotiki, da bi financirale teroristične aktivnosti. Sledenje in prestrezanje nezakonitega pretoka denarja, pridobljenega z drogami, je pomembno pri identifikaciji in odstranjevanju mednarodnih trgovskih mrež, ki so povezane s terorizmom.

Trgovina z drogami dosega visok nivo, k čemur prispevajo tudi same družbene razmere v posameznih šibkih državah. Vpleteni v ta del organiziranega kriminala so se izkazali kot izredno iznajdljivi pri ohranjanju svojih mrež z vsakršnimi sredstvi, vključno s sodelovanjem in prejemanjem zaščite s strani terorističnih skupin. Na drugi

¹²³ Nathanson center je raziskovalni inštitut, ki opravlja empirične študije na področju organiziranega kriminala in korupcije. Sedež ima na Univerzi York, Toronto, Kanada.

strani imamo teroriste, ki postajajo vedno bolj vpleteni v trgovino z drogo, saj se je ta izkazala ne le kot odličen vir zaslužka, temveč tudi koristna za druge namene, kot npr. uporaba tihotapskih poti za rekrutiranje novih članov, premik ljudi in denarja, vzpostavljanje novih kampov in podobno. Čeprav so motivi obeh vrst skupin drugačni, gre pri obeh za vzajemno podporo in tako je povezava med njima nedvomna. Latinska Amerika je nesporen dokaz teh povezav.

7 NACIONALNI IN GLOBALNI PRISTOPI K BOJU PROTI »NARKOTERORIZMU«

Sodobni teroristi in organiziran kriminal imajo za doseganje svojih ciljev na voljo širok izbor sredstev, vendar se hkrati soočajo z ukrepi mednarodne skupnosti zoper stare/nove pojave ogrožanja globalne in nacionalne varnosti.

Spopadanje s terorizmom in organiziranim kriminalom posamezne države je odvisno od konteksta njenega pravnega reda, politike, zgodovine in kulture. Kritiki protiteroristične politike ZDA pravijo, da oblikovalci ameriške zakonodaje precenjujejo terorizem, da bi tako dosegli lastne politične cilje. Vendar, po izvolitvi Baracka Obame vidimo spremembe na področju preprečevanja terorizma. ZDA je do sedaj vodila »vojno proti terorizmu«, ki pa se je izkazala za popolnoma zgrešeno in ni preprečila terorističnih napadov. Tako se sedaj zavedajo, da je teroristične napade potrebno jemati kot taktiko terorističnih skupin, ki jih lahko preprečuješ le s preventivnim delom varnostnih služb. Prvi korak v tej smeri je spoznavanje oblik dela domačih in tujih varnostnih služb. Ravno pomanjkanje sodelovanja z varnostnimi službami in skopo poznavanje lokalne problematike, je posledično prineslo veliko nepravilnosti in nezadovoljstvo javnosti.

Različna poročila specializiranih agencij EU govorijo o povečevanju deleža kriminalnih združb tako na lokalnem, kot mednarodnem nivoju, zaradi česar je ključnega pomena za uspešno soočanje ter boj proti terorizmu in organiziranemu kriminalu, sodelovanje diplomacije, preiskovalnih organov, obveščevalne dejavnosti in pravosodja. Dejstvo je, da se posamezne države ne morejo same spopadati z mednarodnim organiziranim kriminalom ter terorizmom.

Mednarodna skupnost je sprejela številne resolucije, konvencije ter druge akte, ki iščejo, vodijo ali narekujejo iskanje rešitev za uspešen boj proti novodobnim grožnjam. Cilj vseh teh predpisov je zagotoviti učinkovito sodelovanje med različnimi varnostnimi organi in sodnimi oblastmi, spodbuditi čim boljšo izmenjavo podatkov, zajezi proizvodnjo in promet z mamili ter terorizem, povečati sodelovanje na področju preventive, uskladiti kaznovalno politiko, uskladiti delovanje analitičnih služb in širiti usklajeno sodelovanje med pristojnimi službami.

Evropski svet je tako na zasedanju v Tampereju leta 1999 določil prvi večletni politični okvir za področje pravosodja in notranjih zadev. V naslednjih petih letih so bili postavljeni tudi temelji tesnejšega policijskega in pravosodnega sodelovanja na podlagi vzajemnega zaupanja in priznavanja. To obdobje so zaznamovali teroristični¹²⁴ napadi na New York leta 2001 in Madrid leta 2004, ter naraščajoča nevarnost organiziranega kriminala. Ti dogodki so okrepili potrebo Evrope in sveta po trajni strategiji za reševanje čezmejnih izzivov. S Haaškim programom¹²⁵ se je nadaljeval trud za boj proti čezmejnemu organiziranemu kriminalu in zatiranju nevarnosti terorizma. V zadnjih letih se intenzivno pristopa k poenostavitvi izmenjave informacij in obveščevalnih podatkov. Sklep Sveta o ustanovitvi Evropskega policijskega urada (Europol), ki nadomešča Konvencijo o Europolu, daje uradu večjo operativno prožnost za hitrejše odzivanje na gibanje kriminalitete. Kot ugotavlja Potparič (2009), je ena glavnih šibkih točk v delovanju preiskovalnih organov še vedno izmenjava informacij in obveščevalnih podatkov. Pospešitev izmenjave operativnih podatkov podpira tudi tako imenovana Prümska pogodba¹²⁶, ki uvaja tudi ukrepe za izboljšano izmenjavo podatkov o DNK profilih, prstnih odtisih in podatkov o motornih vozilih (Potparič 2009, 446).

Do prvih poskusov (čeprav nerodnih) mednarodnega sodelovanja na področju nadzora nad drogami je prišlo že leta 1909, ko se je na pobudo ZDA trinajst držav udeležilo prve mednarodne konference o drogah v Šanghaju. Na tej podlagi so leta 1912 sprejeli Haaško Konvencijo o opiju, ki predstavlja simbolični začetek mednarodnega boja proti drogam in psihotropnim snovem. Pomembnejši rezultati pa so bili doseženi v okviru OZN po letu 1961. Dokumenti OZN, še zlasti Konvencija o drogah (1981), Konvencija o psihotropnih substancah in Konvencija zoper ilegalno trgovino z drogami in psihotropnimi substancami (1988), so definirali okvir mednarodnega nadzora nad drogami.

¹²⁴ Leta 2007 je bilo v enajstih državah članicah EU izvedenih skoraj 600 spodletelih, preprečenih oziroma uspešno izvedenih terorističnih napadov.

¹²⁵ Haaški program je načrt EU za uresničitev njene vizije na področjih dostopa do sodnega varstva, mednarodne zaščite, migracij in nadzora meja, terorizma in organiziranega kriminala, policijskega in pravosodnega sodelovanja ter vzajemnega priznavanja.

¹²⁶ Pogodba o krepitvi čezmejnega sodelovanja, zlasti v boju proti terorizmu, čezmejni kriminaliteti in nezakonitemu priseljevanju, podpisana 27. maja 2005 v Prümu.

Politika drog Evropske unije je načrtovana v strateškem dokumentu Strategija o drogah (2002-2012) in na njeni podlagi sprejetima akcijskima načrtoma. Ravno tako od leta 1993 deluje na tem področju tudi EMCDDA (Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami), ki se kot specializirana agencija na ravni EU ukvarja s podatki o drogah, odvisnostih in njenih posledicah. EU od 90-ih let dalje razvija skupen pristop za reševanje problema drog, ki temelji na dejstvih, ki jih beležijo države članice. Na podlagi letnih pregledov izvajanja načrtov se prilagajajo tudi prioritete. EU namenja veliko pozornost tudi Afganistanu ter Andski regiji, predvsem v smislu zagotavljanja alternativnega razvoja¹²⁷ in boja proti drogam.

Transnacionalno sodelovanje v boju zoper trgovino z drogami se kaže tudi v skupnih iniciativah, kot je na primer pridružitve Urada za droge in kriminal pri Združenih narodih (UNODC¹²⁸) Evropski komisiji pri razglasitvi skupne zaveze za boj proti trgovini z drogami in mednarodnemu organiziranemu kriminalu na Balkanu, Bližnjem vzhodu in v osrednji Aziji, Afganistanu, andski regiji in Afriki. Antonio Maria Costa, izvršni direktor UNODC, je takratni korak v letu 2005 opisal kot »jasno priznavanje povezav med drogami, organiziranim kriminalom in terorizmom ter našo skupno odgovornost za boj proti tej neposredni tridimenzionalni nevarnosti.« (Urad za droge) Ta dogovor je bil spodbuda za ponovno obuditev skupnih prizadevanj in financiranja skupnih projektov, namenjenih preprečevanju proizvodnje trgovine z drogami, še posebej v državah razvoja.

Kmalu po 9/11 je Varnostni Svet OZN sprejel Resolucijo 1373, ki je zahtevala od držav članic sprejetje zakonodaje proti terorizmu, ter ustanovil Odbor za boj proti terorizmu. V letu 2006 je OZN sprejel globalno strategijo za boj proti terorizmu¹²⁹ – takrat so prvič vse države članice sprejele skupni strateški pristop, ki zahteva visoko stopnjo sodelovanja, kot tudi ukrepe. OZN mnogi kritizirajo zaradi njegove

¹²⁷ Alternativni razvoj pomeni tudi vseobsegajoča prizadevanja, ki poleg kazenskega pregona predvideva tudi alternativna sredstva za preživljanje ter alternativne razvojne pobude s podporo lokalnim skupnostim.

¹²⁸ OZN izvaja program za nadzor nad drogami in preprečevanjem kriminala v okviru UNDOC, ki je ključno telo, ki koordinira in vodi vse aktivnosti OZN, ki so povezane z nadzorom nad drogami. Prav tako se urad osredotoča tudi na transnacionalni organiziran kriminal, terorizem, finančni kriminal in trgovanje z ljudmi.

¹²⁹ Sprejeta 8. septembra 2006.

neučinkovitosti, saj se različna mnenja pojavijo že pri samem opredeljevanju, kdo je agresor in kdo so žrtve, še zlasti pri poskusih velesil vsiljevati lastne poglede na terorizem.

DEA izvaja usmerjeno politiko pri identifikaciji, preiskovanju in odstranitvi vseh organizacij, vključno s terorističnimi skupinami, vpletenimi v trgovanje z drogami. Njen pristop je obsežen in strateški ter se osredotoča na štiri poglavitne svetovne cone: Južno Ameriko, Mehiko, jugovzhodno in jugozahodno Azijo. DEA je osredotočena na močne mednarodne kriminalne združbe, ki trgujejo z drogo. Nekatere izmed teh skupine ne oklevajo pri uporabi nasilja in terorja, da bi pospešile napredek svojih interesov. Čeprav DEA izrecno ni usmerjena k teroristom, ampak k trgovcem z drogami, vseeno preiskuje tudi tovrstne organizacije, ki so vpletene v teroristična dejanja. Za uspešno soočanje z narkoterorističnimi skupinami ni dovolj le aretacija in preganjanje vodij teh organizacij, ampak tudi razkritje njihovih finančnih infrastruktur. Ker so teroristične in kriminalne celice raztresene preko geografskih meja posameznih držav, morata biti tako pristop do trgovine z drogami, kot tudi pristop do terorističnih mrež ravno tako globalna v svojem obsegu.

O terorizmu in organiziranemu kriminalu je znanega veliko, vendar sta oba izredno nepredvidljiva, predvsem pa se zelo hitro prilagajata globalnim razmeram in novim izzivom, kar otežuje napovedovanje delovanja določene skupine v določenem prostoru in času. Posamezne države ter mednarodne organizacije in integracije morajo ustrezno opredeliti varnostne izzive in planirati ustrezno preventivno delovanje, da bi tako zmanjšali učinke delovanja kriminalnih skupin in teroristov. (Urad za droge RS; Vidic 2008)

Da bi se uspešno spopadli tako z organiziranim kriminalom ter terorizmom, je nujno poznati njune organizacijske oblike in dejavnosti. Časovno usklajeni politični, ekonomski in družbeni ukrepi lahko pripomorejo k učinkovitemu boju in zmanjšanju grožnje terorizma in organiziranega kriminala. Pomanjkanje oziroma premajhna izmenjava obveščevalnih informacij prispevajo k zmanjšanju učinkovitosti boja proti sodobnim grožnjam.

Zaskrbljujoče je, da obstaja razkorak med uspehom pri sprejemanju ukrepov ter neenakomernim napredkom pri nacionalnem izvajanju. Pomemben pravni okvir je

zdaj vzpostavljen, zato bi se morali prihodnji ukrepi osredotočiti na konsolidacijo in izvrševanje. Obstoječe agencije in mreže morajo v celoti izrabiti svoj potencial, okrepiti medsebojno sodelovanje in izkoristiti potencialne sinergije. (Komisija Evropskih skupnosti 2009)

Povezanost terorizma in trgovine z drogami ni nekaj novega, res pa je, da teroristične organizacije danes težje¹³⁰ pridobijo sredstva za delovanje, saj se države »sponzorji« pojavljajo v čedalje manjši obliki. EU o fenomenu narkoterorizma še ni poglobljeno razpravljala, saj je predhodno potrebno ugotoviti, ali dejansko obstajajo te povezave ter v kolikšni meri je ta fenomen prisoten v EU in njeni sosesčini ter v nekaterih ključnih državah, kot so Afganistan in Zahodni Balkan.

Ukrepi pri boju zoper narkoterorizem so lahko različnih oblik (Hartelius 2008; Potparič 2009):

- Administrativni ukrepi: omejevanje in kontrola produkcije ter distribucije drog. To področje koordinira Organizacija združenih narodov.
- Mednarodni nadzor nad drogami je koordiniran s strani mednarodne kriminalistične policijske organizacije (ICPO, Interpol) ter Svetovne carinske organizacije (WCO) ter nekaterih ostalih uradov in agencij. Izvajanje operativnih ukrepov pa je prepuščeno državam članicam.
- Vzpostavitev pravnega okvirja, ki omogoča medsebojno pomoč med posameznimi državami in organizacijami.
- Uvedba instituta skupnih preiskovalnih skupin.
- Protiteroristični ukrepi so usmerjeni neposredno proti terorističnim organizacijam.
- Ukrepi zoper pranje denarja so v večji meri domena nacionalnih organov, ki nadzorujejo finance.
- Aktivnosti na lokalnem nivoju, kot so na primer oblikovanje javnega mnenja, svetovanje, pomoč odvisnikom ipd., z namenom preprečitve širjenja povpraševanja po drogah.

¹³⁰To potrjuje nenehno spreminjanje trendov financiranja terorizma ter širok spekter modusov financiranja terorizma.

Zdi se, da imamo danes opravka, predvsem v zahodnih državah, s pojavom, ko zaželeno percepcija skupnosti o organiziranem kriminalu in terorizmu, kot produktu tuje, nasilne in subverzivne kulture, služi kot opravičilo za preferenčno delovanje in usmerjanje varnostnih organov. Pri tem varnostne strukture vedno bolj sprejemajo ameriški pristop h grožnji organiziranega kriminala. Tudi ameriška popularna kultura prispeva k razumevanju te grožnje kot lokalnega in globalnega pojava.

Pri konceptu konvencionalnega kriminala je implicirano pričakovanje, da se kriminal konča na državni meji ali da ima vsaj lokalizirane interese. Pravne meje konvencionalnega kriminala so razložene z izrazi pravnih prikladnosti in zakonodajnih meja. Tako organiziran kriminal, kot tudi terorizem, determinirana kot oddaljena grožnja, zahtevata edinstven multilateralni ali mednarodni pristop. Pojav transnacionalnega kriminala, kot je terorizem, je nov le v tehnologiji, ki jo ta pojav uporablja, ter v načinu, v katerem so ga kazenski organi ter mednarodne agencije prepoznale kot prioriteto. Selektivna politična predstavitev kriminala je razlaga za takšen trend. Na primer, ko vlada ugotovi, da kriminalna dejavnost ogroža svetovni trg, finančne transferje, nacionalno varnost, mednarodni transport in komunikacije, izbere ciljne tarče za skupno akcijo, medtem ko so ostali dejavniki, kot je na primer degradacija okolja, na koncu prioritete liste. Tako se razvijejo strategije za preventivne aktivnosti zoper zlorabo drog, medtem ko je mednarodni pristop v boju zoper kazniva dejanja zoper okolje šele v povojih. Nadzor kriminala je vsaj bilateralni, če že ne multilateralni napor. Toda, v številnih strategijah boja zoper transnacionalni kriminal so bilateralni napor spodbujani z globalnim prikazovanjem kriminala in prioritet. Boj zoper kriminal postaja vedno bolj medsebojno povezan znotraj globaliziranih agend, navkljub ameriškemu favoriziranju bilateralizma in avtonomnosti. Mednarodno kazensko pravo se razvija kot nov in razširjen nivo pravnih predpisov. Predominantna značilnost kazenskega prava v naslednjih letih bo ravno v interakciji med lokalnim in globalnim nivojem (Findlay 2008, 83-84). Findlay poskuša dokazati, da je financiranje terorizma s strani organiziranega kriminala največkrat le posredno. Vzajemnost korupcije, organiziranega kriminala in terorizma, kot vzrok zaskrbljenosti globalne skupnosti, je bolj sugeriran z njenim skupnim prikazom kot grožnje, ki jo predstavljajo, v primerjavi z ostalimi mednarodnimi kriminalnimi dejanji, kot so okoljska degradacija, internetne goljufije, tihotapljenje

ljudi. Potrebno je reinterpretirati prioritete globalne varnosti. Pristransko predstavljanje države in njenih varnostnih struktur so tisti, ki determinirajo grožnje demokratični vladi.

Doktrina kolektivne varnosti zagovarja, da se mir v mednarodni skupnosti lahko vzdržuje s pomočjo obvezujočih in vnaprej določenih sporazumov o kolektivni akciji za potrebe ohranitve miru. Osnovna misel temu konceptu je ohranitev prevladujočega svetovnega reda pred nasilnimi spremembami. V tem pogledu je doktrina kolektivne varnosti tako konzervativna, kot tudi vključujoča. Nasprotno, pa nacionalne države vodijo skriti motivi, nasprotni z globalno »usklajeno« predstavo o kolektivnem vladanju. Eden temeljnih problemov je v tem, da vsebina legalnega odgovora na grožnjo in varnost ostaja načeloma politična. Vodje držav ali predstavniki mednarodnih organizacij ne morejo delovati kot neodvisni razsodniki globalne varnosti, vsaj z vidika dominantnih političnih zavezništav ne. Razprava o kolektivni varnosti kot pravični, nepristranski težnji, je tako poražena s politično pristranskostjo in relativnostjo varnosti v okviru domačih in regionalnih prioritet (Findlay 2008, 134). Resnica o stvarnosti je velikokrat zamegljena s političnimi interesi in frazami, s koristmi in željami za doseganje prednosti. Odsotnost enotnih definicij obravnavanih pojavov predstavlja oviro pri proučevanju le-teh. To je še zlasti vidno pri pojmu terorizma in narkoterorizma, ki sta politično obremenjena zaradi vrste mednarodnih subjektov, ki se medsebojno razlikujejo po političnih, ideoloških ali drugih opredelitvah – definiranje pojmov je pač odvisno od sprejemljivosti pojma politike.

Slabosti pristopanja teoretikov sodobne varnostne teorije in prakse protiterorizma so v njihovi umerjenosti k preprostim analizam, tehničnim rešitvam, aktivnostim vojske ali policije in zadrževanju informacij. Še zlasti slednje pa slabi konceptualni razvoj raziskav (Anžič 2002, 459-460).

Za primer vzemimo ZDA. Richard Nixon je bil tisti politik v ZDA, ki je vojno proti drogam uporabljal v svoji kampanji kot neke vrste mantro. Nixon je strateško povezal protestnike zoper vietnamsko vojno z rasnimi nemiri, pri tem pa so bile vezni člen droge. Ravno Nixonovo prelaganje krivde na uporabnike drog in storilce kaznivih

dejanj poudarja filozofijo vojne ZDA proti drogam še danes (Fernandez 1998: 213). Nixon je z operacijo »Intercept¹³¹« leta 1969 odprl prvo moderno vojno proti drogam. Posledica te operacije, ki je resda zmanjšala ponudbo marihuane na ameriškem trgu, pa je bilo povečano tihotapljenje heroina v Južni Kaliforniji. Ronald Reagan je nato v 80-ih letih podpiral upornike v Nikaragvi, ki so se borili zoper komunistično vlado Sandinistasa. Ti isti uporniki so tihotapili kokain in nudili zaščito trgovcem z drogo v zameno za denar, s katerim so poskušali dopolniti podporo CIE ter financirati svoja revolucionarna dejanja. Ko je ta droga prišla na ameriški trg, je bil odziv Reaganove administracije nonšalanten, saj po njihovi oceni droge niso ogrožale zaposlenosti, torej niso bile resen družbeni problem (Fernandez 1998, 233).

Napačne politike boja povzročajo znatno kolateralno škodo v državah izvora ter manjšajo podporo demokratičnim vladam v nekaterih državah. Nujno je potrebna nova skupna politika ter nov konsenzus o pristopu varnostnih organov ter pristopu alternativnega razvoja. ZDA se osredotočajo predvsem na odstranjevanje blaga v državah izvora, medtem ko Evropa poskuša braniti svoje meje bližje domu, pri čemer je opaziti tudi nezadostno sodelovanje znotraj same EU. (Latin America Report 2008a in b)

Zahod ne more rešiti vseh težav, ki jih imajo države, kot so Afganistan, Kolumbija, Peru. Vsa denarna in strokovna pomoč ne more preprečiti splošno sprejete korupcije na vseh nivojih družbe. Afganistanci urejajo večino kriminalnih dejanj zunaj sodišč, pri čemer se naslanjajo na plemenske vodje kot arbiterje. Poleg tega prioritete Zahoda, pri protiterorizmu in drogah, niso tudi prioritete domačinov, katerim je v interesu le preživeti ter imeti službo. Če Zahod skrbi terorizem, naj se osredotoči na Pakistan, če nas skrbi regionalna stabilnost, potem so pomembnejši Egipt, Iran in celo Libanon. Če nas skrbi revščina, je Afrika pomembnejša. Povečevanje vojaške prisotnosti v Afganistanu lahko vodi kvečjemu k nacionalizmu. Vsa denarna pomoč, ki jo Zahod namenja državi, pa se v glavnem potroši na mednarodne svetovalce¹³². V končni fazi je vlada tista, ki ima legitimnost, da obnovi državo. Tako je na primer

¹³¹ Namen operacije, ki se je pričela 21. septembra 1969, je bilo zapreti 2.500 milj dolgo mejo med ZDA in Mehiko, da bi preprečili pretok droge iz Južne Amerike.

¹³² Po navedbah afganistanske vlade, naj bi v letu 2007 od dodeljene pomoči v višini 3,5 milijard USD kar 1,3 milijarde USD šlo za stroške mednarodnih svetovalcev, katerih priporočila na koncu ne naletijo na pravi odziv (Stewart 2008, 18).

uničenje opijskega maka v Nangarharju bilo realizirano zaradi volje in karizme lokalnega guvernerja in ne zaradi seminarjev, ki jih organizira Zahod (Stewart 2008).

K razreševanju problema morajo pristopiti tako države same, kot tudi mednarodna skupnost. Mednarodno in regionalno sodelovanje igra pomembno vlogo pri oblikovanju strategij boja proti organiziranemu kriminalu in terorizmu. Hkrati je treba sočasno reševati v teh državah tudi ekonomske in socialne dejavnike. Utopično bi bilo pričakovati popolno odstranitev teh dveh težav, vendar pa lahko vseeno prispevamo k zmanjšanju obsega in učinkovitost obeh pojavov.

8 SKLEPNA RAZMIŠLJANJA

Napad na ZDA 11. septembra 2001 je bil zadnji poziv mednarodni skupnosti o novi dimenziji in obliki, ki jo je prevzel terorizem. Po tem dogodku se je pričelo z obsežnejšimi akcijami na mednarodni in nacionalni ravni proti globalni nevarnosti terorizma. Ravno tako pa se je pričelo govoriti o povezovanju terorizma in organiziranega kriminala. Vse, dokler je obstajal Vzhodni blok, so bili vojaški konflikti večinoma determinirani s politiko ZDA in Sovjetske zveze in so bili del konflikta Vzhod-Zahod. Odkar je bil ta simetrični¹³³ globalni konflikt končan v prid Zahoda, so po vsem svetu izbruhnili številni asimetrični konflikti. Teroristična dejanja, kot na primer napadi v Madridu leta 2004 in Mumbaju leta 2008, so postali očitna svetovna grožnja.

Obseg organiziranega kriminala na določenih območjih, prisotnost dobro vzpostavljenih mrež ter visoki dobički, ki izhajajo iz ilegalnih aktivnosti, še zlasti trgovine s prepovedanimi drogami, ki je finančna hrbtenica številnih kriminalnih organizacij, je naredilo organiziran kriminal in narkotike izredno mamljive za teroristične skupine. Čeprav je zbiranje denarja za postavitev novih napadov ali za vzdrževanje infrastrukture, rekrutiranje ter usposabljanje novih članov, zelo pomembno, to ni edini razlog za udeležbo terorističnih skupin v organiziranem kriminalu. Enako pomembne so že obstoječe in dobro organizirane mreže, ki jih uporabljajo kriminalne skupine, katere lahko izrabljajo tudi teroristi bodisi kot posamezniki ali kot organizacije, z namenom razširitve infrastrukture, prenosa sredstev, opreme in ljudi na »neopazen« način ter za vzpostavitev novih kampov urjenja. Povezanost terorizma in trgovine z drogami ni nekaj novega, res pa je, da teroristične organizacije danes težje pridobijo sredstva za delovanje, saj se države »sponzorji« pojavljajo v čedalje manjšem številu, zaradi česar se teroristi vedno bolj zatekajo k kriminalu. Aktivnosti seveda variirajo glede na interese posamezne teroristične organizacije. Kriminalna dejavnost, ki naj bi zagotavlja največji delež finančnih prihodkov terorizmu, je po mnenju nekaterih ravno trgovina s

¹³³ Simetrična vojna je vojna med enakovrednimi nasprotniki (Bockstette 2008, 7).

prepovedanimi drogami. Toda, tu so tudi druge aktivnosti, ki zagotavljajo pomemben delež finančnih sredstev: ugrabitve, trgovina z dragimi kamni in ljudmi, trgovina z orožjem in ponarejanje. Z globalizacijo, ki prinaša vedno večji razkorak med razvitim in nerazvitim delom sveta, se povečujejo možnosti uspešnega delovanja organiziranega kriminala in terorističnih skupin, saj oba pojava spretno izkoriščata šibke države, katerih okolje jim omogoča dokaj neovirano delovanje.

V 21. stoletju se pričakuje povečanje vpletenosti teh skupin v aktivnosti organiziranega kriminala z namenom zbiranja novih, dodatnih denarnih zalog. Povezovanje je ravno tako v interesu organiziranega kriminala, saj na ta način pridobiva znanje o terorističnih taktikah bojevanja ter dostop do uporniških gibanj, potencialnih partnerjev, hkrati pa mu ohranjanje kaotičnega stanja na posameznem območju omogoča lažje izvrševanje ilegalnih aktivnosti. Vez med trgovci z drogami in teroristi zavzema različne oblike: od zagotavljanja varstva, prevozov, do pobiranja davkov. Poleg tega pa droge prinašajo najvišje dobičke, zaradi česar so izredno mamljive za teroristične skupine. Če sledimo trendu porabe drog ter delovanjem terorističnih skupin po posameznih območjih, potem ne morem v celoti potrditi hipoteze, da »*Narkoterorizem, kot dejanska grožnja svetu, narašča*,« ne glede na to, kaj je osnova narkoterorizma: trgovina z drogami ali terorizem. O povezavi obeh pojavov govorimo, kadar (a) organiziran kriminal s svojimi ilegalnimi dobički financira teroristične organizacije; (b) organiziran kriminal tihotapi orožje in opremo za potrebe terorističnih akcij; (c) teroristične organizacije samostojno ali v sodelovanju s kriminalnimi skupinami prevzemajo določene kriminalne aktivnosti zaradi pridobivanja materialnih sredstev za izvajanje terorističnih akcij; (d) organiziran kriminal z izraženimi političnimi težnjami prevzema določene teroristične aktivnosti, da bi prišel neposredno na politično areno. (Mijalković 2008) Hipoteza velja za območje Latinske Amerike oziroma Kolumbijo in Peru, kjer je droga eden glavnih finančnih virov terorističnih (uporniških skupin), kar je prikazano skozi poglavji 5 in 6. Delno lahko hipotezo potrdimo za območje Afganistana, ki je specifična tistega območja, medtem ko za regijo Zahodnega Balkana tega ne moremo trditi.

Čeprav aktivnosti teh dveh entitet ne sledita vedno isti poti, je znano, da si droge in teror pogosto delita skupno geografsko območje, denar in nasilje. Teroristične skupine po vsem svetu, še zlasti tiste v Latinski Ameriki in na Bližnjem vzhodu, se poslužujejo tudi poslovanja z drogami, da bi dobile dodaten finančni vir za

financiranje svojih aktivnosti. Prekrivanje trgovine z narkotiki in terorizmom, pojav poznan kot narkoterorizem, je najbolj izrazit v državah izvora droge, kot so Mjanmar, Kolumbija, Peru in Afganistan, kjer prihaja tudi do najizrazitejših konfliktov.

Narkoterorizem je nov vidik mednarodnega terorizma, katerega učinki so zahrbtnejši, vztrajnejši ter težje prepoznavni, kot pa so na primer sporadični in nasilni izbruhi oboroženih napadalcev. Vendar, trg drog, ki je odprt, nesimetričen in fleksibilen, predstavlja le del prihodkov, ki podpirajo teroristične aktivnosti. Po mnenju nekaterih strokovnjakov narkoterorizem zlorablja predvsem zahodni politiki in novinarji za pridobivanje retoričnih točk. Mnogi se sprašujejo, ali politika jemlje dovolj resno tudi grožnjo organiziranega kriminala. Organiziran kriminal je priročna tema za politično retoriko, še zlasti v obdobju volitev (Duyne 1995).

Če izhajamo iz tega, da je narkoteroristična organizacija organizirana skupina, ki je udeležena v aktivnostih z drogo, z namenom podpiranja ali financiranja načrtovanega in politično motiviranega nasilja proti civilnim tarčam, potem lahko ugotovimo naslednje: v praksi naj bi bil narkoterorizem bolj politično konstruiran koncept, kot pa jassen pravno ali kriminalistično definiran pojem. Koncept ustreza različnim konspirativnim teorijam, kot je bilo to na primer v času hladne vojne, ko se je komunizem povezovalo tudi s trgovino s prepovedanimi drogami. Na tem mestu je zelo ustrezna prispodoba, ki jo uporabi v svojem delu Hartelius, ko narkoterorizem primerja s Humpty Dumpty definicijo pomena stvari: na koncu je oseba z močjo tista, ki odloča in določa o pomenu nečesa. Še zlasti je koncept Humpty Dumpty viden pri ameriški rabi izraza, saj naj bi narkoterorizem izvajali ostali, pri čemer pozabljajo na lastne operacije v jugovzhodni Aziji od l. 1960 do l. 1970. Vsekakor pa je to izraz, ki je uporaben pri študijah skupnega seštevka kaznivih dejanj, povezanih z drogo, uporabo nasilja in izvajanja moči.

Težave nastajajo tudi pri samem opredeljevanju pojmov, kot so organiziran kriminal, terorizem in narkoterorizem. Poskus definiranja organiziranega kriminala z naštevanjem bistvenih značilnosti organiziranega kriminala ter terorizma, je po mnenju Duynea nezadovoljiv zaradi tega, ker relacije med temi značilnostmi in njihovo relativno pomembnostjo ostajajo nejasne (Duyne 1995).

Različne oblike kriminalitete doživljajo velik razmah v današnji dobi hitrih in obsežnih globalnih sprememb. Med temi oblikami pa je proizvodnja in tihotapstvo ena izmed najbolj dobičkonosnih. Splošno znano je, da se terorizem financira deloma tudi iz denarja, ki izvira iz trgovine z drogami. Letno mednarodno trgovino ocenjujejo na 30 milijard USD. Največje proizvajalke in dobaviteljice so države, kjer so odsotni moderni demokratični sistemi. V interesu nekaterih držav je delovanje tihotapskih poti, kar se izraža z obsegom korupcije v državnih uslužbencev in vladajoče politične strukture. Organizirane kriminalne strukture učinkovito izkoriščajo krizne razmere v državah, kjer so prisotni etični in medverski spopadi ter terorizem. Velikokrat pride do spreminjanja agende terorističnih skupin, saj je pohlep močnejši od ideoloških ciljev. Tako so na primer Al-Kaida in Talibani, navkljub prepovedi uporabe drog, ki jo zapoveduje islam, izkoristili trgovino z opijem kot pomemben vir prihodkov. Nekateri strokovnjaki trdijo, da postane akumuliranje bogastva primarni cilj, medtem ko politične aktivnosti služijo le še kot opravičilo in ne več cilj. Drugi vidijo kopičenje bogastva kot enega izmed mnogih ciljev, katerih pomembnost variira glede na situacijo. Kaplan (2005) je v raziskavi, ki jo je opravil med pripadniki ameriških varnostnih organov, prišel do zaključka, da velikokrat prihaja do preoblikovanja terorističnih operativnih celic v kriminalne skupine, čeprav ni konkretnih dokazov o tem. Avtor knjige *Al Qaeda in Europe*, Lorenzo Vidino ugotavlja, da terorizem velikokrat generira denar preko lastnih kriminalnih tolpe, ki se ukvarjajo z različnim spektrom kriminalnih aktivnosti (Kaplan 2005).

Torej, teroristične organizacije širijo svoje finančne vire. To ni le fenomen Al-Kaide, čeprav je bin Ladinova organizacija s svojimi številnimi podjetniškimi interesi, zagotovo najinovativnejša in najbogatejša psevdokorporacija med mednarodnimi terorističnimi mrežami. Seznam skupin z globalnimi finančnimi mrežami je dolg in vključuje večino skupin, ki jih je ZDA uvrstila na seznam terorističnih organizacij. Viri financiranja zajemajo dobrodelne organizacije (njihove nelegalne dejavnosti so lahko znane ali neznane donatorjem), legalna podjetja (pranje denarja) ter kriminalne aktivnosti (trgovina s prepovedano drogo, ropi, goljufije, ugrabitve). Informacij, da se radikalne in teroristične skupine financirajo tudi z izvajanjem kriminalnih dejanj (zlasti s ponarejanjem listin in z izsiljevanjem), je veliko, ni pa konkretnih podatkov o financiranju teh skupin s preprodajo drog, oziroma če so, jih pristojne službe

zadržujejo. Najbolj očitna povezava terorizma in organiziranega kriminala je tihotapljenje narkotikov v Srednji in Južni Ameriki ter deloma Aziji. Vseeno pa ne morem v celoti potrditi pomožne hipoteze »*Trgovanje s prepovedanimi drogami je glavni finančni vir delovanja terorističnih skupin*,« kar je razvidno iz poglavja 6. Ta hipoteza v celoti velja za Latinsko Ameriko (Kolumbija, Peru), kjer so teroristične skupine vzpostavile simbiotičen odnos z narko-trgovino. Tamkajšnji kriminal in terorizem imata vzajemne koristi. Medtem ko za območje jugovzhodne Azije (Afganistan, Mjanmar), jugovzhodne Evrope oziroma Balkana tega ne moremo trditi v celoti. Čeprav obstaja veliko posrednih dokazov (zasegi čolnov z drogo, povezovanje z osumljenimi teroristi na Balkanu in v Turčiji), pa se pri dokazovanju povezav v jugovzhodni Aziji zapleta tudi zaradi vpletenosti obveščevalnih služb (CIA, ISI) v samo trgovino z drogami. Na območju Balkana so kriminalne skupine vpletene v različne aktivnosti z namenom povečevanja dobička in ne financiranja terorizma. Ni pa seveda možno izključiti, da posamezniki namenijo del ilegalnega denarja tudi radikalnim skupinam, ki se nahajajo na tem območju (vahabisti ipd.).

Dejstvo je, da številne razsežnosti nezakonite trgovine s prepovedanimi drogami močno vplivajo na mednarodno, regionalno in nacionalno varnost ter financiranje transnacionalnih kriminalnih in terorističnih združb. Povezovanje terorizma in trgovine z drogami je usmerjeno na povezovanje boja proti terorizmu in boja proti trgovini s prepovedanimi drogami. Čeprav terorizem in droge nista nujno dva obraza istega kovanca, pa vojna proti terorizmu in drogam lahko služi isti politični agendi. Primer tega so, po mnenju, interesi ZDA v Latinski Ameriki, kjer z dvigovanjem grožnje narkoterorizma poskušajo zagotoviti podaljšanje svoje prisotnosti v teh državah. Argumenti, da je narkoterorizem – ne glede na definicijo – v Afganistanu ali kje drugje povezan s političnimi in posamičnimi interesi, niso popolnoma neutemeljeni. Čeprav ni nobenega dvoma, da v nekaterih primerih droge delno prispevajo k financiranju terorističnih priprav, je trgovina z drogami daleč od glavnega finančnega vira globalnemu terorizmu.

Vpleteni v trgovino s prepovedanimi drogami so se izkazali kot izredno iznajdljivi pri ohranjanju svojih mrež z vsakršnimi sredstvi, vključno s sodelovanjem in prejemanjem zaščite s strani terorističnih skupin. Na drugi strani imamo teroriste, ki postajajo vedno bolj vpleteni v trgovino z drogo, saj se je ta izkazala ne le kot odličen

vir zaslužka, temveč tudi koristna za druge namene, kot so uporaba tihotapskih poti za rekrutiranje novih članov, premik ljudi in denarja, vzpostavljanje novih kampov in podobno. Čeprav so motivi obeh vrst skupin drugačni, gre pri obeh za vzajemno podporo in tako je povezava med njima nedvomna. Navkljub različnim ciljem, torej uporabljata podobne metode. Ugrabitve, atentati, bombni napadi in podobno so sestavni del delovanja tako kriminala, kot terorizma. Primer niso samo Kolumbija, Afganistan, Mjanmar, temveč primere najdemo tudi v Evropi (mafija je v času boja zoper sodnike uporabila prav teroristične metode). Tako, da moja tretja pomožna hipoteza ni potrjena: *»Teroristične skupine in organizirani kriminal (trgovina s prepovedanimi drogami) imajo različne primarne cilje, zaradi česar uporabljajo za doseganje le-teh različne metode.«* Da, imajo različne cilje (dobiček in moč za organiziran kriminal ter sprememba družbenega reda, ideologije za teroristične skupine), a si vedno bolj postajajo podobni pri uporabi metod in sredstev, k čemur prispeva njihovo povezovanje tudi na mednarodni ravni.

Pri samem poskusu razkrivanja tančice novodobnega pojava terorizma sem naletela na vrsto težav, ki so bile povezane predvsem z dostopom do konkretnih informacij, saj je večina njih zaupne narave. Ravno tako se razpoložljivi podatki razlikujejo, kar je zlasti očitno pri analizi podatkov Evrope in ZDA, ki imata drugačni videnji ter pristop k obravnavi narkoterorizma. Evropa o fenomenu narkoterorizma še ni poglobljeno razpravljala, saj mora predhodno ugotoviti obstoj teh povezav ter v kolikšni meri je ta fenomen prisoten v EU in njeni soseščini ter v nekaterih ključnih državah, kot so Afganistan in Zahodni Balkan. Evropa vidi ta pojav kot nek patronski odnos med organiziranim kriminalom in terorizmom, pri čemer ne vidi drog kot glavnega vira financiranja terorizma. Strinjam se s tem stališčem, saj tudi v sami Kolumbiji, ki je vedno prikazana kot tipičen primer narkoteroristične države, ni popolnoma jasen odnos med pojavoma, meje so namreč velikokrat zabrisane. Včasih dobiš občutek, da organiziran kriminal izkorišča teroristične organizacije (so njegov lakaj) in ne obratno. Na drugi strani imamo pristop ZDA, ki vse od 80-ih let dalje uporablja »narkoterorizem« (narkogverilo) pri zasledovanju lastne politične agende v Južni Ameriki in danes tudi v Afganistanu. Iz predhodnih poglavij je razvidno, da je ameriška politika spretno ustvarjala in izkoriščala mit narkoterorizma za opravičevanje vojaških in ostalih posegov v suverenost držav ter kršenje človekovih pravic.

Utopično bi bilo pričakovati, da se bodo interesi velesil popolnoma uskladili ter da bodo enotno pristopile k reševanju problema narkoterorizma, saj se ne morejo uskladiti že pri samih definicijah terorizma in organiziranega kriminala. Za uspešen boj je nujno ločevati ta dva pojava, izdelati ločene strategije protiukrepov ter delovati v smeri boljše izmenjave obveščevalni podatkov. Menim, da je nujneje identificirati trgovce z drogami, ki hočejo vplivati na vladno politiko s terorističnimi sredstvi, kot pa le slediti teroristom, katerim je droga le del prihodkov. Raziskovanje narkoterorizma je zanimivo, na trenutke deluje kot dober kriminalni roman z zanimivimi akterji in zapleti. A vseeno ni zanemarljiva grožnja, saj se bo moralo temu pojavu v prihodnosti posvečati veliko večjo pozornost, kot se jo sedaj.

Naj zaključim z besedami ruskega predsednika Vladimirja Putina: »... vse dokler se ne bomo naučili govoriti istega konceptualnega jezika, ne bomo nikoli dosegli skupnih ciljev ter ne bomo nikoli zaščitili naših ljudi – naših, vaših, vseh ljudi na planetu, proti tej grožnji, tej kugi 21. stoletja, terorizmu¹³⁴.«

¹³⁴ Vladimir Putin, Final Words at the World Congress of News Agencies. 24. september 2004. (prevod je delo avtorice)

9 LITERATURA, VIRI

LITERATURA

1. Boc, Špela. 2003. *Vojna proti trgovini z drogami v Kolumbiji, Peruju in Boliviji*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
2. Bonham, Matthew, Michiko Nakano, Viktor Sergeev in Daniel Heradstveit. 2007. *How We Talk about the »War on Terrorism«*. Oslo: Norsk Untenrikspolitisk Institutt.
3. Cakir, Reha. 2002. *An unholy alliance: case studies in narco-terrorism*. Magistrsko delo. University of Texas.
4. Connor, Michael. 1987. *Terrorism- its goals, its targets, its methods, its solutions*. Boulder: Paladin Press.
5. Damask, Nicholas A. 1996. *The use of political myth and the case of narco-terrorism*. Doktorska disertacija, University of Cincinnati.
6. Dijk, van Jan. 2007. *The World of Crime*. Sage publications.
7. Dobovšek, Bojan. 1997. *Organiziran kriminal*. Ljubljana: Unigraf.
8. Dobovšek, Bojan. 2009. *Transnacionalna kriminaliteta*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
9. Duyne, van Petrus C. 1996. *Organized Crime in Europe*. New York: Nova Science Publishers.
10. Duyne, van Petrus C in Michael Levi. 2005. *Drugs and money – Managing the drug trade and crime money in Europe*. New York: Routledge.
11. *EU Organised Crime Threat Assessment (OCTA)* 2008. Hague: Europol.
12. Fernandez, Humberto. 1998. *Heroin*. Hazelden: Minnesota.
13. Findlay Mark. 2008. *Governing through Globalized Crime*. Devon: Willna Publishing.
14. Gunaratna, Rohan in Peter Chulk. 2002. *Counter Terrorism*. Surrey: Jane's Information Group.
15. Lovrečič, Mercedes, ur. 2007. *Poročilo s področja prepovedanih drog v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja

16. Mahan, Sue in Pamela L. Griset. 2008. *Terrorism in perspective*. California: Sage Publications.
17. Pettiford, Loyd in David Harding. 2005. *Terorizem, nova svetovna vojna*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
18. Škrlić, Gorazd. 2005. Vloga obveščevalno-varnostnih služb v boju proti mednarodnemu terorizmu. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
19. Taylor, Max in John Horgan, ur. 2001. *The future of terrorism*. London: Frank Cass publishers.
20. TE-SAT 2008. 2008. *EU Terrorism Situation and Trend Report*. Hague: Europol.
21. Thackrah, John Richard. 2004. *Dictionary of terrorism*. New York: Routledge.
22. Turkish National Police. 2000. *Turkish Drug Report'99*. Ankara: Ministrstvo za notranje zadeve Turčije.
23. UNDOC. 2008. *World Drug Report 2008*. New York: UN.
24. UNDOC. 2009. *World Drug Report 2009*. New York: UN.

OSTALI VIRI

1. Albrecht, Hans-Joerg. 2007. Terrorism, Organized Crime and Society. Predavanje. Garmisch, julij.
2. Aliverdinia, Akbar in William Alex Pridemore. 2008. An Overview of the Illicit Narcotics Problem in the Islamic Republic of Iran. *European Journal of Crime* 16: 155-170.
3. Anžič, Andrej. 2002. Mednarodni terorizem – varnostni izziv in dileme. *Teorija in praksa* 39 (3): 454-466.
4. Arash, Jahangir. 2007. The Rising Wind: Is the Caucasus Emerging as a Hub for Terrorism, Smuggling, and Trafficking? *Connections* VI (1): 5-26.
5. Arsovska, Jana in Panos A. Kostakos. 2007. Cocaine traffickers turn to the Balkans – Changing routes. *Jane's Intelligence Review* 19 (3): 50-53.
6. Arsovska, Jana in Stef Janssens. 2008. Turkish delight – Turkey's drug gangs branch out. *Jane's Intelligence Review* 20 (10): 40-44.
7. Arsovska, Jana. 2006. Albanian organised crime groups evolve in Europe. *Jane's Intelligence Review* 18 (11): 44-47.

8. Baveja, Alok. 2002. War on Illicit Drugs May Offer Lessons for Fight against Terrorism. *The Police Chief*, marec: 31-33.
9. BBC. Junij 2009. World Drugs in graphics. Dostopno prek: http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/8115229.stm (8. julij 2009).
10. Bele, Ivan. 1998. Pomen organiziranega kriminala z vidika kazenskega materialnega prava. Dostopno prek: <http://intranet.policija.si/baze/lite77771038tt715225865.html> (8. april 2008).
11. Björnehed, Emma. 2004. Narco-Terrorism: The Merger of the War on Drugs and the War on Terror. *Global Crime* 6 (3-4): 305-324.
12. Blanchard, Christopher. 2005. CRS Report for Congress: Afghanistan: Narcotics and U.S. Policy. *Jane's Intelligence Review* 17 (11): 44-47.
13. Bockstette, Carsten. 2008. Jihadist Terrorist Use of Strategic Communication Management Techniques. *Occasional Paper Series, George C. Marshall Center* (20).
14. Bojan Dobovšek, ur. 2003. Round Table on Organized Crime. *Nova revija*. Ljubljana: MNZ.
15. Bovenkerk, Frank in Bashir Abou Chakra. 2004. *Forum on Crime and Society*, ur. Alex P. Schimd, 3-15. Dunaj: UNDOC.
16. Brisard, Jean-Charles. 2002. Terrorism Financing – Roots and trends of Saudi terrorism financing. Poročilo za predsednika Varnostnega sveta OZN.
17. Brunelli, Michele. 2008. Trends in the north – New actors in Italy's drug market. *Jane's Intelligence Review* 20 (9): 46-49.
18. Burgess, Mark. 2003. *A Brief History of Terrorism*. Dostopno prek: http://www.cdi.org/program/document.cfm?documentid=1502&programID=39&from_page=../friendlyversion/printversion.cfm (2. marec 2009).
19. Byrne, Ed. 2008. Policing the poppy. *Intersec*, januar: 24-26.
20. Chalk, Peter. 2007. Tigers evolve. *Jane's Intelligence Review* 19 (3): 15-19.
21. Chisholm, John. 2007. 100% Columbian. *Intersec*, marec: 26-28.
22. Chovy, Pierre-Arnaud. Marec 2004a. *Narco-Terrorism in Afghanistan*. Dostopno prek: <http://www.pa-chouvy.org/terrorism-monitor-afghanistan-narcoterrorism.html> (3. marec 2006).

Formatted: Italian (Italy)

23. Chovy, Pierre-Arnaud. Oktober 2004b. Drugs and the Financing of *Terrorism*. Dostopno prek: http://www.pa-chouvy.org/terrorism-monitor-afghanistan-drugs_financing_terrorism.html (3. marec 2006).
24. Clubb, Peter. 2008. Cocaine crazy. *Intersec* 18 (10): 34-36.
25. *Congressional Research Service Report for Congress*. Avgust 2008. Dostopno prek: <http://wikileaks.org/wiki/CRS-RL34530> (4. april 2009).
26. Cooper, H.H.A. 2001. Terrorism: The problem of Definition Revisited. *American Behavioral Scientist* 41(6): 881-893.
27. Cornell, Svante. 2005. The Interaction of Narcotics and Conflict. *Journal of Peace Research* 42(6): 751-760.
28. Costa, Antonio Maria. 2004. Sporočilo za javnost SOC/CP/311: UN warns about nexus between drugs, crime and terrorism. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2004/soccp311.doc.html> (16. oktober 2008).
29. *Council of Foreign Relations*. 2002. Report of an Independent Task Force Sponsored by the Council of Foreign Relations - Terrorist Financing. New York.
30. Cronin, Audrey Kurth. 2003. Behind the Curve. Globalization and International Terrorism. *International Security* 27 (3): 30-58.
31. *DEA Congressional Testimony*. 2002a. Drugs, Money and Terror. (24.april). Dostopno prek: <http://www.usdoj.gov/dea/pubs/cngrtest/ct042402.html> (16. oktober 2008).
32. *DEA Public Affairs*. 2008. Member of Afghan Taliban Convicted in U.S. Court on Narco-Terrorism and Drug Charges, 20. maj. Dostopno prek: <http://www.usdoj.gov/dea/pubs/pressrel/pr052008.html> (13. julij 2009).
33. *DEA Public Affairs*. 2009. Manhattan U.S. Attorney Charges International Arms Trafficker With Narco-Terrorism Conspiracy, 19. avgust. Dostopno prek: <http://www.earthtimes.org/articles/show/manhattan-us-attorney-charges-international-arms-trafficker-with-narco-terrorism-conspiracy,931987.shtml> (20. avgust 2009).
34. *DEA*. 2002b. Izjava Rogelia E. Guevara pred Kongresom, 12. december. Dostopno prek: <http://www.usdoj.gov/dea/pubs/cngrtest/ct121202.html> (13. april 2009).
35. DiPaolo, Amanda. 2005. Battle for State Control. *World Affairs* 167 (4): 163-174.

36. Droga, ki podpira terorizem, 24. junij 2008. Dostopno prek: <http://www.zurnal24.si/cms/novice/svet/index.html> (16. oktober 2008).
37. Duka, Vesna in Jurica Gudelj. 2008. Iza brave zbog droge i terorizma. *Nezavisne novine*, 27. avgust. Dostopno prek: <http://www.nezavisne.com/hronika/vijesti/27975/Iza-brave-zbog-droge-i-terorizma.html> (29. avgust 2008).
38. *Encyclopedia Britannica*. Dostopno prek: <http://www.britannica.com/> (23. oktober 2008).
39. *Europol*. 2004. OCTA – Organised Crime Report 2004. Dostopno prek: <http://www.europol.europa.eu/index.asp?page=publications> (13. maj 2009).
40. *Europol*. 2006. Drugs 2006. Dostopno prek: <http://www.europol.europa.eu/publications/> (13. april 2009).
41. *Europol*. 2006. Europol Annual Report 2005. Dostopno prek: <http://www.europol.europa.eu/index.asp?page=publications> (13. maj 2009).
42. Evans, Richard. 2002. Organised crime and terrorist financing in Northern Ireland. *Jane's Intelligence Review* 14 (9): 26-29.
43. Evropska Komisija. Junij 2009. *Pravica, svoboda in varnost v Evropi od leta 2005*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0263:FIN:SL:HTML> (22. julij 2009).
44. *Evropska konvencija o zatiranju terorizma (MEKZT)*. Ur.l. RS-MP, 27/2000). Dostopno prek: <http://www.policija.si/index.php/zakonodaja-in-dokumenti/mednarodne-pogodbe> (13. april 2008).
45. Federal Bureau of Investigation (FBI). Dostopno prek: <http://www.fbi.gov/homepage.htm> (13. april 2008).
46. Federal Register. Januar 2007. USSG 2D1.14 21 USC 960a: Narco-Terrorism Dostopno prek: http://ftp.resource.org/gpo.gov/register/2007/2007_04386.pdf (13. maj 2008).
47. Felbab-Brown, Vanda. 2006. Globalization and Narcoterrorism. Poročilo za APSA.
48. Foreign Terrorist Organizations. 2009. Dostopno prek: <http://www.state.gov/s/ct/rls/other/des/123085.htm> (12. julij 2009).
49. Forero, Juan. 2008. Drug Traffic Beneath the Waves. *The Washington Post*, 6. februar. Dostopno prek: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008> (20. marec 2009).

50. Franco, George. 2008. Their Darkest Hour: Colombia's Government and the Narco-Insurgency. *Parameters* XXX (2): 83-93.
51. Anthony S. Franklin. 2008. Prevention and Suppression of Transnational Organized Crime. Dostopno prek: http://www.un.org/Depts/los/consultative_process/documents/9_franklin_presentation.pdf (15. januar 2009).
52. Glenn E. Curtis, ur. 2003. *Nations hospitable to organized crime and terrorism*. Washington D.C.: Library of Congress. Dostopno prek: http://www.loc.gov/rr/frd/pdf-files/Nats_Hospitable.pdf (1. marec 2006).
53. Gold, David. 2007. Economics of Terrorism. New School University, Graduate Program in International Affairs.
54. Gómez-Céspedes, Alejandra in Per Stangeland. 2005. Spain. The Flourishing Illegal Drug Haven in Europe. V *Organised Crime in Europe*, ur. Cyrille Fijnaut and Letizia Paoli, 387-412. Dordrecht : Springer.
55. Grabnar, Nina. 2002. Z drogo do političnih ciljev. *Dnevnik* (9. januar). Dostopno prek: http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/15595 (12. februar 2007).
56. Gunaratna, Rohan. 2000. Bankrupting the terror business. *Jane's Intelligence Review*. Dostopno prek: <http://janes.com> (19. november 2008).
57. Hanson, Stephanie. 2009. FARC, ELN: Colombia's Left-Wing Guerrillas. Dostopno prek: http://www.cfr.org/publication/9272/farc_eln.html?breadcrumb=%2Fissue%2F135%2F#p4 (22. avgust 2009).
58. Harmon, Christopher. 2007. The Myth of Invincible Terrorist. Dostopno prek: <http://www.hoover.org/publications/policyreview/6851397.html> (13. april 2009).
59. Hartelius, Jonas. 2008. Narcoterrorism. Policy paper 3/2008, Swedish Carnegie Institute. Dostopno prek: www.ewi.info/system/files/reports/Narcoterrorism.pdf (19. december 2008).
60. Hutchinson, Asa. 2002. *Narco-Terror: The International Connection Between Drugs And Terror*. Dostopno prek: <http://www.usdoj.gov/dea/speeches/s040202p.html> (1. marec 2008).
61. Informacijska služba OZN. 2005. Poročilo UNIS/NAR/876, 18. januar. Dostopno prek: <http://www.unis.unvienna.org/unis/pressrels/2005/unisnar876.html> (16. oktober 2008).

Formatted: Italian (Italy)

62. *Informacijska služba OZN*. 2008. Poročilo UNID/NAR/1033, 26. junij. Dostopno prek: <http://www.unis.unvienna.org/unis/pressrels/2008/unisnar1033.html> (16. oktober 2008).
63. *Inštitut za varovanje zdravja*. Dostopno prek: <http://www.ivz.si/index.php?akcija=novica&n=1106> (30. julij 2009).
64. Internet 1: <http://en.wikipedia.org/wiki/Narcoterrorism> (4. marec 2006).
65. Internet 2: <http://www.narcoterror.org/> (24. oktober 2006).
66. Internet 3: <http://www.fas.org> (24. oktober 2006).
67. Internet 4: <http://www.stratfor.com> (15. avgust 2009).
68. Internet 5: <http://bumad.un.kiev.ua/index.php?lang=en&slD=25> (15. avgust 2009).
69. *Jane's Intelligence Digest*. 2008. Bolivia-Brazil cocaine trafficking rises. Dostopno prek: <http://www4.janes.comproxy.www.merln-europe.org/subscribe/> (15. marec 2008).
70. *Jane's Intelligence Review*. 2006. Threat assessment: militancy in Bosnia and Herzegovina. 18 (8): 16-18.
71. *Jane's Terrorism and Security Monitor*. 2008a. Hizbullah links claimed in Colombian drugs operation. (22. oktober). Dostopno prek: <http://www.janes.com/news/security/countryrisk/iwr/iwr081022> (19. november 2008).
72. *Jane's Terrorism and Security Monitor*. 2008b. What lies beneath. Assessing submersible threats. 20 (6): 5-9.
73. Jaspardo, Chris. 2005. Low-level criminality linked to transnational terrorism. *Jane's Intelligence Review* 17 (5): 18-21.
74. Jonsson, Michael in Christian Nils Larson. 2008. Illegal tender – Funding Al-Qaeda in the Islamic Maghreb. *Jane's Intelligence Review* 20 (10): 22-25.
75. Jonsson, Michael in Klas Kärrstrand. 2007. Money problems – Tackling terrorist financiers in Sweden. *Jane's Intelligence Review* 19 (2). 18-21.
76. Joyce, Mark. 2008. FARC's future – The road ahead for Colombia's rebels. *Jane's Intelligence Review* 20 (3): 30-37.
77. Kapelos, Vassy. 2006. Counter-insurgency as »Democratic Security« in Colombia: Combating Insurgency or Creating a Climate of Fear. Dostopno na <http://centerforforeignpolicystudies.dal.ca> (16. oktober 2008).

78. Kaplan, E. David. 2005. Paying for Terror. *U.S. News*, 27. november. Dostopno prek: http://www.usnews.com/usnews/news/articles/051205/5terror_print.htm (20. november 2008).
79. *Kazenski zakonik*, KZ-1-NPB1. Ur.l.RS, 55/2008, 66/2008). Dostopno prek: <http://www.nationalterroralert.com/updates/2008/04/30/narco-terrorism-spreading-to-north-america/> (10. februar 2009).
80. Kelin, Andrei. 2005. Sodelovanje med Natom in Rusijo v boju zoper terorizem. *Revija NATO*. Dostopno prek: http://www.nato.int/docu/review/2005/issue3/slovene/art2_pr.html (16. oktober 2008).
81. Kendry, Adrian. 2007. Denar kot vir zla: ekonomija mednarodnega terorizma. Dostopno prek: <http://www.nato.int/docu/review/2007/issue2/slovene/analysis2.html> (12. januar 2009).
82. *Konvencija Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu*, Ur.l RS 41/2004-MP). Dostopno prek: <http://www.policija.si/index.php/zakonodaja-in-dokumenti/mednarodne-pogodbe> (13. april 2008).
83. Krunic, Zoran. 2001. Terorizem in njegove značilnosti. *Slovenska uprava* 1 (1): 21-32.
84. *Latin America Report*. 2008a. International Crisis Group. Latin American Drugs I: Losing the Fight.
85. *Latin America Report*. 2008b. International Crisis Group. Latin American Drugs II: Improving Policy and Reducing Harm.
86. Leader, Stefan. 1998. Cash for Carnage: Funding the Modern Terrorist. *Jane's Intelligence Review*. Dostopno prek: <http://janes.com> (19. november 2008).
87. Levitt, Matthew. Marec 2009. Hezbollah: narco-Islamism. Dostopno prek: <http://blogs.law.harvard.edu/mesh/2009/03/hezbollah-narco-islamism/> (22. maj 2009).
88. Lovrečič, Mercedes in Barbara. 2008. Narkoterorizem. *ISIS XVII* (11): 32-34.
89. Makarenko, Tamara. 2002. *Terrorism and Transnational Organised Crime: the emerging nexus*. Transnational Violence. Dostopno na: <http://www.st-andrews.ac.uk/intrel/research/cstpvp/pdf/APCSS%20-%20crime%20terror%20contin.pdf> (1. marec 2009).
90. Makarenko, Tamara. 2003. A model of terrorist-criminal relations. *Jane's Intelligence Review* 15 (8): 6-11.

Formatted: Italian (Italy)

91. *Mednarodna konvencija o zatiranju financiranja terorizma*. Ur.l. RS št. 82/2004 - MP št. 21/2004. Dostopno prek: <http://www.policija.si/index.php/zakonodaja-in-dokumenti/mednarodne-pogodbe> (13. april 2009).
92. *Mednarodna konvencija o zatiranju terorističnih bombnih napadov*. Ur.l. RS-MP, 1/2003). Dostopno prek: <http://www.policija.si/index.php/zakonodaja-in-dokumenti/mednarodne-pogodbe> (13. april 2009).
93. Meldrum, Catherine. 2007. Murky waters – Financing maritime terrorism and crime. *Jane's Intelligence Review* 19 (16): 36-39.
94. Merari, Ariel. 1993. Terrorism as a Strategy of Insurgency. *Terrorism and Political Violence* 5 (4): 213-251.
95. Mijalković, Saša. 2008. Dihotomija organizovanog kriminala i terorizma iz ugla nacionalne bezbednosti. *Revija za bezbednost* II (12): 39-45.
96. Mozetič, Polona. 2008. Kaznivo dejanje financiranja terorizma: zlo preprečevanja zla. *Pravna praksa* 27 (26): 18-19.
97. Oberstar, Jože. 2001a. *Boj proti nezakoniti trgovini z mamili in terorizmu*. *Pravna praksa* 20 (509): 1-16. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- Oberstar, Jože (2001b): Boj zoper organizirani kriminal. Dostopno prek: <http://intranet.policija.si/baze/lite77766975tt65446912.html> (29. december 2004).
98. Oscapeila, Eugene. 2004. Illegal Drugs and Terrorism Financing. *Intersec* 14 (11/12): 351-353.
99. Passas, Nikos. 2008. Dirty money? Tracing the misuse of hawala networks. *Jane's Intelligence Review* 20 (3): 42-45.
100. Petersen, Kim. 2005. Drug Smuggling Implications for Terrorism. *Intersec* 15 (1): 6-9.
101. Picardi, Gianluca. 2008. Sule trace dei trafficanti. *Poliziamoderna* januar: 16-20.
102. Policijsko sodelovanje in droge. Dostopno prek: <http://www.svez.gov.si/si/dejavnosti/koordinacija-evropskih-zadev/...> (12. marec 2009).
103. Poročilo z 51. zasedanja Komisije. Ministrstvo za finance RS. Dostopno prek: <http://www.mz.gov.si/fileadmin/mz.gov.si/> (13. april 2009).
104. Potparič, Damjan. 2009. Implementacija načela dostopnosti do informacij in kriminalistično obveščevalnih podatkov kot pomemben kriminalistično strateški ukrep. *Varstvoslovje* 3: 438-455.

105. *Protokol, s katerim se spreminja evropska konvencija o zatiranju terorizma*. Ur.l. RS št. 14/2004. Dostopno prek: <http://www.policija.si/index.php/zakonodaja-in-dokumenti/mednarodne-pogodbe> (13. april 2009).
106. Reuter, Peter in Edwin Truman. 2005. Money Laundering Controls and Terrorist Finance. *Financial Regulator* 10 (2): 35-37.
107. Rice, Craig. 2005. US Military Roles for Counternarcotics. Briefing, avgust.
108. Rice, Creig Rice. 2005. *US Military Roles for Counternarcotics*. Poročilo USAF JCS/J5 HLD. Dostopno prek: marec www.marshallcenter.org/.../xdocs/conf/2005-conferences/0601/pres-rice-en.pdf (4. marec 2006).
109. RTV SLO. 2009a. ZDA so soodgovorne za kriminal v Mehiki, 26. marec. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/zda-so-soodgovorne-za-kriminal-v-mehiki/98389> (22. avgust 2009).
110. RTV SLO. 2009b. V Mehiki zakonsko dovoljeno posedovanje drog, 22. avgust. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/v-mehiki-zakonsko-dovoljeno-posedovanje-drog/210484> (22. avgust 2009).
111. Schott, Paul Allan. 2006. *Reference guide to anti-money laundering and combating the financing of terrorism*. World Bank & International Monetary Fund. Dostopno prek: <http://www.worldbank.org> (13. avgust 2008).
112. Shelly, Louise. 2005. *The Links Between Organised Crime and Terrorism in Eurasian Nuclear Smuggling*, 12. december. Dostopno prek: http://wilsoncenter.org/index.cfm?fuseaction=events.print&event_id=154295&stop_layout=true (13. april 2009).
113. Shelly, Louise. 2003. *The Nexus of Organized International Criminals and Terrorism*. Študijsko gradivo Marshall centra.
114. Smith, Paul. 2007. Banks come under scrutiny from US Act – Patriot games. *Jane's Intelligence Review* 19 (8): 50-53.
115. Šorli, Marko. 1998. Pravna problematika nekaterih vrst organiziranega kriminala v Sloveniji. *Podjetje in delo* (6).
116. *Sporazum o nedovoljenem prometu po morju za izvajanje 17. člena Konvencije Združenih narodov zoper nezakonit promet mamil in psihotropnih snov*. Ur.l. RS-MP, 27/2000). Dostopno prek: <http://www.policija.si/index.php/zakonodaja-in-dokumenti/mednarodne-pogodbe> (13. april 2009).

Formatted: Italian (Italy)

Field Code Changed

Formatted: Italian (Italy)

Formatted: Swedish

Formatted: Swedish

117. STA. 2008. Svetovna finančna kriza ni prizadela terorističnih organizacij, 16. oktober. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1329539&pr=3> (18. oktober 2008).
118. Stewart, Rory. 2008. How to Save Afghanistan. *Time*, julij: 14-18.
119. *Terrorism*. Dostopno prek: <http://www.drugpolicy.org/global/terrorism> (16. oktober 2008).
120. Terrorist Assets Report 2003 for the Congress.
121. TE-SAT 2009. 2009. EU Terrorism Situation and Trend Report. Dostopno prek: <http://www.europol.europa.eu/index.asp?page=publications> (13. maj 2009).
122. Thony, Jean-François. 2002. Money Laundering and Terrorism Financing: An Overview. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/np/leg/sem/2002/cdmfl/eng/thony.pdf> (13. april 2009).
123. *United Nations General Assembly*. 2006. UN adopts global counter-terrorism strategy. Dostopno prek: <http://www.un.org/terrorism/strategy-counter-terrorism.html> (14. april 2009).
124. *United Nations General Assembly*. 2008. The Situation in Afghanistan and its implications for international peace and security. Poročilo (6. marec).
125. *United States Department of Justice*. Dostopno prek: <http://www.usdoj.gov/> (18. marec 2009).
126. *Urad za droge RS*. Dostopno prek: <http://www.uradzadroge.gov.si>.
127. *Urad za droge*. 2005. ZN in Evropska komisija skupaj proti drogami, kriminalu in terorizmu. (februar 2005). Dostopno prek: http://www.uradzadroge.gov.si/dok_center_objave.php?id=73 (13. april 2009).
128. Vidic, Matjaž. 2008. Nedovoljena trgovina z drogami. Predstavitveno gradivo.
129. Vreja, Lucia Ovidia. 2005. Narcoterrorism in Southeastern Europe. *Connections*, 91-102.
- Vulliamy, Ed. 2008. How a tiny West African country became the world's first narco state. *The Observer*, 9. marec. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/world/2008/mar/09/drugstrade> (15. maj 2008).
130. Walser, Ray. 2008. Terrorism, Insurgency, and Drugs Still Threaten America's Southern Flank. Dostopno prek: <http://www.heritage.org/research/LatinAmerica/bg2152.cfm> (10. avgust 2008).
131. WIIR (Warning Intelligence on the Internet Review) 239, 10. januar 2007.

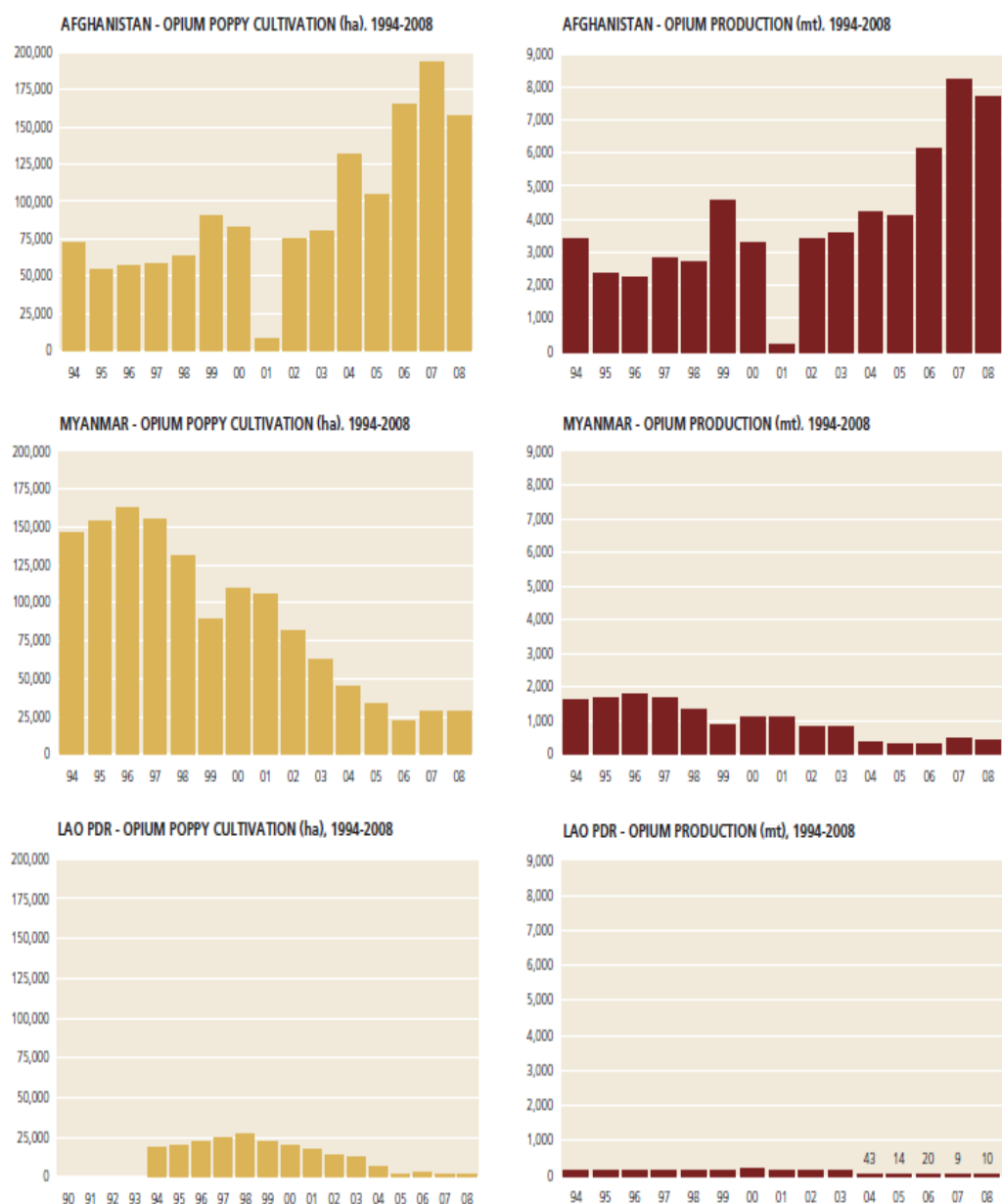
132. Wilkinson, Paul. 2000. *The Strategic Implications of Terrorism. Terrorism & Political Violence*. Dostopno prek: http://www.st-andrews.ac.uk/intrel/research/cstpv/pages/pub_other.html (1. marec 2006).
133. Wittig, Timothy. 2007. Not so legal tender – What next for the financial war on terrorism? *Jane's Intelligence Review* 19 (2): 14-17.
134. Wright, Joanna (2007): High-speed traffic – Drug trafficking in the western Mediterranean. *Jane's Intelligence Review* 19 (16): 43-45.
135. Wright, Joanna. 2007. African drug trade – Drug traffickers head west. *Jane's Intelligence Review* 19 (4): 38-41.
136. Wright, Joanna. 2008. Poppy purge. *Jane's Intelligence Review*. 20 (2): 58.
137. Zaitseva, Ljudmila. 2007. Organized Crime, Terrorism and Nuclear Trafficking. *Strategic Insights* VI (5). Dostopno prek: <http://www.ccc.nps.navy.mil/si/2007/Aug/zaitsevaAug07.asp> (19. november 2009).
138. *Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma* (ZPPDFT) Ur. l. RS 60/2007, 47/2009. Dostopno prek: http://www.zakonodaja.gov.si/rpsi/r04/predpis_ZAKO4684.html (22. julij 2009).

Priloga 1: Svetovna pridelava opijskega maka in pridelava opija, 1994-2008

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
CULTIVATION^(a) IN HECTARES															
SOUTH-WEST ASIA															
Afghanistan ^(b)	71,470	53,759	56,824	58,416	63,674	90,583	82,171	7,606	74,100	80,000	131,000	104,000	165,000	193,000	157,000
Pakistan ^(c)	5,759	5,091	873	874	950	284	260	213	622	2,500	1,500	2,438	1,545	1,701	1,909
Subtotal	77,229	58,850	57,697	59,290	64,624	90,867	82,431	7,819	74,722	82,500	132,500	106,438	166,545	194,701	158,909
SOUTH-EAST ASIA															
Lao PDR ^(d)	18,520	19,650	21,601	24,082	26,837	22,543	19,052	17,255	14,000	12,000	6,600	1,800	2,500	1,500	1,600
Myanmar ^(e)	146,600	154,070	163,000	155,150	130,300	89,500	108,700	105,000	81,400	62,200	44,200	32,800	21,500	27,700	28,500
Thailand ^(f)	478	168	368	352	716	702	890	820	750						
Viet Nam ^(g)	3,066	1,880	1,743	340	442	442									
Subtotal	168,664	175,768	186,712	179,924	158,295	113,187	128,642	123,075	96,150	74,200	50,800	34,600	24,000	29,200	30,100
LATIN AMERICA															
Colombia ^(g)	15,091	5,226	4,916	6,584	7,350	6,500	6,500	4,300	4,153	4,026	3,950	1,950	1,023	714	394
Mexico ^(h)	5,795	5,050	5,100	4,000	5,500	3,600	1,900	4,400	2,700	4,800	3,500	3,300	5,000	6,900	n.a.
Subtotal	20,886	10,276	10,016	10,584	12,850	10,100	8,400	8,700	6,853	8,826	7,450	5,250	6,023	7,614	n.a.
OTHER															
Combined ⁽ⁱ⁾	5,700	5,025	3,190	2,050	2,050	2,050	2,479	2,500	2,500	3,074	5,190	5,212	4,432	4,185	n.a.
GRAND TOTAL	272,479	249,919	257,615	251,848	237,819	216,204	221,952	142,094	180,225	168,600	195,940	151,500	201,000	235,700	n.a.
POTENTIAL PRODUCTION IN METRIC TONS OPIUM^(j)															
SOUTH-WEST ASIA															
Afghanistan ^(b)	3,416	2,335	2,248	2,804	2,693	4,565	3,276	185	3,400	3,600	4,200	4,100	6,100	8,200	7,700
Pakistan ^(c)	128	112	24	24	26	9	8	5	5	52	40	36	39	43	48
Subtotal	3,544	2,447	2,272	2,828	2,719	4,574	3,284	190	3,405	3,652	4,240	4,136	6,139	8,243	7,748
SOUTH-EAST ASIA															
Lao PDR ^(d)	120	128	140	147	124	124	167	134	112	120	43	14	20	9	10
Myanmar ^(e)	1,583	1,664	1,760	1,676	1,303	895	1,087	1,097	828	810	370	312	315	460	410
Thailand ^(f)	3	2	5	4	8	8	6	6	9						
Viet Nam ^(g)	15	9	9	2	2	2									
Subtotal	1,721	1,803	1,914	1,829	1,437	1,029	1,260	1,237	949	930	413	326	335	469	420
LATIN AMERICA															
Colombia ^(g)	205	71	67	90	100	88	88	80	52	50	49	24	13	14	10
Mexico ^(h)	60	53	54	46	60	43	21	91	58	101	73	71	108	149	n.a.
Subtotal	265	124	121	136	160	131	109	171	110	151	122	95	121	163	n.a.
OTHER															
Combined ⁽ⁱ⁾	90	78	48	30	30	30	38	32	56	50	75	63	16	15	n.a.
GRAND TOTAL	5,620	4,452	4,355	4,823	4,346	5,764	4,691	1,630	4,520	4,783	4,850	4,620	6,610	8,890	n.a.
HEROIN															
Potential HEROIN ^(k)	562	445	436	482	435	576	469	163	452	478	495	472	606	735	n.a.

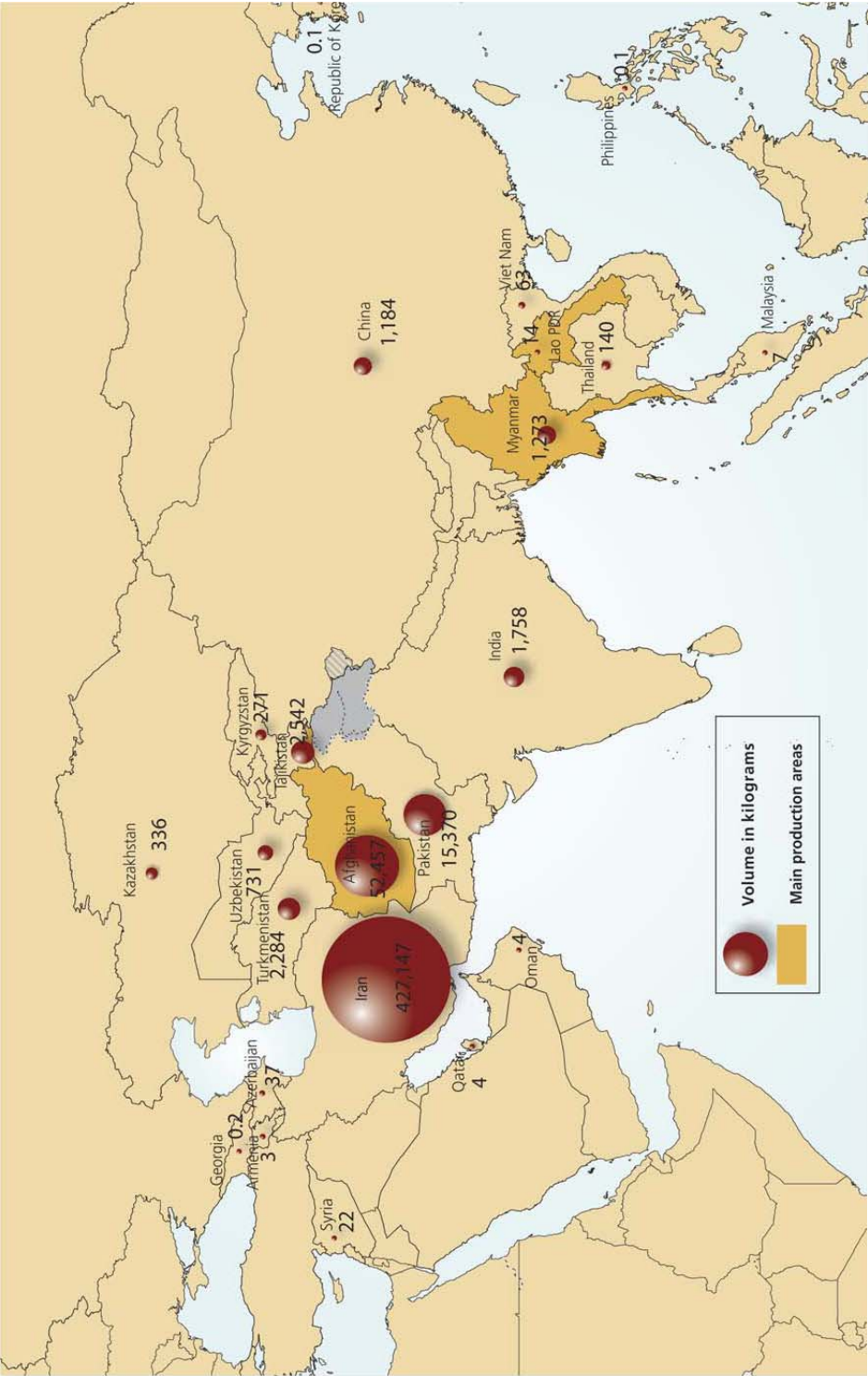
Vir: World Drug Report 2009 (2009, 34)

Priloga 2: Svetovna letna pridelava opijskega maka in pridelava opija v glavnih državah, 1994-2008

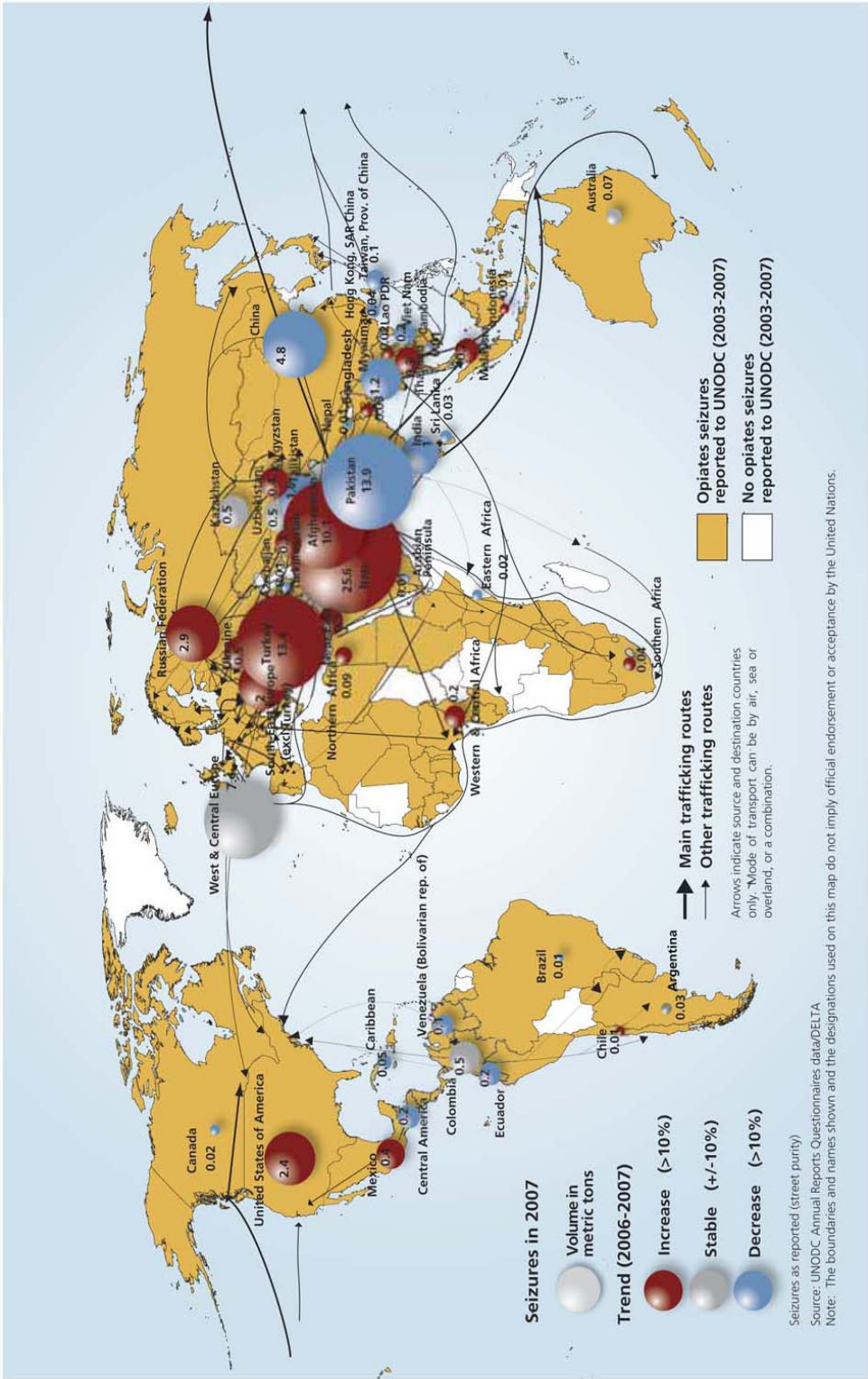
Vir: World Drug Report 2009 (2009, 38)

Priloga 3: Zasegi opija v Aziji, 2007

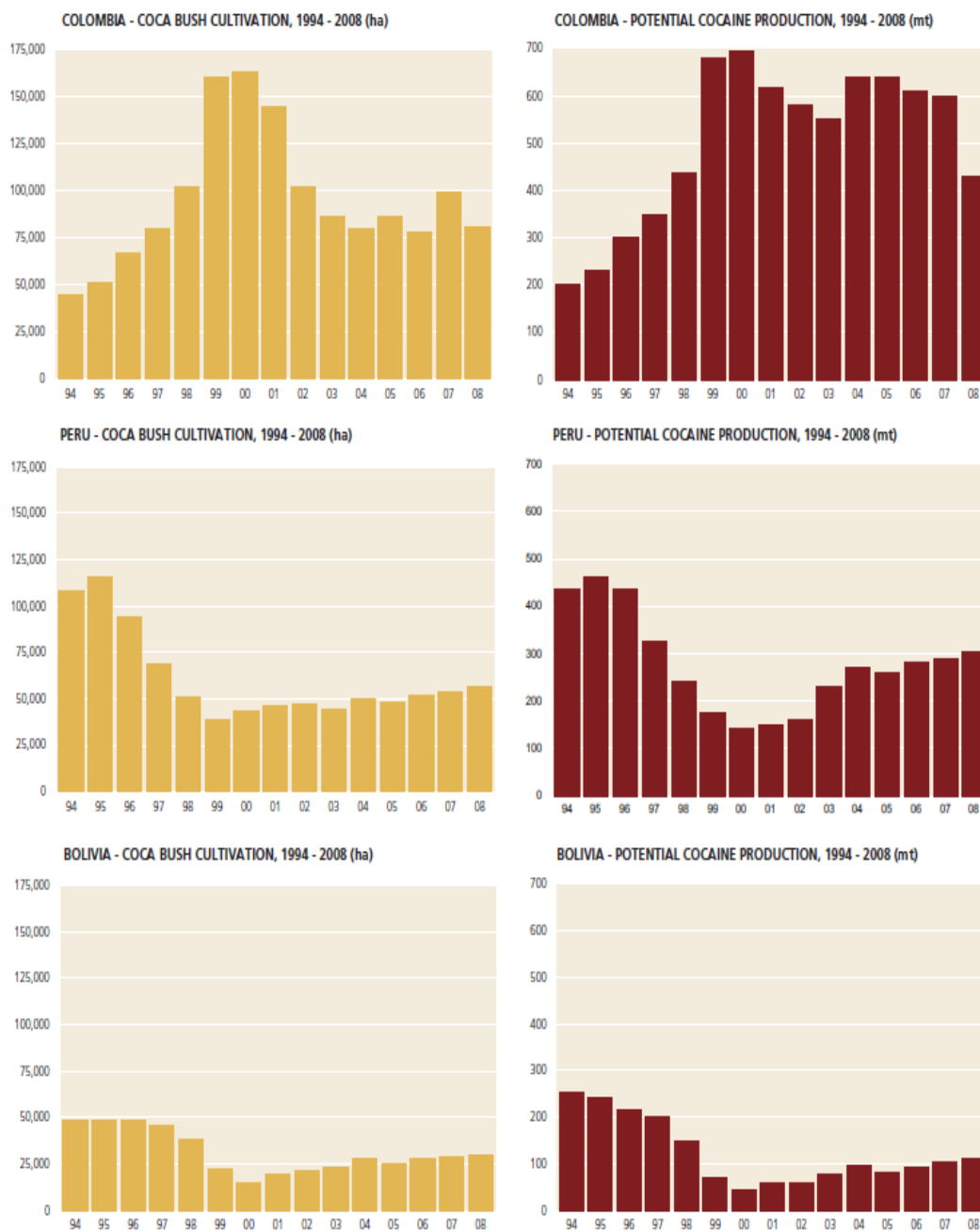
Vir: World Drug Report 2009 (2009, 46)

Priloga 4: Tihotapljenje morfija in heroina, 2007

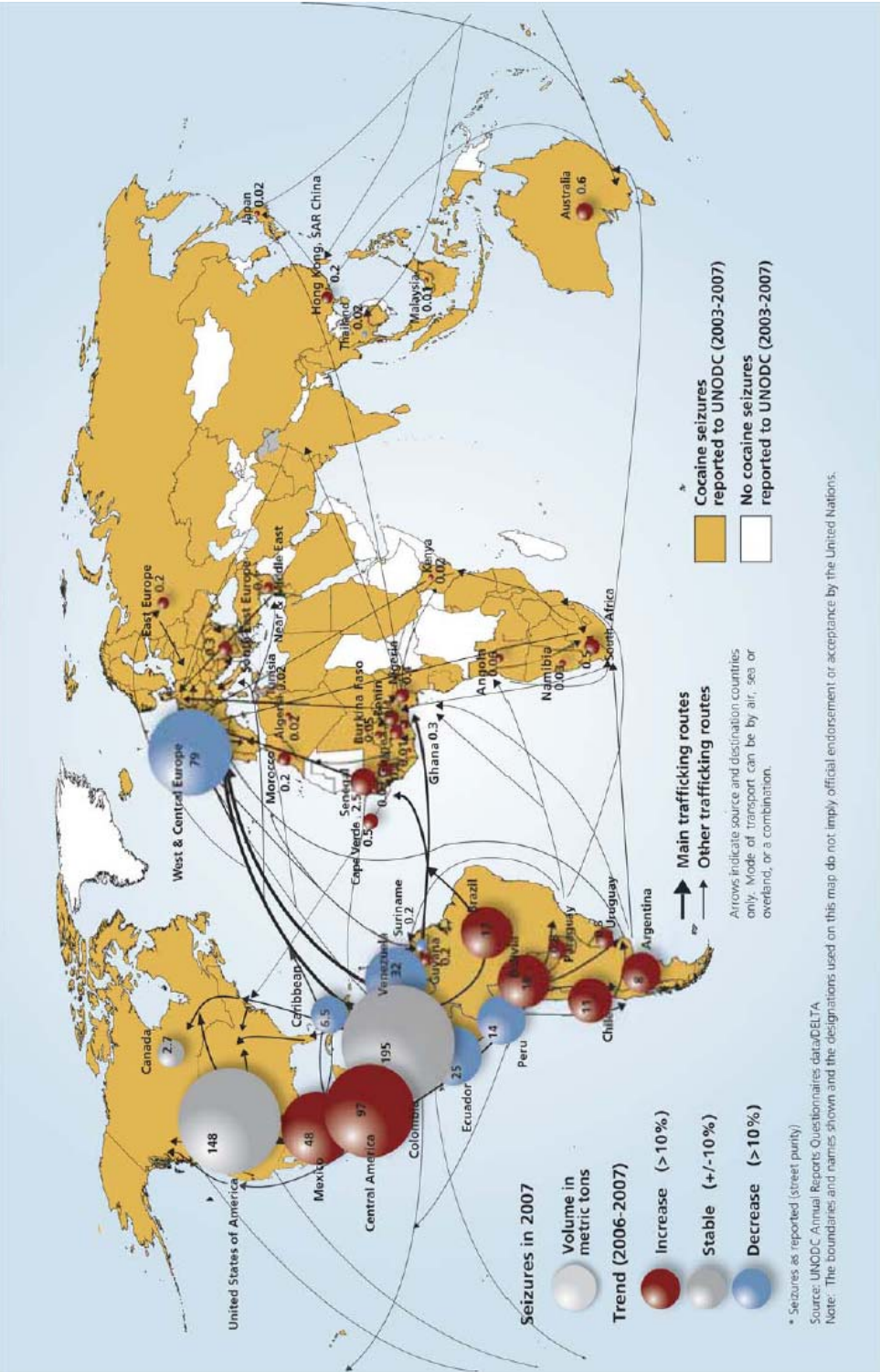
Vir: World Drug Report 2009 (2009, 47)

Priloga 5: Letna pridelava koke in produkcije kokaina v glavnih državah, 1994-2008

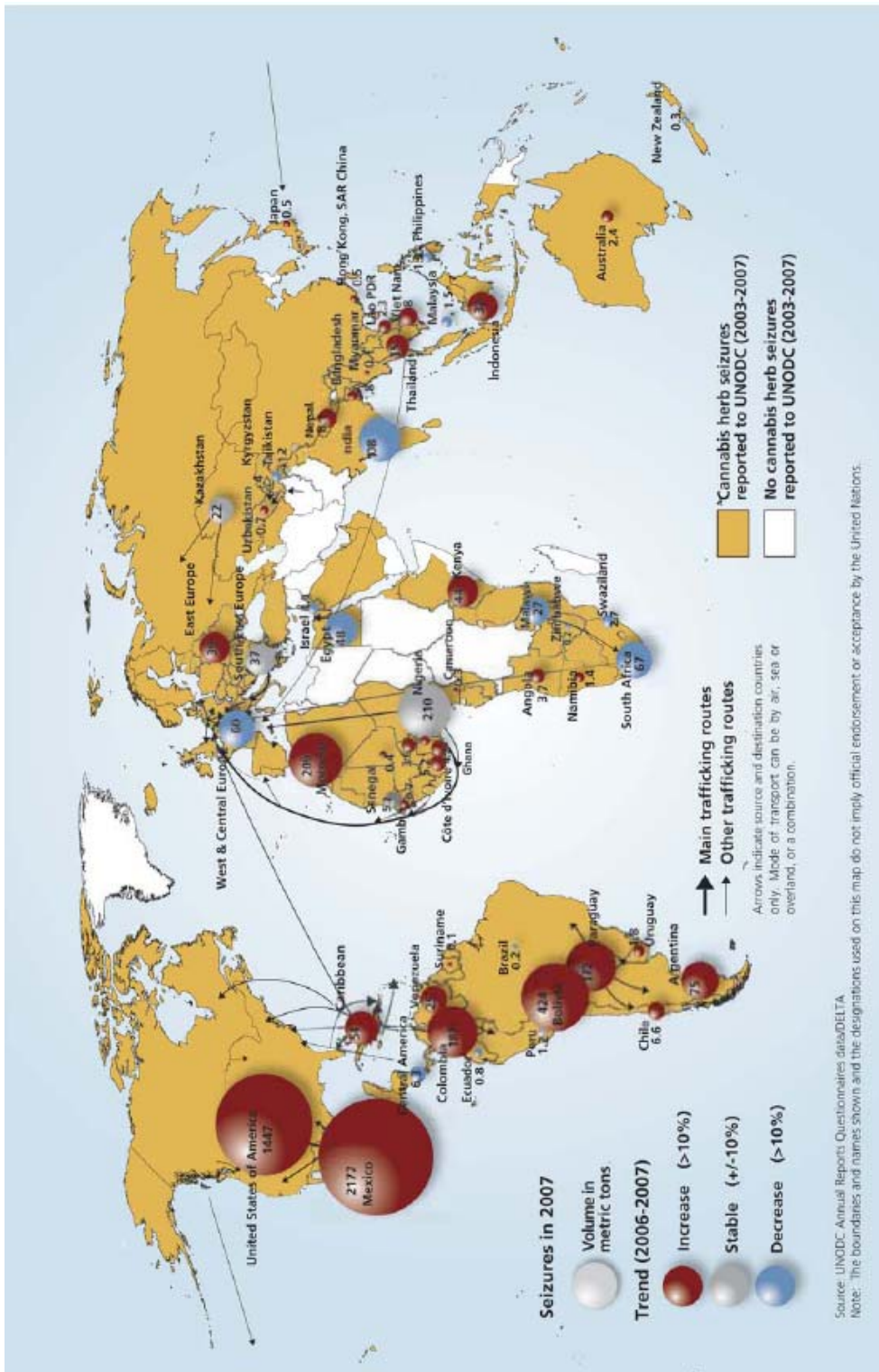
Vir: World Drug Report 2009 (2009, 66)

Priloga 6: Tihotapljenje kokaina, 2007

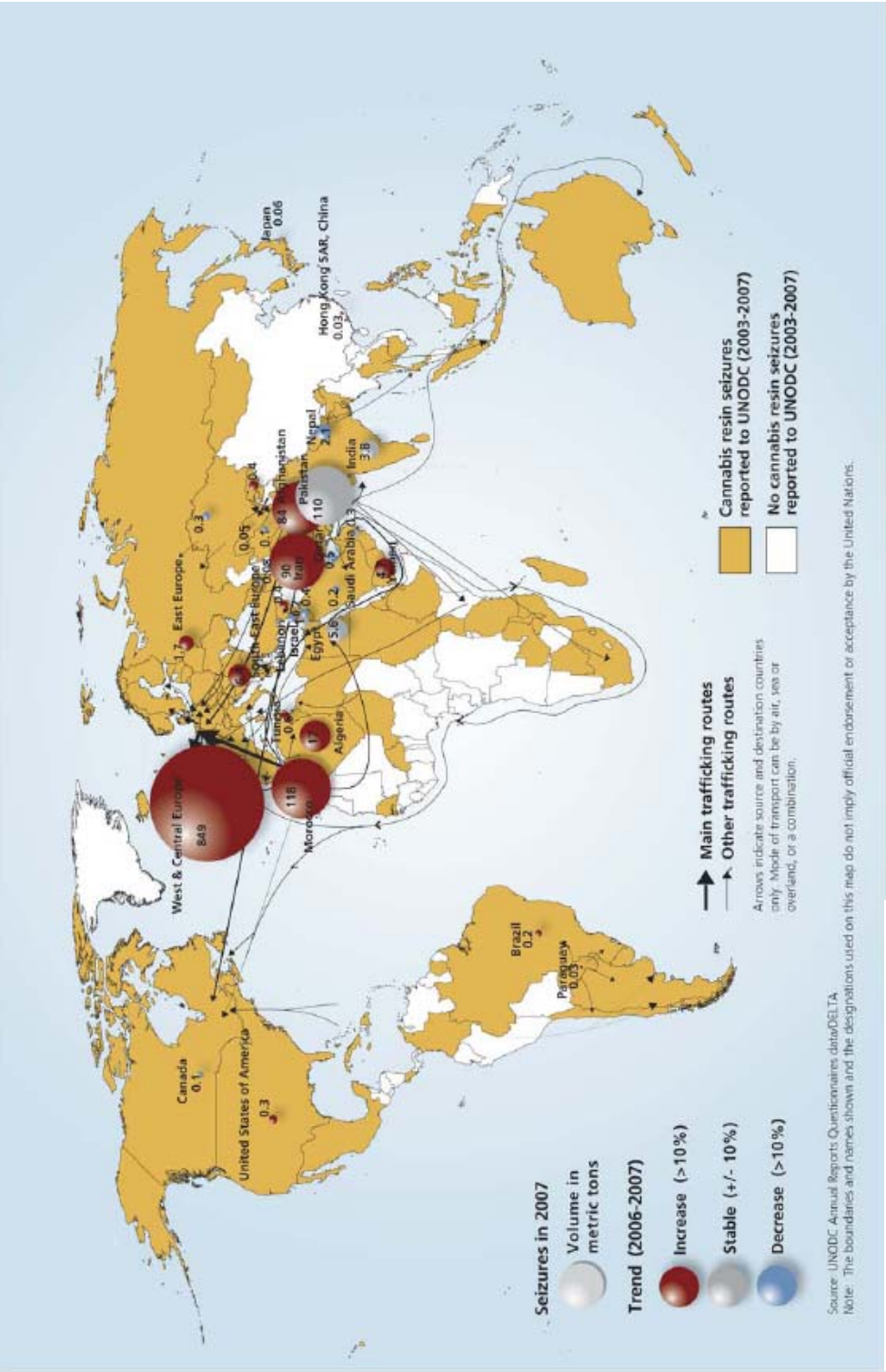
Vir: World Drug Report 2009 (2009, 79)

Priloga 7: Tihotapljenje kanabisa, 2007

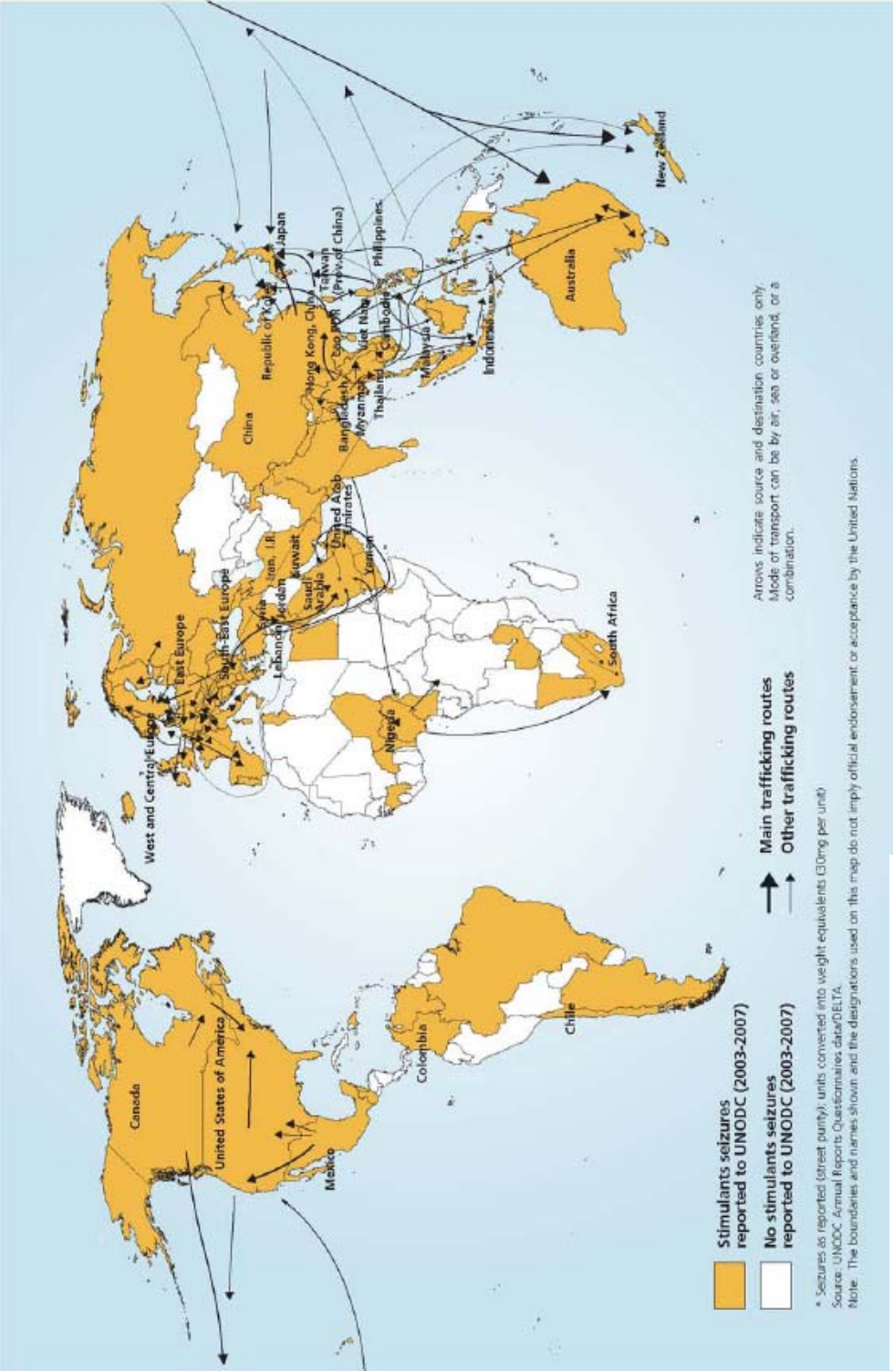
Vir: World Drug Report 2009 (2009. 104)

Priloga 8: Tihotapljenje konopljne smole, 2007

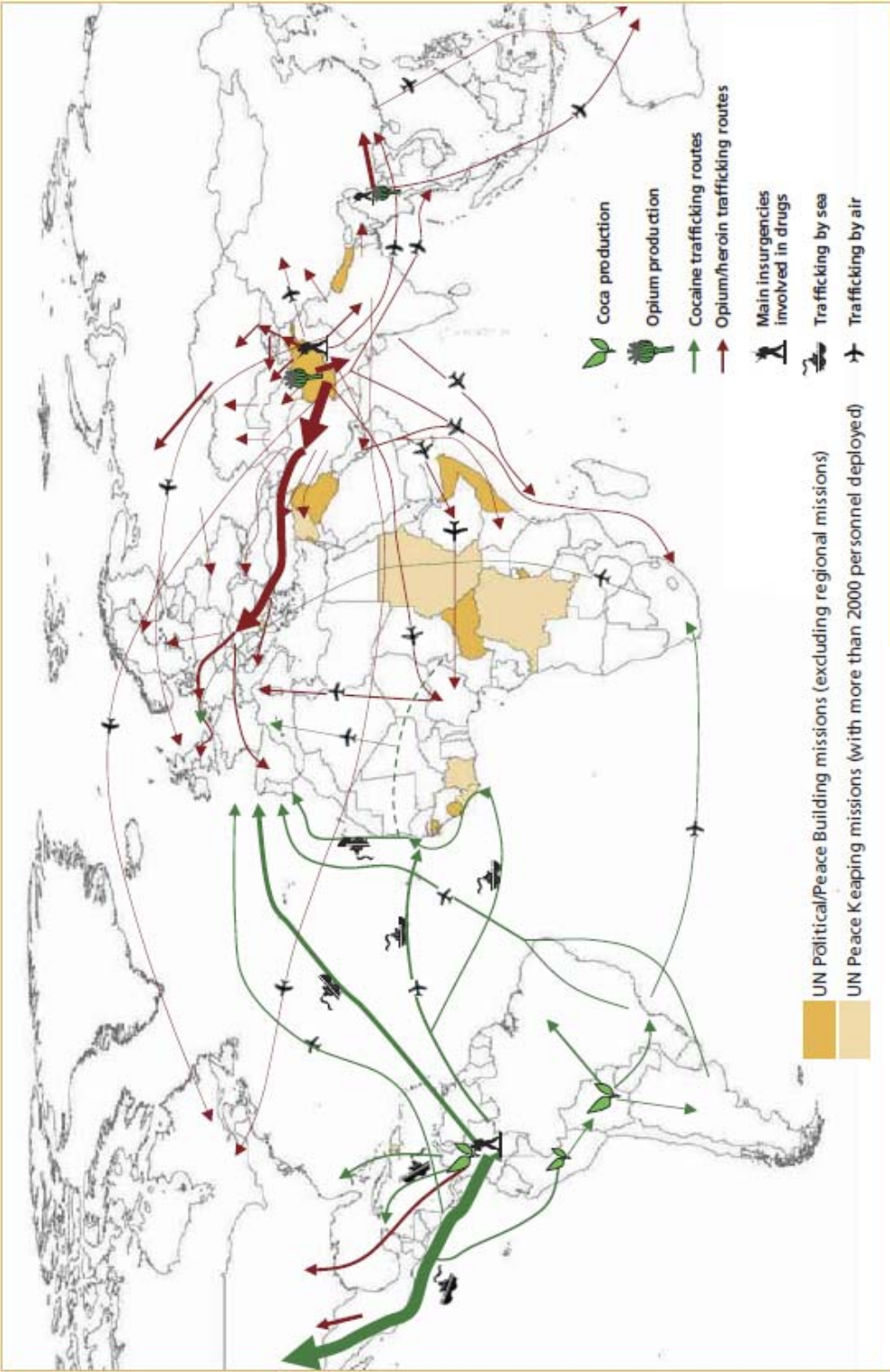
Vir: World Drug Report 2009 (2009. 111)

Priloga 9: Tihotapljenje sintetičnih drog, 2007

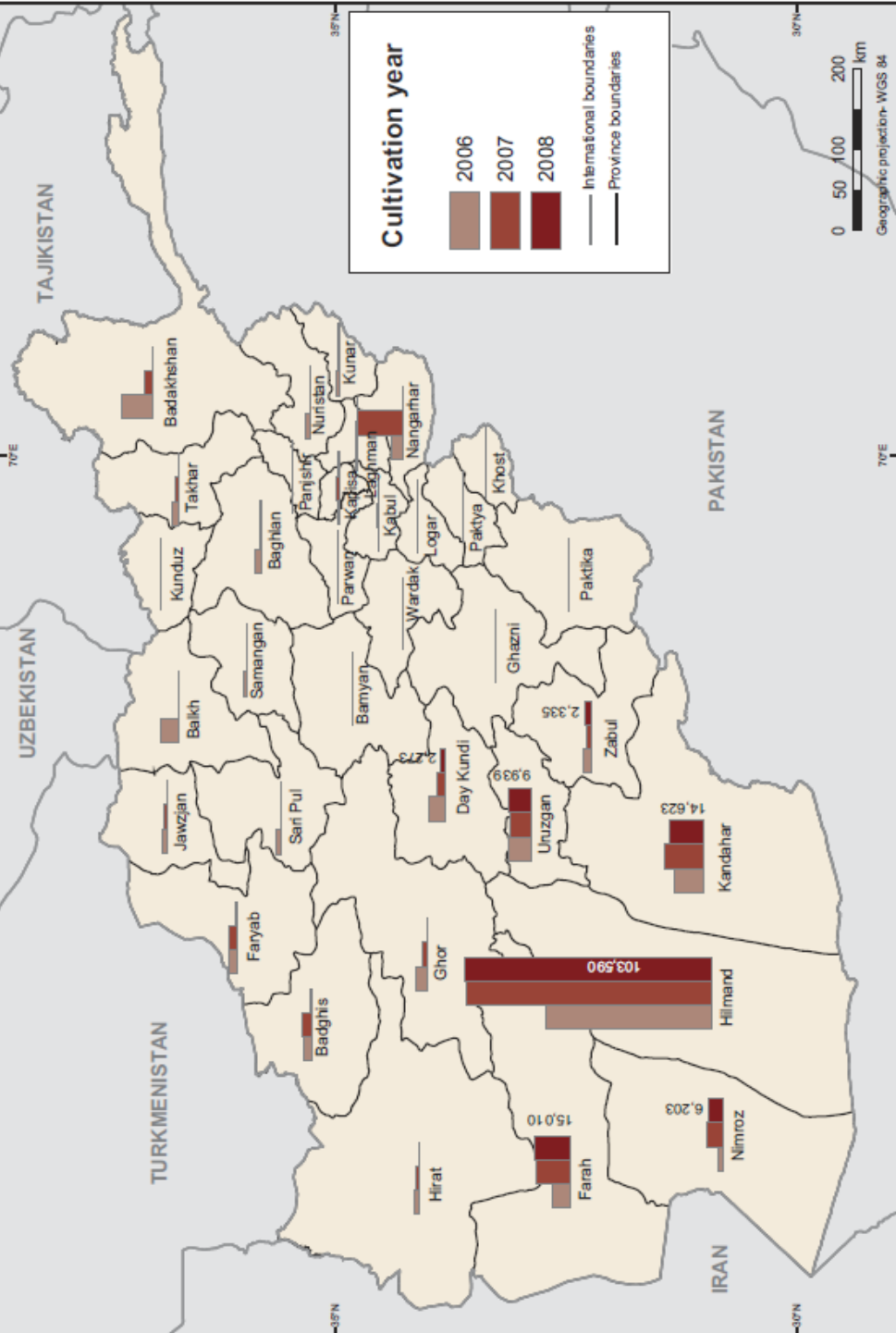
Vir: World Drug Report 2009 (2009. 138)

Priloga 10: Tihotapske poti kokaina in heroina

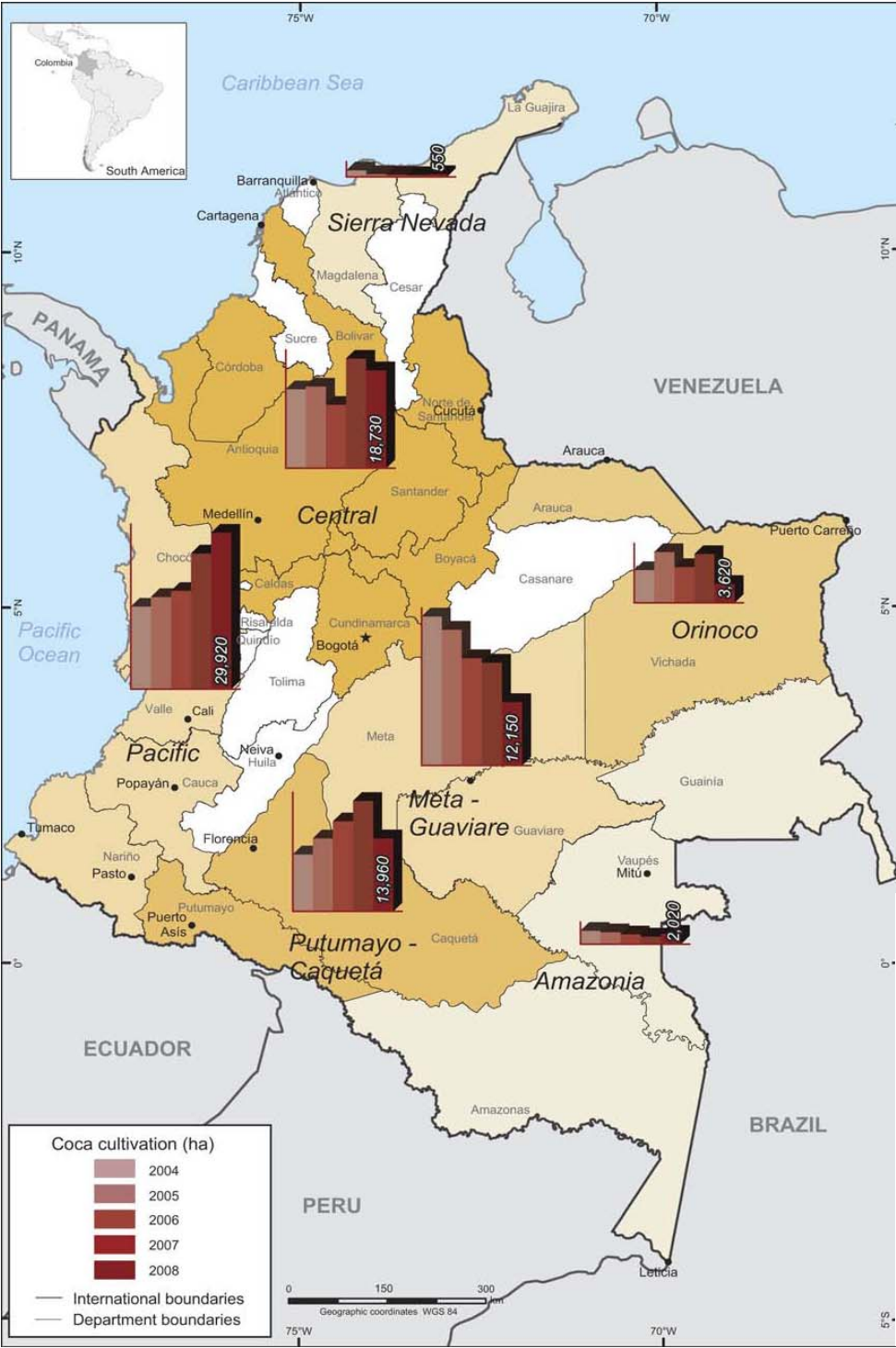
Vir: World Druga Report 2009 (2009. 180)

Priloga 11: Produkcija opijskega maka v Afganistanu

Vir: World Drug Report 2009 (2009. 189)

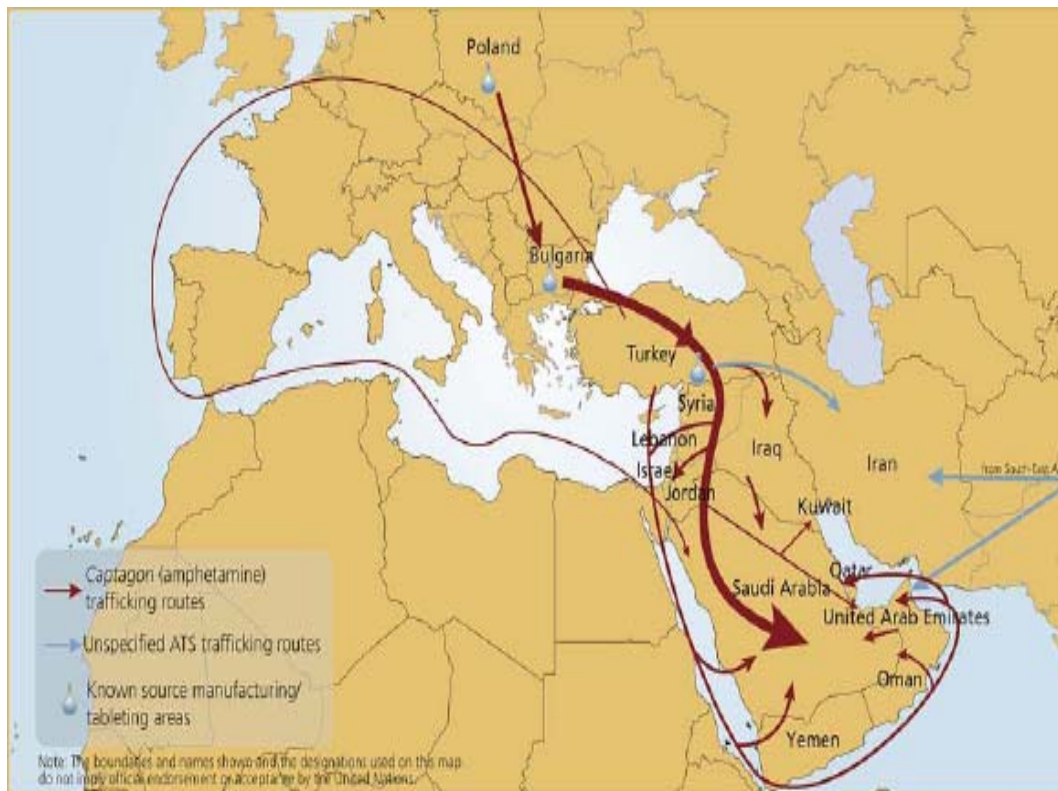
Priloga 12: Pridelava koke v Kolumbiji, 2004-2008

Vir: World Drug Report 2009 (2009. 201)

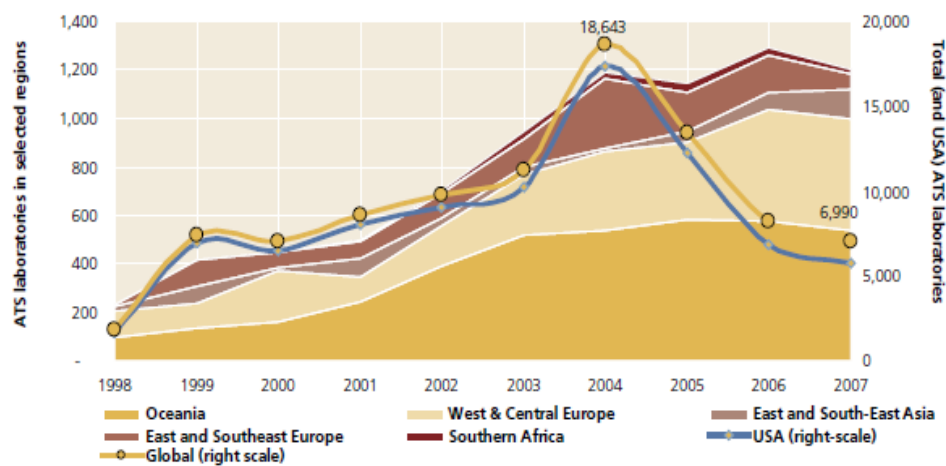
Priloga 13:

Tihotapska pot amfetaminov na Bližnjem in Srednjem vzhodu

Vir: World Drug Report 2009 (2009, 131)

Število identificiranih laboratorijev po regiji, 1998-2007

Vir: World Drug Report 2009 (2009, 117)

Priloga 14: Tihotapljenje drog po Balkanski poti

Vir: <http://www.fas.org>